

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերջագործական համայնքներ
ուչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

-25-

ՀԱՄ Կ (Բ) Կ XVII ԿՈՆՖԵՐԱՆՍ

ՈՐՋՈՆԻԿԻՁԵ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ
1931 ԹՎԻՆ ՅԵՎ 1932 ԹՎԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ 1931 ԹՎԻՆ ՅԵՎ 1932 ԹՎԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ընկերներ, հնգամյակի կատարումը չորս տարում, մեր յերկրի սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցման ավարտումը և յերկրորդ հնգամյակի նախապատրաստութունը հսկայական չափով կախված են այն բանից, թե ինչպես և աշխատում արդյունաբերութունը, ինչպես և նա աշխատել 1931 թ. և ինչպես կաշխատի 1932 թ.: Կարիք չեմ զգում կրկնել այստեղ, վոր մեր վաղը կառուցվածքի վերակառուցումը կախված է մեր արդյունաբերության զարգացումից: Թույլ ավեր ուղղակի անցնել իմ գեկուցման հաշվետու մասին:

1. 1931 ԹՎԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ ՅԵՎ ԱՌԱՆՁՆՈՒ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1931 ԹՎԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ընկերներ, 1931 թվականը ավեց մեր արդյունաբերության հսկայական աճ: Ամբողջ արդյունաբերության արտադրանքի աճը 1930 թ. համեմատությամբ կազմում է 21%: 1931 թ. արդյունաբերութունը ավեց 27 միլիարդ ուրբու արտադրանք՝ այդ թվում ծանր արդյունաբերությունը՝ 11,8 միլիարդ ուրբու, աճ՝ 28,7%: Թեթև արդյունաբերությունը՝ 7,600 միլ. ուրբ. աճ՝ 12,6%: Անտառային արդյունաբերությունը՝ 21/2 միլիարդ ո., աճ՝ 12,6%: Մատտորկոմատի արդյունաբերությունը՝ 5 միլիարդ ո., աճ՝ 22%:

Արդյունաբերության առանձին ճյուղերում, ընկերներ, մենք ունենք բավական բուռն աճում, ինչպես մեքենաշինութունը, վոր ավեց 40% աճ, նախորդ տարվա համեմատությամբ, այդ թվում դաղյահաշինությունը՝ 73%, էլեկտրատեխնիկական արդյունաբերությունը (ԵՅՕ) 61,5%: Ելեկտրական եներգրային արտադրության քանակն ավելացավ 43%-ով, նավթարդյունաբերությունը՝ 22,6%, հիմնական թիմիան՝ 17,4%, քարածխի արդյունաբերությունը՝ 14,3%, գունավոր մետալուրգիան՝

9%: Են մետալուրգիան ընդհանուր առմամբ մնաց անցյալ տարվա հակադրակի վրա, իսկ վորակային պողպատների արտադրությունն ավելացավ յերեք անգամ:

Արդյունաբերության առանձին ճյուղեր կատարեցին հնգամյակը 3 տարում. մեքենաշինությունը հնգամյակի հինգերորդ տարում (1932—33 թ.) պետք է տար ընդհանուր առմամբ 4,350 միլ. ուրբու արտադրանք, իսկ 1931 թ. արդեն արտադրված է 4,730 միլ. ուրբու արտադրանք. էլեկտրո-մեխանիկական արդյունաբերությունը հնգամյակի վերջին տարում պետք է տար 895 միլ. ուրբու արտադրանք, իսկ 1931 թ. ավեց արդեն 925 միլ. ո. նավթ պետք է ստացվեր 21,7 միլ. տոնն, իսկ 1931 թ. փաստորեն ստացված է 23,1 միլ. տոնն. ռեզինի արդյունաբերությունն ընդհանուր առմամբ պետք է տար 440 միլ. ո. արտադրանք, իսկ ավել է 461 միլ. ո., Հաղ. ձան. Ժողկոմատին ըստ հնգամյա պլանի 1932—33 թ. թ. պետք է տրվեր 12.600 վագոն, փաստորեն 1931 թ. տրված է 20.000 վագոն: 3 տարում տրակտորային դյուլատնտեսական ինվենտար է արտադրված 378 միլ. ուրբու, այսինքն՝ 32%-ով ավելի, քան նախատեսված էր ընդհանուր առմամբ ամբողջ հնգամյակի համար (286 միլ. ո.): Սրանք հնգամյակը յերեք տարում կատարած և գերակատարած ճյուղերն են:

Մի շարք այլ ճյուղեր թեև այդպիսի արդյունքներ ձեռք չբերին, սակայն զգալիորեն գերազանցում են հնգամյակով 1931 թվի համար նախատեսվածը:

Ռադիոական կայաններում էլեքտրոններգրի պետք է ստացվեր 5 միլ. կլվ. ժ., փաստորեն ստացված է 6,4 միլիարդ կլվ. ժ.: Քարածուխն ըստ հնգամյա պլանի՝ յերրորդ տարում պետք է արտադրվեր 53 միլ. տոնն, սակայն ունենք 56 միլիոն տոնն. տորֆ՝ 9 միլ. տոնն, փաստորեն արտադրված է 91/2 միլ. տոնն, տրակտոր՝ նախատեսված էր արտադրել 8.000 հատ, արտադրված է 40.000 հատ. Հաղ. ձան. Ժողկոմատի համար պետք է արտադրվեր 660 հատ չոգեշարժ, իսկ 1931 թ. արտադրված է 812 հատ., չոգեկաթսա նախատեսված էր 145.000 քառ. մետր, արտադրված է 206.000 քառ. մետր: Կոշիկ նախատեսված էր 60 միլ. գույք, արտադրված է 76,8 միլ. գույք. կրկնակոշիկ՝ 51 միլ. գույք, արտադրված է 53.9 միլ. գույք: Տուրբին նախատեսվում էր 300.000 կլվ., 1931 թ. չինված է 753.000 կլվ.: Սրանք, ընկերներ, այն ճյուղերն են, վորոնք գերազանցում են հնգամյակով 1931 թ. համար նախատեսված սահմանները:

11-36183 97

Իսկ, յեթե վերցնենք ամբողջ արդյունաբերութեան ընդհանուր արտադրանքը, այդտեղ ևս մենք կունենանք անցած տարում զգալի գերազանցում հնգամյա պլանի նախատեսումների Ամբողջ արդյունաբերութեան ընդհանուր արտադրանքը 1931 թ., ըստ հնգամյա պլանի, պետք է կազմեր 19,6 միլիարդ ո., իսկ 1931 թ. մենք ունենք 27 միլիարդ: Մանր արդյունաբերութեան դժով 1931 թ. մենք պետք է ունենայինք, ըստ հնգամյա պլանի, 7 միլիարդ ուրբու արտադրանք, իսկ ունենք 10 միլիարդ ո. արտադրանք:

1931 թ. մենք աճում ունենք նաև թեթև արդյունաբերութեան դժով, թեև գյուղատնտեսական հումքի պակասը դեռ սահմանափակում է այդ աճումը:

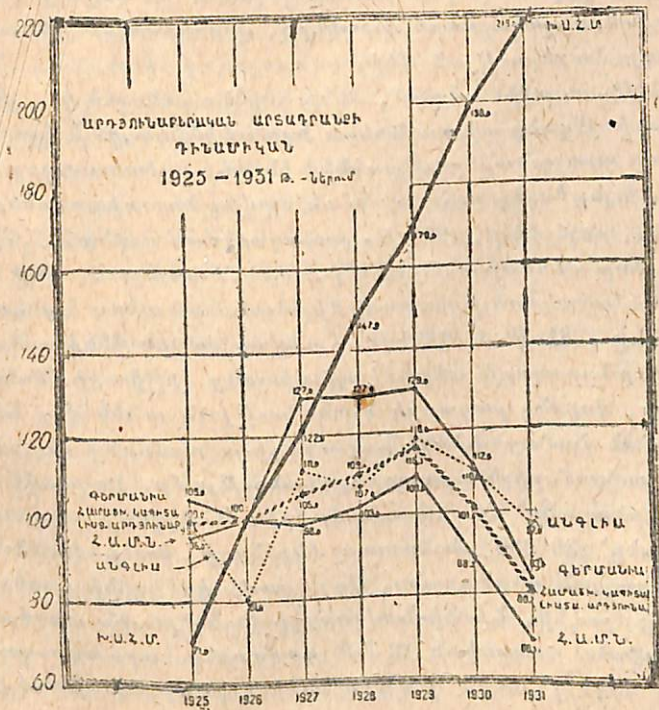
Լայն գործածութեան առարկաների արտադրութեան դժով 1931 թ. մենք ունենք հետևյալը.— բամբակյա գործվածքներ՝ 2.246 միլ. մետր, բրդեղեն պատրաստի ապրանք՝ 132,7 միլ. մետր, մետաքսեղեն պատրաստի ապրանք՝ 18,5 միլ. մետր, արհեստական մանվածք 1.774 տոնն, կարարդյունաբերութեան արտադրանք՝ 1.722 միլ. ուրբու, տրիկոտաժ արդյունաբերութեան՝ 404 միլ. ուրբու, կոշիկեղեն՝ 76,8 միլ. զույգ, կրկնակոշիկ՝ 52 միլ. զույգ, գործածութեան սապոն՝ 127.000 տոնն (միայն ժՏԳԽ-ի դժով)՝ Լայն գործածութեան առարկաների արտադրութեան դժով ևս մենք աճում ունենք նախորդ տարվա համեմատությամբ— բրդեղեն գործվածքները՝ զրեթե 3%, մետաքսեղեն գործվածքները՝ 4,4%, արհեստական մանվածք՝ 200% . այս ճյուղը մեզ մոտ նոր է միայն սկսում զարգանալ: Կարարդյունաբերութեանը տալիս է 53% աճում, տրիկոտաժը՝ 29,5%, կրկնակոշիկը՝ 27%, գործածութեան սապոնը՝ 13%:

Արտադրութեան մեծ աճման գուզրնից, վիթխարի չափով ծավալվեց կապիտալ շինարարությունը: Կապիտալ ներդրումները 1931 թ. (եղեկտրիֆիկացիայի հետ միասին) կազմում են 7 միլիարդ ուրբի, այսինքն՝ ավելի, քան նախորդ 2¼ տարում, յերբ ներդրվեց ընդամենը 6.087 միլ. ո.: Շահագործման են դրված 3,5 միլիարդ ուրբու նոր ձեռնարկութուններ և ազրեղատներ, իսկ նախորդ 2¼ տարում՝ 3.390 միլ. ո.:

Մեր աճման հետ միաժամանակ, ամբողջ կապիտալիստական աշխարհում վիթխարի չափով ընկնում է արտադրութունը և քայքայվում են արտադրողական ուժերը: Մեր տարեկան աճումը կազմում է 21%, վորպիսին վոչ մի ժամանակ, արդյունաբերութեան վերելքի լավագույն շրջաններում չի ունեցել վոչ մի կա-

պիտալիստական յերկիր: Ամենամեծ աճումը, վոր յեղել է ՀԱՄՆ-ում (վոր ընդհանրապես ռեկորդային տեմպեր է ունեցել կապիտալիզմի պատմութեան մեջ) կազմում է 5—6—7%: Իսկ այսոր ամբողջ կապիտալիստական աշխարհում տեղի ունի ամենանոցոր ճղնածամ, վոր ահա յերկու տարի յե, ինչ շարունակվում է: Այս դիագրամում, վոր կազմված է Ազգերի Լիգայի տվյալներով, դուք տեսնում եք, թե ինչպես արտադրութեան կորագիծը գահավիժորեն ընկնում է: 1926 թվի համեմատությամբ արտադրութունը ՀԱՄՆ-ում ընկել է 31,5%-ով, Գերմանիայում՝ 16%-ով, իսկ ամբողջ կապիտալիստական աշխարհում՝ 20%-ով:

Իսկ ի՞նչ է կատարվում մեր յերկրում: Իբրև յեյակեա վերցնենք նույն 1926 թվականը: Թեև Ազգերի Լիգան զգալի չափով նվազեցրել է մեր աճումը, բայց պատկերն այդ դեպքում ևս պաշեցուցիչ է—1926 թ. մենք ունեյինք 100%, հետո՝ 127%, 147%, 170%, 198% և 1931 թ.՝ 219%, իսկ իրականութեան մեջ 1931 թ. մենք ունենք վոչ թե 219% 1926 թվի համեմատությամբ, ինչպես կարծում է Ազգերի Լիգան, այլ 279% (ԾԱՓԱ-ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ):

Ահա՛, ընկերներ՛, դինամիկան մեզ մոտ և կազմափոխության յերկրներում :

Բայց պե՞տք է, արդյոք, ընկերներ՛, այստեղից անել այն յեղ-
րակացությունը, վոր տեխնիկական-տնտեսական տեսակետից ա-
րևմտա-յեվրոպական և ամերիկական յերկրներին «հասնելու և
անցնելու» մասին վլադիմիր Իլլիչի նշանավոր լրզունքը մենք ար-
դեն կատարել ենք: Իհարկե՛ վոչ: Չնայած մեր արդյունաբերու-
թյան բուռն աճման, մենք առայժմ հեռու յենք այդ լրզունքի է-
րագործումից: Հեռու յենք թեկուզ նրա համար, վոր նույն
ՀԱՄՆ-ը 1931 թ. տալիս և 19 միլ. տոնն թուջ, իսկ մենք տվե-
նք նույն թվին 5 միլ. տոնն: Նույն Գերմանիան 1931 թ. տալիս
և 6 միլ. տոնն: ձիշտ է, Անգլիան տալիս և 3,7 միլ. տոնն: Բայց
այդ նշանակում է միայն այն, վոր Անգլիայի սև մետալուրգիան
1931 թ. 70 տարով յետ և չարտված: «Հասնել և անցնել», այդ
նշանակում է ունենալ 42 միլ. տոնն թուջ, վոր բաներ Ամերիկան
1929 թ.:

ՆՈՐ ՏԵՆՆԻԿԱՅԻՆ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒՄԸ

Բայց լոկ քանակական աճման թվերով չի կարելի տալ այն
վորակական տեղաշարժերի պատկերը, վորոնք տեղի յեն աննոս
մեր արդյունաբերության մեջ:

1931 թ. առաջին անգամ, մենք գործնականորեն և ընդհուպ
ձեռնամուխ յեղանք տիրապետելու նոր տեխնիկային և կազմակեր-
պելու նոր արդյունաբերություններ ինչպես աշխատող գործարան-
ներում, այնպես էլ շահագործման տրվող նոր գիգանտներում:

Մենք, ընկերներ՛, 1931 թ. շահագործման զբինք 3,5 միլիարդ
սուբյուռ նոր ձեռնարկություններ, — մի մեծություն, վոր ինքնին
բալական պատկառելի յե, բայց միաժամանակ պետք է ինկատի ու-
նենալ, վոր 1931 թ. և 1932 թ. հունվար ամսին մենք շահագործ-
ման զբինք նորագույն տեխնիկայի մի շարք վիթխարի ձեռնարկու-
թյուններ, վորոնք բացառիկ նշանակություն ունեն մեր հետազ-
գարգացման համար—Նիժնի Նովգորոդի ավտոմոբիլի գործարանը՝
140.000 ավտոմոբիլի արտադրողականությամբ, Խարկովի տրակ-
տորի գործարանը՝ 50,000 տրակտորի, Մոսկվայի ավտոմոբիլի
գործարանը՝ 30,000 բեռնատար մեքենայի, ծանր մեքենաչինու-
թյան Ուրալյան գործարանը, Սարատովի կոմբայնի գործարանը
20,000 կոմբայնի, Նիժնի-Նովգորոդի Փրեզերային դաղդյահներ
գործարանը՝ տարեկան 12,500 դաղդյահի արտադրողականու-
թյամբ, Բեվոլվերային դաղդյահների գործարանը Մոսկվայում

տարեկան 6.000 դաղդյահի, Ուրալի պղնձաձուլական գոր-
արանը՝ 20,000 տոնն պղնձի արտադրողականությամբ: Իե-
վեռային չըջանից այն կողմն շինվեց արդյունաբերական
աղաք և ծավալվեցին Խիբինի ապատիտների մշակման
սխառանքները, շինվեցին տրուբչականեր և կրեկինդներ.
այդ թվում խորհրդային ինժեներներ Շուխովի և Կոպելյուզ-
իկովի սիստեմի կրեկինդը. գործարկման նախորդակին և գտնվում
նույնեցիկ մետալուրգիական գործարանը, այսօր սկսեց ծխալ Մազ-
նիտոգորսկի վիթխարի մեծության առաջին հնոցը, վորի հավա-
արը չկա մտղջ աշխարհում (ժափահարություններ): Մոտ
որերս շահագործման և դրվում Բերեզնիկի կոմբինատի առաջին
հերթը, Նեվայի քիմիական գործարանը, Վոսկրեսենսկի քիմիա-
կան գործարանը, առաջիկա յերկու-յերեք շաբաթում գործարկ-
վելու յե «Շարիկոպոզչիպնիկի» գործարանը, վոր տալու յե տա-
րեկան 24 միլ. հենակալ (ПОДШИПНИК), սկսվել և Մոսկվայի «Ձրե-
գեր» գործիքներ շինող գործարանի մոնտաժը. գործարկվել և 69
սծխահոր 28 միլ. տոնն տարեկան արտադրողականությամբ, այդ
թվում 4 հանքահոր, ամեն մեկը տարեկան մեկ միլիոն տոնն ար-
տադրողականությամբ, և № 5/6 հանքահորը Պրեկոպյեյկայն ու-
յունում, 1,600 տոնն կարողությամբ:

Այս տարի գործարկված են մեկ միլիոն կելովատ կարողու-
թյամբ նոր ելեկտրակայաններ, այսինքն գրեթե այնքան, վորքան
ախորդ յերկու տարիներում և այնքան, վորքան կար ցա-
ական Թուրքեստանում 1913 թ.: Նրանցից կարևորագույն
դայաններն են—Շտերովյան կայանը, լրացուցիչ գործարկված և
13,000 կվ., Կաչիբինը՝ 44,000, Իվդրես՝ 72,000, Նիդրես՝ 94,000,
Լենինգրադի յերկրորդ կայանը՝ 48 հազար, Զույսվի՝ 150,000,
Չելյաբինսկի կայան՝ 48,000 կվ., Մադնիտոգորսկի՝ 36,000 կվ.,
Կիզելի՝ 22,000 կվ., Ստալգրես՝ 24,000 կվ. և Զերժինսկի՝
24,000 և այլն:

Տաս տարի առաջ, 1921 թ., Կոմինտերնի 3-րդ կոնգրեսում
վլադիմիր Իլլիչն ասում էր—«12 հազար կելովատը շատ համեստ
վիզը է: Թերևս գերմանական և շվեդական ելեկտրիֆիկացիային
հանոթ սաաբերկրացիները դրա վրա ծիծաղեն, բայց լավ կծիծա-
ղի նա, ով վերջն և ծիծաղում»*): Իրավացի յեր Իլլիչը, յերբ նա
ուրախանում էր հեղափոխության տարիներին 12.000 կվ. գոր-
ծարկելու համար: Նա Հավատացած էր, վոր շատ տարի չի անց-
նի, յերբ մենք միլիոններ կգործարկենք:

*) Լենին, XXVI հատ., էջ 463.

Բայց հարկավոր էր վոչ միայն գործարկել այդ կայանները, հարկավոր էր վոչ միայն շինել այն ձեռնարկությունները, վոր յես թվեցի այստեղ, այլև շատ ավելին—հարկավոր էր այն բարձր տեխնիկան, վոր մենք ներմուծեցինք Յեվրոպայից և Ամերիկայից, ծառայեցնել մեր պետությանը: Ընկ. Ստալինն այնցյալ տարի, անտեսավարենի խորհրդակցությունում, կտրուկ կերպով գրեց տեխնիկային տիրապետելու հարցը: Յեվ իրոք, ի՞նչ ոգուտյեթե վիթխարի գործարաններ, վիթխարի ելեկտրոկայաններ շինենք, իսկ հետո չկարողանանք գործի գցել, Դուք բոլորը շատ լավ հիշում եք, ինչպես մենք ուրախանում էին Ստալինգրադի գործարանի գործարկումով, և ինչքան ամենահամառ աշխատանք պահանջեց Ստալինգրադի գործարանը, մինչև մենք նրան վոտքի կանգնեցրինք: Ամերիկական բարձր տեխնիկայի գործածությունը մեկ անգամից չէր, վոր մեզ հաջողեց:

Գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի որդան «Ֆորվերտս» թերթը շատ անգամ է արտահայտել իր ուրախությունը, վոր բայլչեիկներին չի հաջողվի դուռն բերել ամերիկական նոր տեխնիկայով զինված գործարանը: Գերմանական մենչեիկների որդանը չարախնդում էր, վոր թեպետ և այն քաղաքը, ուր կառուցվում է այն վիթխարի գործարանը, կոչվում է Ստալինի՝ այդ պողպատյա մարդու անունով, սակայն միմիայն պողպատյա կամբով չի կարելի նվաճել այդ բարձր տեխնիկան: Բայց բայլչեիկների կամքը, բանվորների կամքը տիրաբար իրեն յենթարկեց այդ դիզանար և նրան ստիպում է ծառայել սոցիալիզմի գործին, որական հարյուրից ավելի տրակտոր բաց թողնելով կոլանտեսական դաշտերին:

Մեծ ջանքերով, մեծ լարվածությամբ բանվորների յերիտասարկ կազմերը, յերիտասարդ ինժեներները և հին փորձի տեր ինժեներները գործի անցան Սորհրդային իշխանության նկատմամբ ունեցած իրենց ամբողջ նվիրվածությամբ, և ներկայումս գործարանն ամբողջապես մեր ձեռքումն է գտնվում: Գործարանն անցյալ տարվա հունվարի 30-ին տվել է 37 տրակտոր, իսկ 1932 թ. հունվարի 30-ին կոնվեյերից իջեցրեց 130 տրակտոր: (Ծախահարուքյուններ):

Ընկ. Պոտեխան ինժ հենց նոր հաղորդեց, վոր ներկայումս գործարանում վեճ է գնում այն մասին, թե որական 144 մեքենայի նախագծային կարողությունը սահմանադի՞ծ է արդյոք: Յեթե մենք ներկայումս ունենք որական 130 մեքենա, ապա կասկած չկա, վոր վոչ ուշ, քան մարտի վերջին կամ ապրիլի սկզբին կունենանք որական 144 մեքենա:

Յես համաձայն եմ Ստալինգրադի գործարանի այն ընկերների հետ, վորոնք դանում են, վոր 144-ը սահմանադի՞ծ չէ: Յես համատացած եմ, վոր Ստալինգրադի գործարանի ինժեներներն ու տեխնիկները մեկ անգամ էլ կապացուցեն մեր թշնամիներին, վոր նրանք վոչ միայն տիրապետել են գործարանին, վոչ միայն տրվել են նախագծման ամբողջ կարողությունը, այլև կոնվեյերից կիջեցնեն որական 200 տրակտոր (Ծախահարուքյուններ):

Յերկար կանգ չեմ առնի մյուս գործարանների վրա, ուր նույն պես մեզ դժվար էր տիրապետել տեխնիկային. կանգ կառնեմ միայն ամխարքյունաբերուքյան վրա: Դուք կհիշեք, վոր 1930 թ. խիստ ընկավ ամխահանումը բոլոր ամխային ուսյուններում և, հատկապես, Դոնբասում, ուր հանույթը 1930 թ. հուլիս-ոգոստոս ամիսներին ընկավ մինչև որական 70-75 հազար տոննի: 70-75, 80-100 հազար տոննով հետո չես գնա: Այդպիսի պատմանդանի վրա վոչ մի հզոր մետալուրգիա չես կառուցի: 1930 թ. աշնան սուր կերպով դրվեց ամխահանման մեքենայացման հարցը: Ամբողջ 1931 թ. ընթացքում մենք պայքարեցինք այդ հարցի համար: Ամբողջ կուսակցությունը, կենտրոնական կոմիտեն, հատկապես Ուկրայնայի կի և մասնավորապես ընկ. Կոստիորը, վոր հանքահորերից դուրս չէր գալիս, պայքարում էին մեքենայացման հարցը լուծելու համար: Առաջ էլինք շարժվում շատ գանդաղ, բայց վերջվեքընտ անգաշարժը կատարվեց: Այստեղ, ուր անցյալ տարի ունեյինք որական 100,000 տոնն հանույթ, այս տարի ունենք 140-144 հազար տոնն: Այդ անպայման նվաճում է, այդ անպայման խոսում է այն ջասին, վոր մենք սովորել ենք կառավարել մեխանիզմները: Բայց հարկավոր է ուղղակի ասել, վոր այդ ևս ամենևին բավարար չէ: Նույն մեխանիզմներով և նույն բանակցյան բանվորական ուժով մենք պետք է շատ ավելի ամուխ ստանանք, քան ստանում ենք այստեղ: Այստեղ բան դուրս չի գա այն խոսակցություններից, թե այսինչը չտվին, այսինչը չտվին: Աձխի բոլոր ավազաններում մենք այժմ նյութական և տեխնիկական հնարավորություն ունենք յերկրին տարու ավելի շատ ամուխ, բան տրվում է այստեղ: Մետալուրգիան, տրանսպորտը, ընդհանրապես մեր վողջ տնտեսությունը այլևս չեն կարող մնալ վառելյանյութի այս վառող որապահիով: Վառելյանյութը պետք է լինի գործարանի մոտ, չողչարժի մոտ, վառելանյութը պետք է լինի ամեն տեղ, վորպեսզի մարդիկ կարողանան հանգիստ աշխատել: Աձխի աշխատողներից է ամբողջապես կախված, թե ինչքան շուտ մենք այդ գործը վոտքի կկանգնեցնենք:

Ստալինգրադի տրակտորի գործարանի դասերը, ածխարդյու- նաբերութեան դասերը մեր յերկրի համար զուր չանցան: Հաջորդ տրակտորի գործարանը Նարկովինն է, նա արդեն չի անցնում ման- կական հիվանդութիւնների յերկարատե ստադիան: Նա գործարկ- ման պահից անմիջապէս քայլեց բովական սահուն և այժմ տալիս է որական 50 արակտոր: Որական 50 տրակտոր տալու համար Ստալինգրադի գործարանին հարկավոր յեղավ 10 ամիս, իսկ Նար- կովի գործարանին՝ ընդամենը 4 ամիս: Այդ արդեն այնքան է, սարսափելի չէ: Յետ կարծում եմ, վոր խարկովյիները հուշ կտան և շուտով մրցման կեննեն Ստալինգրադի գործարանի հետ:

ԿՈՍՒՈՐ: Մետաղ և հարկավոր մետաղը չի բովականացնում:

ՈՐՋՈՆԻԿԻՉԵ: Մետաղը չի՞ բովարարում, ընկ. Կոսիոր: Մետաղը նույնպէս գտնվում է այն ուստում, ուր գտնվում է Նարկովի տրակտորի գործարանը (ծիծաղ): Յեկ յեթե մենք սո- վորենք հարկ յեղածին պէս աշխատել մեր մետաղաբերական գոր- ծարաններում, վոչ մի հիմունք չկա, վոր մեր շինած՝ Նարկովի տրակտորի գործարանը մետաղի պակասութեան պատճառով չի կա- րողանա ոգտագործել իր ամբողջ կարողութեանը:

ԿԱՍՒՈՐ: Ճիշտ է:

ՈՐՋՈՆԻԿԻՉԵ: Մետաղի մասին յես առանձին կխոսեմ, ուստի այստեղ բովականանում եմ միայն այս դիտողութեամբ:

ԱՄՈ գործարանը թեև քիչ դանդաղ է ընթանում, բայց է այնպէս նա յերեկ բաց թողեց 48 մեքենա: Ընկ. Լիխաչովը հուշ- ունի, վոր նա յետ չի մնա մյուս գործարաններից: Այսոր մենք հա- զորդագրութիւն ունենք այն մասին, վոր Նիժնի-Նովգորոդի գոր- ծարանն արդեն բաց է թողել առաջին տասնյակ մեքենան: Նա այս ամիսը պետք է տա 25 մեքենա: Այս դեռ միայն առաջին փորձն է այս դեռ աշխատանքի նախապատրաստութիւնն է: 25 մեքենա այնպիսի գործարանի համար, վորը սարքավորված է բաց թող- նելու որական 150-200 մեքենա, — դատարկ բան է: Գոր- ծարանը միայն այսոր է սկսում աշխատել, և այն փաստը, վոր նա արդեն բաց է թողել իր մեքենաները, ինչպէս նաև այն տեղեկութիւնները, վոր յես ունեմ այդ գործարանի մասին, գալիս են ասելու, վոր այս գործարանը ևս իր արտադրութիւնը կծավալի առանց մանկական հիվանդութիւնների յերկարատե շրջանի:

Այսպիսով 1931 թ. մենք գործարան-դիզանտներ գործարկելու և այնտեղ արտադրութիւնը ծավալելու վորոշ փորձ կուտակե- ցինք:

1932 թ. մենք գործարկելու յենք շատ ավելի մեծ քանակու- թեամբ դիզանտ գործարաններ և ընդհանրապէս նոր ձեռնարկու- թիւններ, վորոնք զինված են բարձր տեխնիկայով: Մենք հավա- տացած ենք, վոր 1931 թ. փորձը զգալի չափով կհեշտացնի այդ գործարաններում արտադրութիւնն արագ ծավալելու գործը: Համենայն դեպս այժմ արդեն վոչ վոր չի համարձակվի կասկա- ծել, վոր բայլչեիկները նորագույն տեխնիկան կծառայեն սո- ցիալիզմին:

Յես չեմ կամենում կուտակական կոնֆերանսի ամբիոնից ամաչեցնել նրանց, վորոնք Ստալինգրադի գործարանի մասին գրում էյին, վոր բան դուրս չի դա, վոր մենք ամերիկական մե- քենաների հետ «ուստալարի» յենք վարվում, և վոր մեզ մոտ այդ գործը դուրս չի դա առանց ամերիկական ոգնութեան: Հասկանալի յէ, վոր ամերիկական ոգնութիւնը լավ բան է, բայց համենայն դեպս փաստը մնում է փաստ: Մեր «ուստալարի» բանվորներով, ինժեներներով և տեխնիկներով մենք Ստալինգրադի և Նարկովի գործարաններում ամերիկական տեխնիկան սկսեցինք ծառայեցնել մեր կոլեկտիվացմանը, մեր յերկրին (ծախահարուքյուններ):

Նույնը պետք է ասել նաև ելեկտրոկայանների վերաբերմամբ, վորոնց մասին յես խոսեցի: Իհարկէ, այնքան էլ հեշտ չէր այդ կայանները կառուցել և սարքավորել: Բայց այդ մեխանիզմներին տիրապետելը շատ ավելի դժվար էր: Իուր հաճախ կարգում եք Նիժնի-Նովգորոդի կայանի Շտերովյան կայանի մասին, ինչքան խախտումներ, ինչքան սկանդալներ են լինում այնտեղ: Բայց համենայն դեպս, այսպէս թէ այնպէս, որ որի վրա մենք այս ֆրոն- տում ևս ամրանում ենք, — այդ փաստ է:

ՆՈՐ ԱՐՏԱԳԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ՆՈՐ ՃՅՈՒՂԵՐ

Ընկերներ, նոր ձեռնարկութիւններ կառուցելուն և այնտեղ տեխնիկային տիրապետելուն գուզընթաց, հարկավոր յեղավ, վոր մենք գործող գործարաններից շատերում մեկ կողմ թողնենք կար- դի բերված արտադրութիւնը և անցնենք արտադրութեան նոր տեսակների:

Իյուզատնտեսութեան կոլեկտիվացումը, խոշոր սոցիալիստա- կան հողագործութեան անցնելը պահանջում էյին բարձր տեխ- նիկական բազա: Մենք այլինք տրակտորներ, բայց տրակտորը պա- հանջում էր բոլորովին այլ ինվեստար, քան այն, ինչ մենք ար- տադրում էյինք առաջ: Ընկ. Յակովլեվը համառորեն պահանջում

եր այդ ինվենտարը, և արդյունաբերությունը պետք է ամենակարճ ժամանակամիջոցում ասար այն, չնայած բոլոր դժվարություններին: Կարճ ժամանակամիջոցում գյուղատնտեսական մեքենաչինությունը վերակառուցվեց և ցանքսերի կամպանիային արդեն կարողացավ մատակարարել վոչ-փոքր քանակությամբ տրակտորային ինվենտար:

Գյուղատնտեսական մեքենաչինության հնգամյա պլանի համաձայն մենք 5 տարում պետք է տայինք 1,860 միլ. ռուբլու արտադրանք, վորից 286 միլ. ռուբլու արտադրության ինվենտար: 3 տարում փաստորեն սովինք 1,025 միլ. ռուբլու արտադրանք, վորից 378 միլ. ռուբլու արտադրության ինվենտար: Ամբողջ հնգամյակի համար նախատեսված արտադրության ինվենտարի արտադրանքի ծավալը 3 տարում գերակատարված է 32%-ով: 4 տարում, ներառյալ 1932 թ. պլանը, գյուղատնտեսական մեքենաչինությունը կտա 1970 միլ. ռուբլու արտադրանք, վորից 1,058 միլ. ռուբլու՝ արտադրության ինվենտար, այսինքն՝ $3\frac{1}{2}$ -4 անգամով ավելի, քան 5 տարվա համար նախատեսված ընդհանուր գումարը: Ըստ հնգամյա պլանի, արտադրության ինվենտարը 1932/33 թ. պետք է կազմեր վորը գյուղատնտեսական մեքենաչինության արտադրանքի 25 %-ը: Փաստորեն արտադրության ինվենտարը կազմում էր 1928-29 թ.՝ ամբողջ գյուղատնտեսական մեքենաչինության արտադրանքի 4,4 %-ը, 1929-30 թ.՝ 21 %-ը, 1931 թ.՝ 61 %-ը և 1932 թ.՝ 76 %-ը:

Ի՞նչ կատարվեց այս ճյուղում: Մենք բնավ չենք արտադրել արտադրության գույքաններ, տրատորային շարքացաններ, կոմբայններ, վոչ գզող մեքենաներ, բամբակահավաք մեքենաներ, կարտոֆիլ տնկող և կարտոֆիլ քանդող մեքենաներ, վինդրոուներ և այլն, և այլն: Մեր գործարանները վոչ միայն չզրկեցին այս արտադրությունները, այլև տարեսկզբին մենք չունեցինք անգամ մի շարք մեքենաների նմուշներ: Հարկավոր էր գտնել այդ նմուշները, հարկավոր էր հանել նրանց նախադեբը, հարկավոր էր տնայնագործական յեղանակով շինել առաջին նմուշները, ապա անցնել նրանց մասսայական արտադրությունը: Ցանքսի կամպանիայի ժամանակ և ամբողջ 1931 թ. ընթացքում մենք սովինք 82,000 արտադրության շարքացան, 77,000 արտադրության կալսիչ, 21,000 արտադրության խոտհունձ մեքենա, 14,700 խուրձկապներ, 3,500 կոմբայն, 930 վինդրոուներ, 592 շոկիչ մեքենա, 1667 բամբակահավաք մեքենա, 3600 արտադրության ճակնդեղահան մեքենա, 16,500 արտադրության սայլակ, 66 հազար արտադրության կցորդ

ժասեր, 2500 կարտոֆիլ տնկող մեքենա, 11,000 կարտոֆիլ քանդող ձիաքարչ մեքենա, 196 յեղիպտացորենի պիկերներ, 336 պարտանյութ ցրող մեքենա, 402 հացահատիկի ելեվատոր, 1,547 կերտաչ մեքենա, 21,000 բամբակի շարքացան, 4827 տրակտորային կուլտիվատոր շարամեջ մշակույթների համար, 7000 վոչ գզող մեքենա, 3399 վոչ քրքրող մեքենա № 5 և 7, 1940 մեքենա (դեկորիկատորներ, շվինգտուրբիններ, թեգան մաքրող մեքենաներ) վոչի և այլն թեյատուների սկզբնական մշակման համար: Այս բոլոր մեքենաներն առաջ կամ չեյին արտադրվում մեզ մոտ, կամ արտադրվում էյին շատ սահմանափակ քանակությամբ:

Բեռնաչըջանառություն հսկայական աճումը պահանջում էր նաև նոր շարժական կազմ: Այն, ինչ կար առաջ, ներկայումս մեզ վոչ մի չափով չի բավարարում: Յեվ իրոք, կատարյալ բարբարոսություն է, յերբ հանքանյութը փոխադրում են փակ վազոններով: Հարկավոր էր կազմակերպել բաց և մեծ պլատֆորմների արտադրությունը: Հարկավոր էր վորոնել նոր, ուժեղ շոգեշարժներ: 1931 թ. սահմանափակ չափով ձեռնարկվեց այդ գործը: Վորոչ բան մենք սովինք, որինակ՝ քառասունակ ցիստերն սովինք 3,488 հատ, իսկ 1930 թ. տրված էր 676 հատ, մեծատար պլատֆորմներ՝ 4,556 հատ, 1930 թ. կար 942 հատ:

Ելեկտրիֆիկացիայի զարգացումը մեզինչ պահանջում էր, վոր մենք նրա համար ստեղծեյինք սեփական ուժեղ մեքենաչինական թաղա, ընդ վորում հարկավոր էր կազմակերպել նորագույն մեքենաների արտադրությունը: Այս գործը ևս առաջ շարժվեց: 24,000 կլվ. կարողությամբ տուրբոզեննրատոր էր շինված մեզ մոտ 1930 թ., իսկ 1931 թ. վերջերքին բաց թողնվեց 50,000 կլվ. կարողությամբ տուրբոզեննրատոր, վոր գործում է Կաչիբի կայանում: Ձեռնարկված է Դնեպրոստրոյի համար շինելու 62,000 ձիու ուժի տուրբիններ: Վոչ միայն ցարական Ռուսաստանում, այլև հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո, մինչև 1924 թվականը, տուրբոզեննրատորներ և հիդրոզեննրատորներ չեյին շինվում: Բաց է թողնված ելեկտրոսարքավորում ուժեղ բլյումինդի համար:

Ելեկտրոսարքավորում ածխարդյունաբերության մեքենայացման և ելեկտրիֆիկացիայի համար (մոտորներ փորիչ մեքենաների համար, լեբյոգիաների համար և այլն):

30 կիլովատանոց փորիչ մոտորներ նավթարդյունաբերության համար:

Ասինխրոնային մոտորներ (1,000 կլվ., 125 պտույտ) և մոտոր-զեննրատորներ (2,500 կլվ.) մամլիչ դադդյահանների համար:

Մինչև 20,000 կելովատանոց տրանսֆորմատորներ:

Յուզային ընդհատիչներ 115.000 վոլտ լարվածության և ալայ-թուցիկ կարողության համար մեկ ու կես միլիոն կելովատ-ամպեր (կվա):

1931 թ. 2-րդ յեռամսյակում բաց է թողնված ստորերկրյա կարել 120,000 վոլտի, իսկ 1931 թվի վերջում 220.000 վոլտի ստորերկրյա կարելի նմուշներ (այժմ փորձվում է) և 380,000 վոլտի լեռի կարելի փորձնական ծայր: Ստորերկրյա կարելի ամենաբարձր լարվածությունը, վոր շահագործման մեջ է Գերմանիայում, հասնում է ընդամենը 100,000 վոլտի, իսկ Ամերիկայում՝ 132,000 վոլտի, այժմ փորձարկվում է 220.000 վոլտը: Լեռի կարելը, վոր շահագործման մեջ է Յելլոսթայում և Ամերիկայում 220,000 վոլտի լարվածություն ունի:

Նույնը, ընկերներ, «Կոտլոտուրբինի» գծով: 1913 թ. ցարական Ռուսաստանում արտադրվում էր 30.000 քառ. մետր կաթսա, 1930 թ.՝ 138,000 քառ. մ. և 1931 թ.՝ 207,000 քառ. մ.: 1907-ից մինչև 1916 թվականը բաց է թողնված յեղել ընդամենը 24,000 հատ տուրբին, 8000 կվ. ընդհանուր կարողությամբ, 1930 թ. բաց թողնվեց 283,000 հ., 1931 թ.՝ 753,000 հ.: Ստալինի անվան գործարանում կազմակերպված է 24 հազարանոց և 50-հազարանոց տուրբինների արտադրությունը: Նախագծված է 25 հազար կիլովատանոց տեսլոֆիկացիոն տուրբին, 1932 թ. բաց է թողնվելու 8 հատ: Չեռնարկված է 1.500 և 2.500 քառ. մետրանոց կաթսաների պատրաստմանը:

Մետալուրգիայի լեռնարդյունաբերության, անյի, նավթի, պարարտացման սարքավորումները մինչև 1930 թվականն ընդհանրապես չէին արտադրվում, 1930 թվին արտադրվեց 10 միլիոնի, 1931 թ.՝ 50 միլիոնի:

Առաջին անգամը լինելով, 1931 թ. իժեի գործարանում շինվեց 2 բլոկմինդ: Մեզ մոտ շինված է 4 կաղապարող մեքենա: Առաջին անգամը լինելով՝ սկսված է կրեկինգոնների, տրուբչատկանների, պարարտացման և դանագան այլ սարքավորումների արտադրությունը:

Կազմակերպված է բոլորովին նոր նյութ, վոր առաջ մեզ մոտ դրեթե չկար-ավտո-տրակտորային մեքենաշինությունը: 1931 թ. մենք բաց թողինք 40,000 տրակտոր, 1930 թ.՝ 12,727 տրակտոր: Ձիու ուժով վերցրած՝ 1931 թ.՝ 550,000 ձիու ուժի, 1930 թ.՝ 123,000 ձիու ուժի: Ալտո-մեքենաներ 1931 թ.՝ 20,500 հատ, 1930 թ.՝ 8,500 հատ:

Հարկավոր էր կազմակերպել սեփական դազգյաշինությունը, վորովհետև առանց դրանց ստիպված կլինեյինք շարունակ կախումն ունենալ իմպորտային դազգյահաներից: Այս գործը հին, նախահեղափոխական Ռուսաստանում ամենասաղմնային վիճակում էր գտնվում:

1913 թ. դազգյահաների ամբողջ արտադրությունը գնահատվում էր 3,3 միլ. ո.: 1928/29 թ. բաց է թողնված 8,5 միլ. ուրբուրազայահ: 1931 թ. դազգյահի արտադրանքն ամբողջ Միությունում կազմում է 55 միլ. ո., վոր նախապատերազմյանից գերազանցում է 15 անգամով: Դազգյահների թվով վերցրած 1931 թ. արտադրանքը կազմում է 16,000 հատ, 1930 թ. 7,000-ի դիմաց: 1931 թ. Միության մեջ բաց է թողնված գանազան մետաղահատիչ դազգյահների մոտ 40 մոդել:

1931 թ. վերջերքին ավարտվեցին շինարարական աշխատանքները Մոսկվայի ռեվոլյուցիային դազգյահների գործարանում (26,2 միլ. ո. արժողությամբ, յերկու հերթի աշխատանքով. տալու յե 6,200 ռեվոլյուցիային դազգյահներ և կիսաավտոմատներ ավելի կատարյալ կոնստրուկցիայի) և Նիժնի-Նովգորոդի Փրեզերային դազգյահների գործարանում (30 միլ. ո. արժողությամբ, յերկու հերթի աշխատանքով տալու յե 12,500 Փրեզերային դազգյահ):

2 նոր գործարան արժեն 56 միլ. ո., իսկ դազգյահագործական միավորման 1931 թ. գործող ամբողջ հիմնական կապիտալը 26 միլ. ուրբլի յե, այսինքն՝ մեկ տարում հիմնական կապիտալը յեռապատկվում է, նաև յեռապատկվում է արտադրական կարողությունը—9,000 դազգյահ 1931 թ. և 28,000 դազգյահ յերկու գործարանների հետ միասին:

1932 թ. սերիային արտադրության են տրվելու ժամանակակից կոնստրուկցիա ունեցող բարձրորակ դազգյահների մոտ 15 մոդել:

Նույնպիսի տեմպերով ընթացավ սեփական գործիքների արտադրություն կազմակերպելու գործը: Այս գործը հնում նույնպես դրված էր աննշան չափով: Ընդամենը 1930 թ. արտադրված է 131 միլ. ո. գործիք, 1931 թ.՝ 171 միլ. ուրբուրա. աճում 30 տոկոսով:

Վորակավոր հատիչ և կոնստրուկցիայի գործիքներ (Փրեզներ, գանազան տեսակի բուրդուներ, մետրական պտուտահաններ (МЕТРИКИ) Յոհանսենի սալիկներ, միկրոմետրներ և այլն) մինչև 1931 թվականը Միությունում բոլորովին չէին արտադրվում կամ արտադրվում էին չնչին քանակությամբ:

1931 թվի ընթացքում հիմնվեցին հետևյալ նոր արտադրությունները—Յոհանսենի սալիկներ, քանդակման միկրոմետրներ,

քանդակաչափեր (резьбомеры) մետրական պտուտահատներ, արագ կտրող պողպատից շինված շաղափներ և կոնտրոլչափիչ գործիքների զանազան տեսակներ:

Գործիքների կտրելու ազդեցության տեսակների արտադրությունը 1930 թվ. 1931 թվ. բիլիոն

	(Զ ա ղ ա ը Զ ա տ ե ռ ո Վ)		
	1930 թ.	1931 թ.	%
Շաղափներ	4300	9040	205
Պտուտահատներ	461	800	175
Կլոր պարուբահան	121	250	207
Ֆրեզներ	39	44	113
Միկրոմետրեր	15	39	260
Բուրդուներ	577	813	141
Շտանգեղներ	80	113	140
Կոնտրոլ-չափիչ գործիքներ	40	88	220

Հատող և չափող գործիքների այս բոլոր վորակավոր տեսակները 1930 թ. արված են 15,9 միլ. ուղբու, իսկ 1931 թ.՝ 31,7 միլ. ու., այսինքն աճում 100 տոկոսով, բոլոր գործիքների ընդհանուր աճումը՝ 30 % :

1932 թ. շահագործման է դրվելու «Ֆրեզեր» և «Կալիբր» գործիքներ շինող գործարաններ, 110 միլ. ուղբու գործիքի արտադրական կարողությունը: Այսպիսով, այդտեղ ևս մենք կանգնում ենք մեր սեփական վտանգերի վրա:

Սկսել է ծավալվել ֆիլիպինյան մեքենաշինությունը: Դրված են Միուլթյան համար նոր սարքավորումներ—սառցարաններ, վալուում-չորանոցներ, դաղդուղերներ, ցենտրոֆուգաներ և այլն: Բիմիական արդյունաբերության ներկայումս կառուցվող մի շարք խոշոր ձեռնարկություններում (Դորոգոմիլովի, Չերնորեզենսկի, Վոսկրեսենսկի, Բորբիկի, Բերեզնիկի կոմբինատ) խորհրդային սարքավորումը մեծ տեղ է զբաղում:

Խորհրդային մեքենաշինության դեմքը հնգամյակի տարիներում, հատկապես 1931 թ., խիստ փոխվել է: Յեթե 1930 թ. նոր արտադրությունները՝ վորոնք առաջին անգամ կազմակերպվեցին հնգամյակի անցած տարիներում, կազմում էին միայն 90 %, ապա 1931 թ. նրանք ընդգրկում են մեքենաշինության ամբողջ արտադրանքի 25 %-ը (1,211 միլ. ու., 4,730 միլ. ուղբու): Ինչպես ասացի, նրանց խոշոր մասը կազմակերպված է 1931 թ.:

Նոր մեքենաները պահանջում էին նաև համապատասխան մետաղ—վորակավոր պողպատ: 1930 թ. արտադրված է 65,000 տոնն, 1931 թ.՝ 200,000 տոնն: Վորակավոր պողպատների մետալուրգիան խոշոր վոստյուն է գործելու 1932 թ. (660,000 տոնն):

Արտադրություն մեջ յուրացված են վորակավոր ու բարձրորակ պողպատի մի շարք տեսակներ:

Արագ կտրող պողպատ—«Ելեկտրոստալ» 1931 թ.—3.200 տոնն:

Խրոմոնիկելային պողպատ—«Ելեկտրոստալ» 1931 թ. գրեթե 5000 տոնն:

Գնդակավոր հենական (шарикоподшипниковый) պողպատ—«Ելեկտրոստալ» և Չլատոուստովսկի գործարան:

Ավտո-տրակտորային պողպատ—«Սերպի Մոլոտ», «Կրասնի Ռիտյար» , «Կրասնի Պոստիլովեց», Մարիուպոլի գործարան:

Ավտո-գսպանակային պողպատ—Չլատոուստովսկի գործարան:

Չժանգոտող պողպատ—Չլատոուստովսկի և Լիպիենսկի գործարաններ, «Ելեկտրոստալ», Իժեվի գործարան:

Ածխածնային պողպատ գործիքների համար—Չլատոուստովսկի գործարան:

Իրիսմոյի և արանսֆորմատորի յերկաթ—Վերխսեսեսկի գործարան, 1931 թ. 24.000 տոնն:

Գասֆիլլի պողպատ—«Սերպի Մոլոտ» սլաքների, կրեստավինաների, դրաղների մասերի, հողահան մեքենաների, ջար ջարդ մեքենաների փակիչների, կաղապարող մեքենաների համար:

Վորակավոր պողպատալար—«Սերպի Մոլոտ»:

Ֆերրո-ձուլվածքներ (ֆերրո-սիլիկոն, ֆերրո-իդոմ)—Չլատարինսկի ֆերրո-ձուլվածքների գործարան, 1931 թ. 5000 տոնն, 1932 թ. 16.500 տոնն:

ՆՈՐ ԿԱՌԵՐ

Նոր արտադրությունների կազմակերպումը և նոր տեխնիկայի յուրացման խնդիրները պահանջում են տեխնիկական կադրերի ուժեղ պատրաստում համապատասխան չափերով:

Մենք ամենից ավելի աղքատ ենք կադրերով: Նոր գործարկվող ձեռնարկությունների յուրացման խնդրում մեր ապրած դժվարություններն ամենից առաջ հետևանք են կադրերի պակասության: Մենք ստիպված ենք պրեր պատրաստել աշխատանքի ընթացքում: Կադրերի պատրաստությունը ծավալվում է լայն չափով: 1932 թ. հունվարի 1-ին արտոմում գտնվող ԲՏՈՒՀ-ներում, տեխնիկոմներում և բանագործներում սովորում էին 370.000 հոգի, ֆարգործուներում 626.000 հոգի և մնացած ամեն տեսակ

11-561839

դասընթացներում՝ 700—800 հազար հոգի: Միայն ժՏԳԽ-ի սիստեմում սովորում է 1.800.000-ից ավելի մարդ:

1931 թ. ավարտեցին 21.000 յերիտասարդ ինժեներ ու տեխնիկ, 1932 թ. ավարտելու յեն 38.000 հոգի, 1933 թ.՝ 87.000 հոգի: Ֆարգործուները 1931 թ. ավել էն 51.000 հոգի, 1932 թ. տարու յեն 350.000 հ.: Այս նոր կազմերը, վորոնք թվով արագ աճում են, կոմիվելով նոր տեխնիկայի տիրապետման համար մղվող պայքարում, կարևորագույն պայմանն են սոցիալիստական արդյունաբերության հետագա ծավալման համար:

Արդյունաբերության գիտա-հետազոտական հաստատություններն անցած տարի 141-ից բարձրացան 255 միավորի: Գիտական աշխատողների թիվը 6.000-ից հասավ 12.500-ի: Այնուամենայնիվ գիտա-հետազոտական հաստատությունների կապը արդյունաբերության գործնական խնդիրների հետ չափազանց անբավարար է, թեև 1931 թ. վորոչ առաջադիմություն է կատարված: Շատ հաճախ մեծ քանակությամբ գիտնականներ, տեխնիկներ և ինժեներներ նստում են գիտա-հետազոտական ինստիտուտներում, շատ հաճախ ողտակար աշխատանք են կատարում, բայց պետք է ուղղակի ասել, վոր նրանք գործարաններից ղեկուս հեռու յեն: Վորոչ շրջադարձ, անկասկած, կա, բայց նա բավարար չէ:

Պրոֆեսորներից մեկը, Ընկ. Կուչկեիչը, Քիմիական արդյունաբերության խորհրդում միանգամայն ճիշտ էր ասում, վոր «ժամանակն է քանդել մեր ինստիտուտների վանական պատերը և գիտական աշխատողներին նետել ուսուցիչների մեջ»: «Լաբորատորիաների և ինստիտուտների վանական պատերից դեպի գործարաններ, — ահա թե ինչը պետք է լողունդ դառնա ԽՍՀՄ-ի գիտահետազոտական ինստիտուտների աշխատանքում» — պրոֆ. Կուչկեիչի այս լողունդը հանդիպեց բավական ուժեղ առարկությունների՝ պրոֆեսորայի վորոչ մասի կողմից: Առանձին պրոֆեսորներ մատնանշում էին այն, վոր դրա հետևանքով գիտությունը հանկարծ կալոց է յետ մնալ: Պրոֆ. Կուչկեիչն իրավացի յե. գիտությունը ինստիտուտների «վանական» պատերից պետք է դուրս դա գործարանները: Վորովհետև, յեթե գիտությունն իր աշխատանքով բեղմնավորի մեր գործարանները, նա ավելի մեծ արդյունքներ կտա և ինքը վոչ միայն յետ չի մնա, այլ արագ առաջ կգնա:

ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԴՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ

Մեր արդյունաբերության աճման հետ միասին աճում և ամբանում է սոցիալիստական արդյունաբերության մեջ աշխատողների բանակը: Բանվորների և ծառայողների թիվը վորչ արդյունաբերության և շինարարության դժով 1931 թ. ավելացավ 2 միլիոն հոգով, բանվորների թիվը ժՏԳԽ-ի արդյունաբերության դժով, առանց աշակերտների և կրտսեր անձնակազմի, 445.000 հոգով: Միայն ծանր արդյունաբերության մեջ դրազված կանանց թիվը 1930 թ. 111.000-ից 1931 թ. հասավ 212.000 հոգու:

1931 թ. վերջին 7-ժամյա բանվորական որվա յե անցել ամբողջ բանվորության 83%-ը: Ամբողջապես անցել են սև մետալուրգիայի, հիմնական քիմիայի և ուղիների արդյունաբերության մեջ դրազված բանվորները, դրեթե ամբողջապես (90—98%) — ելեկտրոարդյունաբերության, նավթի, թղթագործական, տեքստիլ և դուռնավոր մետալուրգիայի դժով աշխատող բանվորները:

Աշխատավարձը ժՏԳԽ-ի արդյունաբերության դժով 1931 թ. ավելացավ 11 ամսում միջին հաշվով 16%: Չպետք է մոռանալ, վոր հասարակականացված աշխատավարձը — սոցալ, կուլտուրա-վոր հասարակականացված աշխատավարձը — սոցալ, կուլտուրաներ, բանկան սպասարկում, ալումբներ, բնակարաններ, կուլտուրաների աշակերտների թոշակներ — 1931 թ. կազմում է սոցալված աշխատավարձի միջին հաշվով 36%-ը, 1930 թ. 34%-ի դիմաց:

Աշխատավարձի բնագավառում մեղ մոտ յեղել է և այսոր ել մնում է մի հսկայական թերություն — դա չարաբաստիկ հավասարեցումն է: Մի ժամանակ մեր խելքին փչեց մետալուրգիան աշխատավարձի մակարդակի տեսակետից դնել 11-րդ տեղը, աժխարդյունաբերությունը 19-րդ, կոբը՝ 27-րդ տեղը, իսկ թեթև արդյունաբերությունը և այլ բնագավառների բանվորներին՝ առաջին տեղերը: Ինչքան էլ այդ անախորժ լինի, բայց յե կրերեմ մի տեղե-վանք: Բանից դուրս է դալիս, վոր 1913 թ. քարածխի արդյունաբերության բանվորը 89%-ով ավելի յեր ստանում, քան մանածագործը, իսկ մեր խելքին փչեց այնպես կառուցել մեր տարիֆային քաղաքականությունը, վոր 1924 թ. աժխահատը մանածագործից 3%-ով պակաս էր ստանում, 1928—29 թ. միայն 6%-ով ավելի և 1931 թ. 37%-ով ավելի: 1932 թ. համար սահմանված է 58%-ով ավելի: Սրապես յայտատակ վիճակի մեջ էր սև մետալուրգիայի բանվորների աշխատավարձը: Ահա թե ինչպիսին էր մեր տարիֆային քաղաքականությունն անցյալ տարիներում: Հարկավոր է,

վոր մենք չուսով վերջ տանք այս ամենին վոչ-բայլչեկիյան տարիֆային բազարականութանը: Այսպիսի բնույթի հավասարեցումը բայլչեկիյան հետ վոչինչ չունի ընդհանուր: Յեվ իրոք, մեզ մոտ ո՞վ կաշխատի մետալուրգիայի, հանքահորերի ծանր աշխատանքներում, յեթե նրա աշխատանքն ավելի քիչ վարձատրվի, քան մյուս ճյուղերի ավելի հեշտ աշխատանքներում: Այդտեղ և հոսունության պատճառներից մեկը: Մենք ձեռնամուխ ենք յեղև այդ ուղղելու. 1931 թ. հոկտեմբերից ամխասատների աշխատավարձն ավելացրել ենք 27%-ով, մետալուրգիայի բանվորներին՝ 22%-ով, կոբրի և հանքանյութի արդյունաբերությունը՝ 20%-ով:

Այս հետ միաժամանակ անընդհատ ավելացել է բնակարանային տարածությունը: Բնակչիմարաբության ներդրումները ԽՍՀՄ ԺՏԳԿ-ի արդյունաբերության դժով տարեցտարի ավելանում են: Վերջերս Սարսովիչը գատարկություններ էր դուրս տալիս, թե մեզ մոտ բանվորական բնակչինարարությանը հարկ յեղած ուշադրությունը չի դարձվում, և բնակարանային տարածությունը շարունակ նվազում է: 1925 թ. բնակչինարարության մեջ ներդրվել է 63 միլ., 1926 թ.՝ 94 միլ., 1927 թ.՝ 118 միլ., 1928 թ.՝ 140 միլ., 1929 թ.՝ 175 միլ., 1930 թ.՝ 300 միլ., 1931 թ.՝ 575 միլ.: ԺՏԳԿ-ի արդյունաբերության մեջ աշխատող բանվորներին, ծառայողներին, ինժեներատեխնիկական անձնակազմին հատկացված բնակարանային ֆոնդը 1929 թ. հունվարի 1-ին կազմում էր 7.500 հազար քառ. մետր, 1930 թ. հունվարի 1-ին՝ 8.500 հազար քառ. մ., 1931 թ. հունվարի 1-ին՝ 10,2 միլ. և 1932 թ. հունվարի 1-ին՝ 14 միլ. քառ. մ.:

Առանձին պայմանների մեջ է բնակարանային շինարարությունը ամխարդյունաբերության դժով: Անցյալ տարվա դարնան սկզբին կենտրոնական կոմիտեն կտրականապես դրեց ամխարդյունաբերության բանվորներին բնակարանային պայմանների հարցը: Ընկ. Ստալինը կտրուկ կերպով հարց դրեց, վոր, ինչպես հոսունությունը հաղթահարելու, այնպես էլ ամխասատների բնակարանային պայմանները բարելավելու համար անհրաժեշտ է հենց այս տարի վճարահանություն ընդարձակել բնակարանային տարածությունը ամխի ուսյուններում: Այս խնդրին արագ լուծում տալու համար մենք սկսեցինք կառուցել փայտյա ստանդարտ տներ, ինչպես և տեղական շինանյութերից շինված տներ: Յեթե 1930 թ. ամխի ուսյուններում ներդրվել է 95 միլ. ո., ապա 1931 թ.՝ 201 միլ. ո.: Բարձր արդյունաբերության բանվորներին, ծառայողներին և ինժեներատեխնիկական անձնակազմի բնակարանային ֆոնդը 1929 թ.

հունվարի 1-ին կազմում էր 2 միլ. քառ. մ., 1930 թ. հունվարի 1-ին՝ 2,2 միլ. քառ. մ., 1931 թ. հունվարի 1-ին՝ 2,5 միլ. քառ. մ. և 1932 թ. հունվարի 1-ին՝ 4 միլ. քառ. մ.:

Մակար: Բայց մեզ մոտ փայտյա տները վատ են:

Որչոնիկիձն: Փայտյա տները վատ են, բայց յես կարծում եմ, յեթե այդ փայտյա տները հարկ յեղածին պես հավաքվեն, նրանց հարկ յեղածին պես նայեն, մաքուր պահեն, ապա այդ փայտյա տները շատ շնորհքով կլինեն: Ինչո՞ւ Ստալինը մոտ այդ տները լավ են, իսկ Դոնբասում վատ են դառնում: Իսկ դիտե՞ք, ընկ. Մակար, վոչ միայն փայտյա տները, այլև ինչպիսի տուն վոր կամենաք, յեթե նրանց խնամք չտանես, յեթե կեղտով լցնես, ապա ամեն տեսակ տուն էլ վատ կլինի:

Մակար: Յեթե Ստանդարտ-բնակչինը պետք է կառուցի, ապա տները կեղտոտ կլինեն:

Որչոնիկիձն: Տեսնո՞ւմ եք, կառուցում է Ստանդարտ-բնակչինը, բայց բնակվում եք դուք: Ստանդարտ-բնակչինը չի կարող ձեր յետևից ման դալ և հավաքել կեղտը այն տներից, ուր դուք եք ապրում: Տները դուք պետք է մաքրեք: Յեվ ինչքան էլ վոր յես ինքս հարձակվել եմ Ստանդարտբնակչինի վրա, այնուամենայնիվ պետք է ասել, վոր նա իր աշխատանքների բոլոր թերություններով հանդերձ կարողացել է դեթե կրկնապատկել բնակարանային տարածությունը Դոնբասում:

Մակար: Հարկավոր է դիտել:

Որչոնիկիձն: Ինքդ դիտիր և մաքրիր:

Մակար: Ընկ. Պոստիչևը տեսել է:

Պոստիչև: Յես տեսել եմ, բայց յես հո չեմ ասում, վոր նրանք վատ են:

Որչոնիկիձն: Ծավալելով ծանր արդյունաբերությունը—մեր յերկրի սոցիալիստական վերակառուցման այդ հիմքը,—մենք անցած ժամանակաշրջանում զգալի առաջադիմություն ենք ունեցել նաև Բեթև արդյունաբերաբության դժով: Թեև այն, ինչ մենք ունենք ներկայումս, զգալիորեն ավելի բարձր է լայն սպառման առարկաների արտադրության նախապատերազմյան մակարդակից, բայց մենք պետք է հավասարվենք վոչ թե յերեկվա սրվան, այլ բանվոր դասակարգի այսորվա աճած պահանջներին:

(Զայներ: ձի՛չտ է):

Յեթե վերցնենք 1913 թվականը, ապա դուրս է գալիս, վոր ամբողջ Ռուսաստանում արտադրվում էր 27 միլ. գույք կրկնավորվել: 1931 թ. մենք արտադրեցինք 53,9 միլ. գույք, այսինքն՝ գրե-

Թե 2 անդամով ավելի նախապատերազմյանից և 2 1/4 անգամ ավելի քան 1925 թվին :

1913 թ. կոչկեղեն և արտադրված՝ 8,4 միլ. դույզ, 1925 թ. մենք արտադրել ենք 8 միլ. դույզ, 1931 թվին՝ 76,8 միլ. դույզ, այսինքն՝ 9 անգամ ավելի նախապատերազմյանից և 9,5 անգամ ավելի, քան 1925 թվին : Յեթե անգամ հաշվի առնենք, վոր 1913 թ. տնայնագործներն արտադրել են 8,5 միլ. դույզ, այդ դեպքում ևս տարբերությունը հսկայական է : Բայց այնուամենայնիվ ուստր 76,8 միլ. դույզը մեզ համար քիչ է և միանգամայն բնական է, վոր քիչ է :

Գործածության սապոն : Ինչքան խոսակցություններ են յեղել և կան սապոնի պատճառով : Դե տեսեք, ինչդեմ, 1913 թ. արտադրված է 94.000 տոնն սապոն, 1925 թ. 80.000 տոնն, 1930 թ.՝ 176.000 տոնն, 1931 թ.՝ 182.000 տոնն. (Ծիծաղ) : Գրեթե յերկու անգամ ավելի, քան նախապատերազմյան շրջանում : Բայց այնուամենայնիվ քիչ է (Ձայներ : Քիչ է) :

Բամբակեղեն մանվածքը 1913 թ. կազմում էր 270.000 տոնն, 1925 թ.՝ 208.000, 1930 թ.՝ 284.000, 1931 թ.՝ 306.000 տոնն :

Ի՞նչն է, ընկերներ, վոր դանդաղեցնում է թեթև արդյունաբերության հետագա ուժգին զարգացումը : Հումքը : Յեղ այդտեղ Հողօդկոմատի մեր ընկերներին կարող ենք նույնպես պահանջ առաջադրել : Նրանք շատ յեռանդուն և շատ իրավացի կերպով հարձակվում են մեզ վրա, յերբ ուզում են մեքենաներ ստանալ, բայց, ըստ իս, արդյունաբերությունը նույնպես իրավունք ունի նրանցից ավելի շատ հումք պահանջել... (Ձայներ : Ճիշտ է) :

Մեր տեքստիլ գործարանները հնարավորություն ունեն ռացիոնալացման և մեքենաների վոչ մեծ ավելացման միջոցով տարեկան վերամշակել 40 միլ. փութ բամբակ : Իսկ այժմ մենք վերամշակում ենք, ինչպես դիտեք, 23-24 միլ. փթից վոչ ավելի :

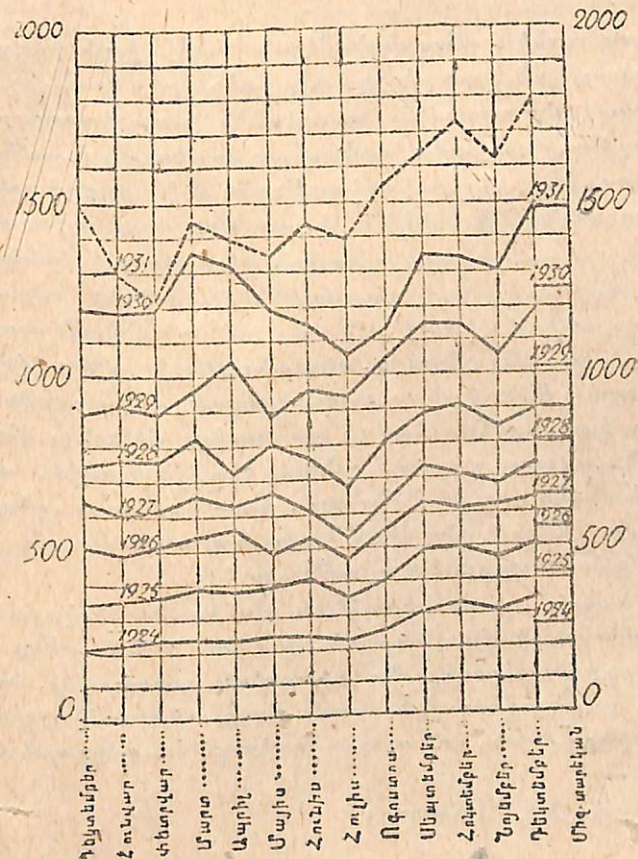
Յես, ընկերներ, ավլաներ բերեցի բանվոր դասակարգի թվական անձան, մեր բանվորների աշխատավարձի. նրանց բնակարանային ֆոնդի ավելացման, լայն սպառման առարկաների արտադրության անձան մասին : Այժմ մի բույն նայեք, թե ինչ է կատարվում կապիտալի յերկրներում :

Մինչդեռ աշխատավարձի ֆոնդը ԽՍՀՄ-ում 1929 թ. 10,5 միլիարդից 1931 թ. հասել է 21 միլիարդ ուրբուր (անձամ 100 տոկոսով), վերացված է գործազրկությունը, բանվորների և ծառայողների թիվն ամբողջ յերկրում ավելացել է 6,2 միլիոն հոգով, —այդ նույն ժամանակամիջոցում վարձու աշխատանք կատարողների յե-

կամուսները ՀԱՄՆ-ում 1929 թ. 45 միլիարդ դոլարից 1931 թ. էլե է 28 միլիարդ դոլարի : Անկում 37%-ով : 1931 թ. վերջին Ամերիկայում հաշվվում է 12 միլ. գործազուրկ, կամ բոլոր վարձու աշխատողների 30%-ը, դրանից դուրս կա շարաթական 2-3 որ աշխատողների մի վիթխարի բանակ. խիստ իջել է բոլոր բանվորների աշխատավարձը : Իսկ ամբողջ Յեվրոպայում և ՀԱՄՆ-ում 25 միլիոնից վոչ պակաս գործազուրկներ կան :

ՍԵԶՈՆԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՀԱՐՈՒՄԸ

Մեր արդյունաբերության 1931 թ. լուրջ նվաճումներից մեկն էր այն, վոր մենք հաղթահարեցինք արտադրանքի ամեն տարվա ամառային իջեցումը, վոր մենք ունեյինք 1924-ից մինչև 1930 թվականը : Յեղ յեթե դուք ուշադրություն դարձնեք այս դիագրամի վրա, ապա կտեսնեք, թե ինչպես ամեն տարի հունվար, փե-

տըրվար և մարտ ամիսների վերելքին հաջորդում էր անկումը սկսած ապրիլ ամսից, և ելի նոր վերելք, սկսած ուղոստոս-սեպտեմբեր ամսից: Այդ դուր տեսնում էք բոլոր տարիների նկատմամբ: Ամենախիստ անկումը դուր տեսնում էք 1930 թ. ամռան:

1931 թ. ամառային անկում մենք թույլ չտվինք: Այդ բացատրվում է ինչպես արդյունաբերության կազմակերպվածության աճումով, այնպես էլ այն հսկայական աճումով, վորպիսին կատարեցին այդ շրջանում կուսակցությունը և նրա Կենտրոնական Կոմիտեն: Հսկայական դեր խաղացին այստեղ ընկ. Ստալինի հայտնի դերբաղորդումները, վորը նա սովեց անտեսալարների հունքսյան խորհրդակցությունում:

XIV ՀԱՄԱՌՈՒՄԱՐԻՑ ԴԵՊՐԻ XVII ԿՈՒՍԿՈՆՑԵՐԱՆԸ

Ընկերներ, Կոմիտեներ IV կոնգրեսում 1922 թ. Լենինն ասում էր.

«Ռուսաստանի համար փրկություն և վոչ միայն դյուղացիական տնտեսության լայն բերքը—այդ դեռ քիչ է—և վոչ միայն դյուղացիությունը սպառման առարկաներ մատակարարող թեթև արդյունաբերություն լավ վիճակը—այդ էլ դեռ քիչ է,—մեզ հարկավոր է նաև ծանր արդյունաբերություն: Իսկ այդ լավ դրություն մեջ դնելու համար պահանջվում է շատ տարիների աշխատանք:

Թանր արդյունաբերությունը պետական սուբսիդիաների կարիք ունի: Յեթե մենք այդ սուբսիդիաները չձարենք, ապա մենք, իբրև քաղաքակիրթ պետություն, —եւ չեմ ասում իբրև սոցիալիստական,—կորած ենք: Ուրեմն, այդ տեսակետից մենք վճռահանքայլ ենք արել: Մենք ծանր արդյունաբերությունը սեփական վորքերի վրա կանգնեցնելու համար անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք բերինք: Այն դումարը, վորը մենք ձարել ենք մինչև այժմ, հաղիվ է 20 միլիոն վոսկի ռուբլուց անցնում, բայց համենայն դեպս այդ դումարը կա, և նա նշանակվում է միայն նրա համար, վոր բարձրացնի մեր ծանր արդյունաբերությունը»*):

Մեր ծանր արդյունաբերության դրությունը ներկայումս վոչ մի չտվում նման չի այն դրություն, վոր կար 1922 թ.: Այդ տարիներում արդյունաբերությունը հսկայական չափով աճել, ամբացել և վատահ քայլերով առաջ է գնում: Բայց այնուամենայնիվ ծանր արդյունաբերության, մեր արդյունաբերության զարգացման հար-

*) Լենին, XXVII հատոր:

ցը մնում է իբրև նույն աստիճանի ասաջնակարգ մի խնդիր, վորպիսին համարում էր շարունակ Վլադիմիր Իլյիչը:

Յենելով այս գեկավար դերերտիվից, ընկ. Ստալինը մեր կուսակցության XIV համագումարում, արոցկիստական-լինովիսական ուղղությամբ դեմ պայքարելով, հետևյալ կերպ ձևակերպեց մեր գլխավոր դիմը.

«Մեր յերկիրը ագրարային յերկրից դարձնել ինդուստրիալ մի յերկիր, վոր ընդունակ լինի իր սեփական ուժերով արտադրել անհրաժեշտ սարքավորումը,—ասա թե ինչումն է մեր գլխավոր դիմելությունը, հիմունքը: Մենք պետք է այնպես դենք գործը, վոր անտեսալարների մտադրություններն ու ձգտումներն ուղղված լինեն հենց այդ փղղմը, մեր յերկիրը սարքավորում ներմուծող յերկրից սարքավորում արտադրող յերկրի վերածելու կողմը: Վորովհետև դրանումն է մեր յերկրի տնտեսական ինքնուրույնությունը հիմնական յերաշխիքը: Վորովհետև դրանում է այն բանի յերաշխիքը, վոր մեր յերկիրը չի դառնա կապիտալիստական յերկրների հավելվածը» (ընկ. Ստալինի յեզրատիակման խոսքը կուսակցության XIV համագումարում. 1925 թ. դեկտեմբեր):

Կուսակցության XIV համագումարը վորոչեց. «Ապահովել ԽՍՀՄ-ի տնտեսական ինքնուրույնությունը, վորը կարչուպանի ԽՍՀՄ-ն կապիտալիստական համաշխարհային տնտեսության հավելվածը դառնալուց. դրա համար կուրս վերցնել ինդուստրացման յենթարկելու յերկիրը, զարգացնելու արտադրության միջոցների արտադրությունը և ռեզերվ կազմակերպելու տնտեսական շարժունության համար»:

Ի՞նչպես է կատարվում, ընկերներ, համագումարի այս դերերտիվը, վորը տրված է Վլադիմիր Իլյիչի ուղղակի ցուցմունքների հիման վրա: Կուսակցության XIV համագումարից հետո անցել է 6 տարի: Թույլ սովեթ բերել մի բանի թվեր, վորոնք պատասխանում են այս հարցին:

Արտադրանքի 1925 թվ 1931 թ. թ.
(կարեվորագույն տեսակները նախադրված)

1925 թ.	1931 թ.	1931 թ. աճման տեղանք 1925 թ-ի համեմատությամբ
Քարածուխ	17,6 միլ. տոնն	56 միլ. տոնն Ավելի քան 3 անգամ
Չոքա	1,62 » »	6,75 » » 4 անգամ
Նավթ առանց գազի	7,2 » »	22,3 » » 3 »
Տորֆ	2,5 » »	9,4 » » Ավելի քան 3,5 անգամ
Թուջ	1,5 » »	4,9 » » » 3,5 »
Պողպատ	2,1 » »	5,3 » » 2,5 անգամ
Մամլած յերկաթ	1,6 » »	4,0 » » 2,5 »
Պղինձ	12 հազար »	48,8 հազ. » 4 »
Պղնձի կոչեղան	229 » »	1,084 » » Ավելի քան 4,5 անգամ
Ցեմենտ	872 » »	3,344 » » Մոտ 4 անգամ
Սուպերֆոսֆատ	67,8 » »	521,6 » » 7,5 անգամից ավելի
Ռեզինե վոտնաման	19 միլ. գույգ	54 միլ. գույգ 2,5 » »
Մեքենաշինություն		
Ընհանուր արժամք	730 միլ. ոտր.	5,724 միլ. ո. Գրեթե 8 անգամ
Գյուղատն. մեքենաշին.	48,6 » »	441 » » անգամ
Ելեկտրոտեխնիկա	92,5 » »	980 » » 10 »
Դաղձյահներ	2,5 » »	40 » » 16 »
Ելեկտր. եներգիայի արտադր. բոլոր կայաններում	2,925 միլ. կվ.	10,600 միլ. կվ. 3 անգամից ավելի
Այդ թվում առյուծակա կայան	935 » »	6,450 » » 7 անգամ
Բոլոր կայանների սահմանված կարողությունը (տարեկերչին)	1.375 հազ. կվ.	3,967 հազ. կվ. Գրեթե 3 անգամ
Այդ թվ. առյուծակայան	867 » »	2,287 » » 6 անգամ
Տրակտորներ	469 հատ	41,280 հատ
Ավտոմեքենաներ	80 » »	20,511 » »

Ահա, ընկերներ, այն հարցի պատասխանը, թե ի՞նչպես են կատարվել Վլադիմիր Իլիչի դերեկտիվները և կուսակցության XIV համագումարի վորոշումը:

«Ամեն կերպ ծախվել է ծանր արդյունաբերությունը, վորպես սոցիալիստական շինարարության հիմնական բաղա, սև և զուռավոր մետալուրգիան, Ելեկտրական եներգիայի և վառելյան յուղի արտադրությունը, մեքենաշինությունը, ջրմիան, մոտակա շրջանում ստեղծել նոր հզոր մետալուրգիական բաղա, հանձին «Ուրալ-Կուզբասյան կոմբինատի», — այդպիսին և կուսակցության XVI համագումարի վորոշումը:

Այդ 1930 թ. ամսուն եր:

Այսօր—Մազնիտոգորսկը, Կուզնեցկի գործարանը, Ուրալաշ-գարայը, Չելյաբինսկի Ֆերրո-ձուլվածքների գործարանը, Կուզնեցկի ածուխը, Տադիլի մետալուրգիական գործարանի կառուցման ձեռնարկումը կուսակցության այդ վորոշման պատասխանն են հանդիսանում:

Յեթե 1930 թ. ամսուն դա բայլը ինչների համադրման հանդուզն վորոշումն էր, ապա այսօր այդ վորոշումը իրականություն է դառնում: Այնտեղ, ուր 1½—2 տարի սրանից առաջ բառիս բուն նշանակությունը վորոշնչ չկար, այսօր բարձրացած են վիթխարա-գույն գործարաններ:

Բայց դրանով չի սահմանափակվում այս պատասխանը. գործարկված է Բերեզնիկի առաջին հերթը, Չելյաբինսկում կառուցվում է տրակտորի գործարան, Նովոսիբիրսկում կառուցվում է կոմբայնի գործարան, Ուֆայում՝ մոտորի գործարան, Սվերդլով-սկում՝ էքսկավատորի գործարան, Սիրիբում վորոշված է կառուցել բաժրահագործական կոմբինատ, — այս ամենը բարձրանում է նոր, Ուրալ-Կուզբասյան բաղայի վրա:

Այսպես լուծվեցին, ընկերներ, այս տարիներում մեր յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու հարցերը:

Մենք բոլորս հիշում ենք, վոր այդ սահուն շընթացով: Մեր կուսակցության ճիշտ դերքերը պաշտպանելու համար մենք ստիպված յեղանք ամենասնողոք պայքար մղել տրոցկիստների, զինովյեվազանների, աջերի դեմ: Առանց այդ պայքարում մեր կուսակցության գլխավոր դիժը, լենինյան դիժը պաշտպանելու, մենք այս հաջողությունները չեյինք ունենա: Միայն շնորհիվ այն բանի, վոր լենինյան ԿԿ-ն բոլոր այս տարիները ընթացքում ճիշտ դեկավարեց կուսակցությանը, միայն դրա շնորհիվ մեզ հաջողվեց այս հաղթանակը:

Կուսակցության լենինյան դժի համար, մեր յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի համար մղվող այս հսկայական պայքարում մեր կուսակցության առաջնորդն է յեղել մ. մնում է ընկ. Ստալինը:

ԱՐԳՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԻՆԵՐՍՈՒՄ ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆՅՈՂ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 1931 թ.

Դրանք են ընկերներ, մեր արդյունաբերության հիմնական հաջողությունները 1931 թ.: Չնայած, սակայն, այս հաջողություններին, մենք ծրագրեր թերակատարեցինք:

1931 թ. պլանի կատարումը կնշանակեր այն, վոր արդյունաբերութիւնը հնգամ յաւել կատարում է 3 տարում: Այդ չհաջողվեց: Այդ հաջողվեց միայն մեր արդյունաբերութեան առանձին առաջավոր ճյուղերին:

Բայց մենք ավելի մեծ հաջողութիւններ կունենայինք, յեթե ավելի լավ աշխատեցինք:

Պլանը քանակապես թերակատարված է: Ինքնարժեքն իջնելու փոխարեն բարձրացավ, արտադրողականութիւնն ավելացավ անշահն չափով:

Իսկ վորտեղ են գտնվում պլանի թերակատարման պատճառները:

Առաջին պատճառը, վոր, ղեկտեմբերից սկսած, և հատկապես հունվարին ու փետրվարին սեղմեց արդյունաբերութիւնը և թույլ չտվեց, վոր ծավալվի, — այդ անպայման անցյալ տարվա տրանսպորտային դժվարութիւններն էլին:

Իմ բերած ղեկադրամով դուք տեսաք, վոր 1930 թ., նախորդ տարիներին որինակով, արդյունաբերութիւնն ամառն ընկնում է, իսկ ռոգոտտայից սկսվում է վերելքը և ղեկտեմբերին արտադրանքը հասնում է 1.700 միլ. ուրբու: Փոխանակ հետագա ամսան, 1931 թ. հունվարին տրանսպորտն այդ կորագիծը ղեպի վար է ծուռ և փետրվարին հասցնում է նախորդ տարվա փետրվարի մակարդակին, ինչպես այդ ցույց է տրված ղեկադրամում: Արդյունաբերութիւնը կորցրեց ղեկտեմբերին ձեռք բերած մակարդակը: Այդ մի հարված էր, վոր բավական ուժեղ չափով խանդարեց արդյունաբերութիւնը: Ավելին. դա տվեց նաև այն վնասը, վոր ամենինչ սկսեցին զցել տրանսպորտի վրա: Ի ուրն իրենց ներքին պահասութիւնները փաթաթում էլին տրանսպորտի շնքին:

Տրանսպորտային դժվարութիւնները պլանի թերակատարման գլխավոր պատճառներից մեկը հանդիսացան:

Մյուս պատճառները հենց իրեն՝ արդյունաբերութեան մեջ են գտնվում: Յես արդեն խոսեցի աշխատավարձի հավասարեցման մասին:

Այնուհետև՝ աշխատանքի արտադրողականութեան, աշխատանքի կազմակերպման, արտադրութեան կազմակերպման մասին ձեռնարկութիւններում: Ով ասեք զբաղվում է աշխատանքի հարցերով, բայց ամենից քիչ զբաղվում է նա, ով պետք է ամենից շատ զբաղվի այդ գործով: Գործարանի ղերեկտորը, վարպետը, ցեխի պետը ամենից քիչ են զբաղվում աշխատանքի հարցերով: Ով ասեք հրամայում է այս բնագավառում, բայց ղերեկտորը ղերադասում

և վորոչ չափով մեկ կողմը կանգնել այս աշխատանքից: Այդ բանի պեսք չէ: Իսկ չե՞ վոր յեթե ընդհուպ զբաղվելու լինեն, այս հարցով — բանավորներ ինչպե՞ղ ու հմուտ դասավորութիւն կատարեն, ապա մեքենաները, վորոնց վրա այդ բանավորներն աշխատում են, գլխի չափով ավելի մեծ արտադրանք կտան, քան թե տալիս են այժմ: Հենց նույն Ստալինգրադի գործարանը կարող է ցայտուն որինակ ծառայել այդ բանին: Ստալինգրադի գործարանի տրակտորը 1931 թ. հունվարին արժեք 5793 ռ., իսկ 1931 թ. ղեկտեմբերին՝ 3.328 ռ.:

Անբավարար տեխնիկական ղեկավարութիւնը և ներգործարանային պլանավորումը, վոր խղում են առաջացնում առանձին ցեխերի միջև, մեր միավորումների խոչորութիւնը և ձեռնարկութիւններից կտրված լինելը պլանի թերակատարման լուրջ պատճառներից մեկն էլին:

1929 թ. վերջերքին մենք ստեղծեցինք ճյուղային մեծ միավորումներ, ցանկանալով ուժեղացնել ձեռնարկութիւնների տեխնիկական և տնտեսական ղեկավարութիւնը: Իրականում մի շարք ղեպքերում միանգամայն հակառակն ստացվեց: Միավորումները կտրվեցին ձեռնարկութիւններից և միջնապատ դարձան ԺՏԳՍ-ի ու ձեռնարկութիւնների միջև: 1931 թ. մենք պետք է արագորեն վերակառուցվեցինք, փոքրացնեցինք մեծ միավորումները, դրանով իսկ նրանց մոտեցնեցինք ձեռնարկութիւններին, — դա տալիս է իր արդյունքները: Ավելի փոքր չափի միավորումներն ավելի լավ են կատարում իրենց խնդիրը:

«Ածուխ» միավորումը միացնում էր ամխի բոլոր ավազանները, «Պողպատ» միավորումը՝ Միութեան ամբողջ մետալուրգիան: Ինքնուստինքյան հասկանալի յե, վոր մեկ միավորման համար ուժերից բարձր է ամեն ինչ ընդգրկել մեկ կենտրոնից:

Վերջին տարիներին ընթացքում մեղ մոտ տնտեսաշարկը դրեթե ամբողջապես անհետացավ: Հարկավոր յեղավ այն արմատացնել: Այս աշխատանքը ղեռ ամենեկին չի վերջացած: Ռուբլով կոնտրոլը մենք առանձնապես չենք սիրում, իսկ ճիշտ դրված ուրբով կոնտրոլը, իսկական տնտեսաշարկը տնտեսութեան վարման անհրաժեշտ նախադրյալն է հանդիսանում:

Յոչոր թերութիւնն էր թույլ աշխատանքը՝ կատարման ստուգման ուղղութեամբ:

Մենք մինչև այժմ չենք սովորել հարկ յեղածին պես ղնել կատարման ստուգումը: Մենք վոչ-միշտ կարողանում ենք ստուգել և

մինչև վերջը աշխատել, վոր մեր վորոշումը կենսադործվի ժամանակին և առանց աղավաղումների:

Անցյալ տարվա յերկրորդ կիսում մենք պայքար ակեցինք այս թերութունների դեմ այն ցուցումների հիման վրա, վոր ավելց այժմ ժամանակ ընկ. Ստալինն իր ճառում: Այդ ժամանակվանից կես տարի յե անցել:

Յերկրորդ կիսամյակում տրանսպորտի աշխատանքի զգալի բարելավման հետ միասին և ձեռք առնված կազմակերպչական միջոցառումների հետևանքով յեռամսյակ առ յեռամսյակ, ամիս առ ամիս աշխատանքը բարելավվում է: Յեթե 1931 թ. առաջին յեռամսյակում մենք աճում ունեցանք 1930 թ. համապատասխան յեռամսյակի համեմատությամբ 8,8%-ով, ապա յերկրորդ յեռամսյակում ունեցանք 18,3%, յերրորդում՝ 30,4% և չորրորդում՝ 26%, ամսական արտադրանքը դեկտեմբերին հասցնելով 2.100 միլ. ո., 1930 թ. դեկտեմբերի 1.700 միլիոնի դիմաց: Այս պայքարն, ընկերներ, պետք է ամբողջ վճռականությամբ շարունակվի 1932 թ.: Առանց արմատախիլ անելու այն թերութունները, վորոնց մասին յես այստեղ հիշատակեցի, մեզ համար շատ դժվար կլինի կատարել այն վիթխարի խնդիրը, վոր դրված է արդյունաբերության առաջ 1932 թ.:

Յես արդեն ասացի, վոր ինքնարժեքն իջնելու փոխարեն բարձրացել է: Ծիշտ է, արդյունաբերության վոչ բոլոր ճյուղերն են ինքնարժեքը բարձրացրել: Կան արդյունաբերության ճյուղեր, վորոնք իջեցրել են: Բայց յեթե վերցնենք միջին հաշվով, ապա ԺՏԳ-ի ամբողջ արդյունաբերության դժով մենք ունեցել ենք իջեցման փոխարեն 3,7%-ով բարձրացում, ծանր արդյունաբերության դժով՝ 5,5%, թեթև արդյունաբերության՝ 1,25%: Բայց միաժամանակ մեքենաշինությունն ինքնարժեքն իջեցրել է 6,7%-ով, ընդ վորում մեքենաշինության ինքնարժեքի իջեցումը կատարվել է յեռամսյակ առ յեռամսյակ: Առաջին յեռամսյակում կատարվեց 0,6%-ով իջեցում, յերկրորդում՝ 5,6%-ով, յերրորդում՝ 9,6 տոկոսով և չորրորդում՝ 11,6%-ով: Այդ արդեն լավ է: Այդ արդեն զալիս է ասելու, վոր մարդիկ սկսել են նոր ձևով աշխատել: Այդ զալիս է ասելու, վոր ինքնարժեքի իջեցման ուղերվներ մենք ունենք: Յեթե մեքենաշինությունը 1932 թ. ավելի լավ աշխատի, քան 1931 թ. ապա ինքնարժեքի իջեցման առաջադրութունը կկատարի: Տեքստիլ մեքենաշինությունը 1931 թ. ինքնարժեքն իջեցրեց 10,8%-ով, ընդ վորում III յեռամսյակում իջեցումը հասավ 14%-ի, իսկ IV յեռամսյակում՝ 17%-ի: Ելեկտրո-

տեխնիկական արդյունաբերությունը 1931 թ. ինքնարժեքն իջեցրեց 8,2%-ով, ընդվորում IV յեռամսյակում՝ 7,3%-ով: Նավթահանժան դժով իջեցում՝ 9,9%-ով, ռեդինի՝ 4,2%, լաքաներկի՝ 3,3 տոկոս, անիլինի ներկի՝ 2,8%:

Իրանց դիմաց ինքնարժեքը բարձրացրին—անտառային արդյունաբերությունը՝ 16%-ով, սև մետալուրգիան՝ 17%-ով, սորֆը՝ 28,5%-ով և քարածխի արդյունաբերությունը՝ 30%-ով: Այս մի քանի ճյուղերն ինքնարժեքի խիստ բարձրացումով կլանեցին արդյունաբերության մյուս՝ ինքնարժեքն իջեցրած ճյուղերի ինսյումները, իսկ իրենք առայժմ առանձնապես չեն չաղացել:

Մենք, ընկերներ, չենք կարող այլևս այս կերպ աշխատել: Յեթե առաջին հնգամյակում արդյունաբերությունը շարունակ դուրսացրանք եր ստանում, ապա 1932 թ. և յերկրորդ հնգամյակում արդյունաբերությունը խոշոր չափով պետք է մասնակցի կուտակմանը՝ հետագա առաջխաղացման համար: Այս խնդիրը մեր առաջ ծառանալու յե ամբողջ 1932 թ. ընթացքում. նա առավել ևս կբազործելի յե, վորովհետև մենք սկսում ենք աշխատել նոր տեխնիկայով զինված հրաշալի գործարաններում: Յեթե մենք կարողանանք ակրապետել այդ տեխնիկային, դա ինքնուսուցչյան կտան էժան արտադրանք: Կուտակցությունն իրավունք ունի պահանջելու, վոր ամերիկական և յեվրոպական տեխնիկայով զինված գործարանները սկսեն եժան արտադրանք տալ, ամենակարճ ժամանակում անցկացնելով անխուսափելի մանկական հիվանդությունների շրջանը, վոր նրանք համենայն դեպս ասան վոչ թանգ արտադրանք, քան այն արտադրանքը, վոր տալիս են այդպիսի գործարաններն Ամերիկայում և Յեվրոպայում: Այդ պահանջը մենք պետք է առաջադրենք մեր գործարաններին: Ինչո՞ւ բանվորներն կրենց գործարաններում և իրենց սոցիալիստական հայրենիքում պետք է ավելի վատ աշխատեն, քան Յեվրոպայի և Ամերիկայի բանվորները կապիտալիստների համար: Վերացնել այն թերությունները, վոր կային արդյունաբերության մեջ 1931 թ., զչտել թեկերը և ձեռնարկել 1932 թ. պլանի կատարման գործը—ասա՛յն խնդիրը, վոր ծառայած է այժմ մեր առաջ:

Անցնում եմ 1932 թ. պլանին:

1932 թ. ՊԼԱՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ընկերներ, 1932 թվի պլանով սահմանված արդյունաբերական արտադրանքի չափն է 37,5 միլիարդ, վոր տալիս է 36 տոկոս աճում 1931 թվի համեմատությամբ: Ինքնարժեքի իջեցումը սահմանված է—7 տոկոս. բանվորների թվի վրա պետք է աճի ամբողջ արդյունաբերության մեջ, ներառյալ նաև շինարարությունը, մեկ միլիոն 200 հազարով, աշխատավարձն ավելացվում է 11 տոկոսով արդյունաբերության մեջ և 5,6 տոկոսով շինարարության բնագավառում: Աշխատանքի արտադրողականությունը պետք է ավելացվի 22 տոկոսով, կապիտալ շինարարությունն ամբողջ արդյունաբերության մեջ՝ ավելացրած նաև վերջին լրացուցիչ հատկացումը՝ կազմում է 11,790 միլիոն ռուբլի, այդ թվում ծանր արդյունաբերության ասպարիզում—9.200 միլիոն ռուբլի:

Ահա, ընկերներ, 1932 թվի պլանը: Այս պլանում հատկապես առաջ է քաշվում և զբովում, վորպես վողջ ժողովրդատնտեսական պլանի կենտրոնական խնդիր՝ սեւ մետաղագործություն, անխարդյունաբերության և մեքենաշինության արտադրական ծրագրի օգտակար շինարարության պլանի իրագործումը:

ՍԵՎ ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մենք ձեզ հետ միասին գիտենք, վոր մետաղագործության ասպարիզում մենք բավական զգալի կերպով հետ ենք մնում: Յեթե արդյունաբերության կարեւորագույն ճյուղերում 1931 թվին մենք ունեւինք նշանակալից աճում, ապա մետաղի ասպարիզում մենք մնացինք նույն մակարդակի վրա:

Բանն ինչո՞ւմն է: Ի՞նչ պատճառներ հնարավորություն չափին մեզ իրագործելու սեւ մետաղագործության 1931 թվի պլանը:

Հարկավոր է ուղղակի ասել, վոր պլանը վողջ չէր, հարկավոր էր տալ մի տարվա ընթացքում չուղունի աճ 3 միլիոն տոնն. բայց մենք չկարողացանք տալ վող միայն յերեք միլիոն տոնն, այլև անդամ մի քանի հարյուր հազար տոննի աճ: Ավելին՝ մենք մի քանի հարյուր հազար տոնն չուղուն պակաս ավինք 5 միլիոնից:

Յես արդեն ասացի, վոր առաջին յեռամսյակում արդյունա-

բերությանը շատ ուժգին հարվածեց արանսպորտի վատ աշխատանքը: Յեթե կուզեք՝ տրանսպորտն արդյունաբերության վող մի ճյուղին այնպես ուժեղ չի հարվածել, ինչպես մետաղագործությանը, վորովհետև հարցը կիսով չափ աշխատեցնել, կամ այտոր հանդեպն՝ հանքի կամ կոքսի պակասություն պատճառով, իսկ յերկրորդ որը նորից վառել՝ առանց կոքսի, հանքի, Ֆլյուաների բավականաչափ պաշարի, — նշանակում է շտախելի ավերման յենթարկել հալոցը: Յերբ մեքենա կառուցող գործարանում այտոր մետաղը չի բավականացնում, գործարանը չի աշխատում, բայց դադարահները մնում են իրենց տեղում՝ առանց վորեւէ կործանման: Վաղը մետաղը կհասցվի, և աշխատանքն առաջվա պես առաջ կգնա: Այդպես չէ հարցի գործը: Հալոցը պետք է վարել ճիշտ ուժիով: Ունենալ համապատասխան վորակի կոքս, հանք, Ֆլյուաներ անհրաժեշտ քանակությամբ, — միայն այս դեպքում հալոցի նորմալ աշխատանքն նյութեղենի կողմից ապահովված կլինի: Առանց այս տարրական պայմանների — չկա ճիշտ աշխատող մետաղագործական գործարան, առանց այս պայմանների — նրա ագրեգատները յենթարկվում են վաղաժամ մաշման, քայքայման:

Յերկրորդ կամ ավելի ճիշտ ամենահիմնական պատճառն է — ինժեներատեխնիկական կադրերի անադին պակասությունը: Բանից դուրս յեկավ, վոր չունենք բավականաչափ վործված, ինժեներներ, վորոնք ճանաչեւին մետաղը, վորոնք ճանաչեւին հալոցի կյանքը, վորոնք հետեւեւին հալոցին և իմանային, թե յերբ և ինչ է կատարվում նրա հետ: Ընկ. Վ. Մեժլուակը, վոր յերկար տարիներ մետաղագործության գլուխ էր կանգնած, անցյալ տարի ամառը յեղավ Ձերթինսկու անվան գործարանում և այնտեղից ինժ գրում էր, վոր գործարանում ցեխերի ամենապատասխանատու տեղերը գրավում են յերիտասարդ ինժեներները, վորոնք դեռ յերեկ են թողել դպրոցական նստարանը, սքանչելի տղաներ են, ենտուղիաստներ և մի յերկու-յերեք տարուց հետո նրանցից դուրս կգան լավ ինժեներներ: Այդ անկասկած է: Բայց այտոր նրանք սովորում են և այդ սովորելը հալոցին եթան չի նստում:

Հավասարեցումն աշխատավարձի ասպարիզում նույնպես խաղացել է իր բացասական դերը: Յես գրա մասին խոսել եմ:

Սեւ մետաղագործության բանվորների բնակարանային պայմանները, այդ բանվորների մատակարարումն ու սնունդը նույնպես գրված է յեղել վող բավարար հիմքերի վրա:

Արտադրական ծրագրին անցյալ տարի չհաջողվեց: Մետա-

դադարձական գործարանները արտադրութիւնը միայն այժմ սկսում է տալ վորոշ արդյունքներ: Յերեկ մենք ունեյինք չուգունի 17.000 տոնն որական ձուլում: այսպիսի արդյունք մեր մետաղագործութիւնը յերբեք չէր տվել: Այսօր մենք ունենք 16.800: Յես ասել եմ, մետաղագործութիւն մեջ աշխատող ընկերներին՝ տեսեք, դուք մեզ տալիս եք 17 հազար տոնն 17-րդ կուտ: կոնֆերենցիայի բացման նախորդակին կամ նրա բացման օրը—այդ լավ է, բայց չհամարձակվեք ընկրկել հետ՝ դեպի ցած:

Մեր հարավի մետաղագործութիւն աշխատանքը հունվար ամսի ընթացքում ցույց տվեց, վոր գործող հալոցները, շնորքով սպասարկվելու ղեպքում, կարող են տալ շատ ավելի, քան տալիս էին: 1931 թվի ընթացքում մենք չկարողացանք դուրս դալ հալոցային վառարանների ոգտակար ծավալի ոգտագործման այնպիսի կոնֆրիկենտների սահմաններից, ինչպիսին է որինսի՝ 1,70—1,80—2, յերբեմն ել ավելի: Ստալինյան գործարանը վերջին օրերս տալիս է 1,26, Տոմսկու անվան գործարանը և Ֆրունզեյի անվան գործարանը—1,33: այս առաջին շրջանում վատ չէ: Հարկավոր է ջանալ, վորպեսզի հունվարի հաջողութիւնը ծավալի և այդ ժամանակ ծրագիրը կիրագործվի: Ավելին՝ լավ աշխատանքի ղեպքում բանող գործարանները կարող են տալ 6.400 հազար տոննից շատ ավելի, իսկ այդ քանակը նրանք պարտավոր են տալ պլանի համաձայն: Ամեն ինչ կախված է նրանից, թե ներքանց ինչպես կմատակարարենք՝ հանք, կօքս Ֆլյուաներ, մազնեզիտ: Անցյալ տարի մեզ տանջեց մազնեզիտը: Մազնեզիտը մենք արդյունահանում ենք Ուրալում, բայց չկարողացանք բավարար քանակութամբ արդյունահանել: Անցյալ տարի մեզ ուղղակի տանջեց հրակայունը: Մենք արտասահմանից էյինք բերում այդ: Յեվ այդ պին ժամանակ, յերբ մեզ մոտ թե՛ Ուկրայինայում, թե՛ Լենինգրադի մոտ, թե՛ Ուրալում, վորքան ասեք, կարելի յեր ձեռք բերել լավ հրակայուն կալ: Նույնիսկ հասարակ դուրմիտ, կրաքար չկարողացան ժամանակին հասցնել հալոցներին: Այստեղ մենք ուղղակի հարց ենք դնում Հաղորդակցութիւն Ճանապարհների ժողովմատի ընկերների առաջ—նրանք պետք է ոգնեն մեզ ինչ կերպ ուզում է լինի պատշաճ բարձրութիւն վրա դնելու մետաղագործական գործարաններին նյութեղեն հասցնելու գործը: Կրիվարոթիյ ավազանում ամբողջ տարվա ընթացքում ընկած են հանքանյութի ահազին պաշարներ, իսկ գործարանները հանքանյութի պակասութիւն են գզում:

Ուրալում մինչև այժմ ել բեկում չկա աշխատանքի մեջ, և

մետաղագործական գործարաններն առաջվա պես վատ են աշխատում:

Մեզ մետաղագործութիւն կապիտալ շինարարութեան տագարիչում, մենք չկարողացանք իրագործել աղբերդատների ժամանակին գործարկելը: Ճիշտ է, մի քանի ժամկետներ այստեղ սինթեզի կերպով անիրագործելի էյին, որինսկ՝ ըստ 1931 տ. հսկիչ թվերի, Ձերթինսկու անվան գործարանի № 7 հալոցի գործարկումը նշանակված եր այդ թվի մայիսին, այնինչ 1931 թ. հունվարին նույնիսկ հիմքը, ինչպես պետքն է, դրված չէր: Սակայն և այնպես, չնայած այս բոլորին, սեվ մետաղագործութիւն կապիտալ շինարարութիւն սասարկիլում ևս մենք առաջ դնացինք: Մենք կառուցում ենք յերկու վիթխարի գործարան՝ Մազնիտագործակիւնը և Կուզնեցկինը: Այդ գործարանների մասին ղիտեն բոլորը, ղիտե ամբողջ յերկիրը: Այդ գործարաններն արժեն հսկայական գումարներ, հարյուրավոր միլիոններ: Ուկրայնայում մենք կատարում ենք յերեք խոշոր գործարանի՝ Մակեևկայի Տոմսկու անվան, Ձերթինսկու և Վարաչիլովի անվան գործարանների վերահասուցում: Արդյոք շատ՞ են ևս պատկերացնում, թե՛ ինչ ծավալի աշխատանք է կատարվում այդտեղ:

Որինսկի՝ ի՞նչ է նշանակում Մակեևկայի գործարանի վերահասուցումը: Նախապատերազմյան շրջանում այս գործարանը տալիս եր 230 հազար տոնն չուգուն, 1931 թ. նա տվեց 402 հազար տոնն, իսկ այս տարի պետք է տա 670 հազար տոնն չուգուն:

Կոսիբ.—Վերակառուցումն ավարտելուց հետո՞:

Որջոնիկիան.—Վերակառուցումն ավարտելուց հետո գործարանը կտա 1,5 միլիոն տոնն: Այս արդեն վերակառուցում չէ, ընկերներէր, այլ նոր ղիզանտի կառուցում: Այս գործարանը՝ վերակառուցումն ավարտելուց հետո՝ տալու յե շատ ավելի, քան Կուզնեցկին: Նույնը և Ձերթինսկու անվան գործարանը:

Կոսիբ.—Ե՛լ ավելի:

Որջոնիկիան.—Այո՛, ել ավելի: Վերակառուցումն ավարտելուց հետո, այս գործարանը տալու յե 1,8 միլիոն տոնն: Ներկայումս Ձերթինսկու անվան գործարանը տալիս է 500 հազար տոնն:

Վարաչիլովի անվան գործարանը տալիս է 275.000 տոնն, բայց վերակառուցումից հետո կտա մեկ միլիոն տոնն: Ինչպես տեսնում եք, աշխատանքների ծավալը հսկայական է: Իրան ավելացրեք այնպիսի ղիզանտների կառուցումը, ինչպիսիք են Կրիվարոթիյը, Չապարոթստալը և Մարիուպոլի ղիզանտը:

Ընդամին հարկավոր ե հիշել, վոր մենք մեր սեփական օարքավորումը չենք ունեցել, մեկ մոտ սարքավորում չեն կարողացել կառուցել, այդ սարքավորումը մեծ մասշտաբով արտադրելու համար գործարաններ չենք ունեցել:

Չնայած այդ բոլորին, այնուամենայնիվ վորոշ հաջողութուններ այստեղ մենք ունենք: Այսօր կվառեն Մադնիտկայի առաջին հալոցը: Այս ի՞նչ է նշանակում: Գործարկել մի հալոց գործող գործարանում—այդ արժե մոտավորապես 8-9 միլիոն ռուբլի, իսկ վառել առաջին հալոցը Մադնիտկայում, այդ նշանակում է դատարկ տեղում կառուցել այն ամենը, վոր անհրաժեշտ է առաջին հալոցը գործարկելու համար: Այդ նշանակում է, վոր հարկավոր եր կառուցել ելեկտրակայան, կոքսի վառարաններ, հանք մշակել, կառուցել հանք մանրող գործարան, կառուցել ոժանդակ ձեռնարկութուններ: Այդ նշանակում է, թե հարկավոր է կառուցել տղամուկ և այլն և այլն: Մի խոսքով, նախքան մի հալոց վառելու հնարավորութուն ձեռք բերելը, հարկավոր եր ծախսել Մադնիտգորսկի գործարանի վրա ավելի քան 250 միլիոն ռուբլի: Հարկավոր եր կատարել ահադին աշխատանք, և այն կատարվեց փաստորեն մեկ և կես տարվա ընթացքում:

Նույնը նաև Կոպեցեցկի գործարանում: Այստեղ կատարված է հսկայական աշխատանք, վոր մենք հազիվ թե պարզ պատկերացնում ենք: Այդ 2 գործարաններն այս տարի մեկ մետաղ են տալու: Մադնիտնայա սարի վրա կառուցվող հալոցները չունեն իրենց հավասարը Ֆեվրոպայում, իսկ Ամերիկայում, ասում են, յեղել է մի այդպիսի հալոց և այն ել կարծեմ ներկայումս չի աշխատում: Բիշ աշխատանք չի պահանջի մեղանից այդ գործարանների տեխնիկային տիրապետելը, բայց մենք կաիրապետենք:

1932 թ. սեվ մետաղագործութան կապիտալ շինարարութան ծավալը վորոշված է 1800 միլիոն ռուբլի: Այդ նշանակում է 1932 թ. կառուցել և գործարկել 26 հալոց, այնինչ 1931 թ. մենք գործարկել ենք միայն 4 հալոց: Այդ նշանակում է, գործարկել 65 մարտենյան հալոց, 7 ելեկտրավառարան և 27 դլանող դաղդյահ, վորոնց թվում 7 բլումինդ:

1932 թ. գործարկելիք հալոցների ընդհանուր կարողությունը հավասար է 7,5 միլիոն տոնն չուգունի, այսինքն համարյա 2 անգամ ավելի, քան ցարական Ռուսաստանում և մեկ միլիոն տոնն ավելի, քան ներկայումս գոյութուն ունեցող կարողութունը:

Մի տարվա ընթացքում մենք պետք է ավելի քան կրկնապատկենք կարողութունը, հասնելով 13,5—14 միլիոն տոննի և մի տարվա ընթացքում գործի դնենք այնպիսի կարողութուն, վորը

հավասար է ամբողջ Անգլիայի արտադրութանը, այն ել նորագույն տեխնիկական մակարդակի վրա:

Գործարկելիք մարտենյան վառարանների լրիվ կարողութունը հավասար է 4,6 միլիոն տոնն պողպատի, այսինքն ավելի, քան ամբողջ նախապատերազմյան արտադրանքը (4,2 տոնն) և ներկայումս մեր ունեցածի կիսից ավելի: Մի տարվա ընթացքում մենք պետք է ավելացնենք պողպատի ձուլման ցեխերի կարողութունը 7½ միլիոն տոննից մինչև 12 միլիոն տոնն:

1932 թ. գործարկելիք դլանող դաղդյահներին լրիվ կարողութունը կազմում է 1,6 միլիոն պատրաստի դլանված 14 դաղդյահի համար: 1932 թ. գործարկելիք 7 բլումինդներն ունեն 6,8 միլիոն տոննի սեղմած ձուլածոյի կարողութուն:

Ահա, ընկերներ, այս տարի կատարելիք մետաղագործութան կապիտալ շինարարութան ծավալը: Ինչպես տեսնում եք, այն փոքր չէ: Մեր կուսակցութան կենտկոմն այս խնդրի լուծումը համարում է ամբողջ կուսակցութան գործը:

Ի՞նչ է նշանակում կատարել սև մետաղագործութան 1932 թ. արտադրական ծրագիրը:

Այդ նշանակում է տալ յերկրին՝

9 միլիոն տոնն չուգուն,

9,5 միլիոն տոնն պողպատ,

6,6 միլիոն տոնն դլանվածք:

Այդ նշանակում է մեկ տարվա ընթացքում տալ 4 միլիոն տոննի աճ, այսինքն այնքան, վորքան արտադրվում եր ցարական Ռուսաստանում 1913 թ.:

Կապիտալիզմի յերկրներին ի՞նչքան ժամանակ է հարկավոր յեղել այդպիսի աճ ստանալու համար:

Անգլիան սկզբնական շրջանում ուներ՝

4,9 միլիոն տոնն չուգուն—1864 թ.,

9,5 միլիոն տոնն՝ 1899 թ.:

Այսպիսով Անգլիայի համար հարկավոր յեղավ 35 տարի:

Գերմանիան առաջին անգամ ուներ՝

4,9 միլիոն տոնն չուգուն՝ 1892 թ.,

9,9 միլիոն տոնն 1902 թ.:

Այսպիսով Գերմանիայի համար հարկավոր յեղավ 10 տարի:

Միացյալ Նահանգներն առաջին անգամ ունեյին՝

9,6 միլիոն տոնն չուգուն 1882 թ.,

9,2 միլիոն տոնն չուգուն 1890 թ.:

Այսպիսով ՀԱՄՆ պետք յեղավ 8 տարի:

ԽՍՀՄ այդ նախապարհիլ պետք է կտրի մեկ տարում:

«Բոկ ձեզ, բայլչեիկներիդ, ո՞ւր ե շտապեցնում սատանան», — կասի կուսակցական և մերձ-կուսակցական քաղքենին:

Պատասխանում ենք Լենինի հետևյալ խոսքերով.

«Հեղափոխութունն արավ այն, վոր մի քանի ամսվա ընթացքում Ռուսաստանը իր քաղաքական կարգերով հասավ առաջավոր յերկրներին»:

Ի այց այդ քիչ է: Պատերազմն անողոք է, նա հարցը դնում է անողոք կտրականությամբ—կամ վոչնչանալ, կամ հասնել առաջավոր յերկրներին և անցնել նրանցից նաև տնտեսականապես, վոչնչանալ կամ ամբողջ ուժով սլանալ առաջ: Այսպես է դրել հարցը պատմությունը» (Լենին, հատոր 21, էջ 191)...

Իսկ մենք հետ ենք մնում: Նույնիսկ հասնելով 9 միլիոն տոննի, մենք տակավին 40 տարով հետ ենք մնում ՀԱՄՆ, իսկ կտրել այդ ճանապարհը մեզ անհրաժեշտ է, ինչպես ասաց ընդ. Ստալինը տնտեսավարների կոնֆերենցիայում, 10 տարվա ընթացքում:

Կարո՞ղ ենք արդյոք իրադործել 1932 թ. սեվ մետաղագործության պլանը:

Յեթե բայլչեիկներն աշխատեն բայլչեիկորեն, նրանք այդ ծրագիրը կարող են իրագործել, իսկ յեթե բայլչեիկները ծուլութուն անեն, պատճառ բռնեն, թե այսինչն է պակասում, այնինչը ջկա և սկսեն իրար վրա պցել, այն Ժամանակ ծրագիրը մենք չենք իրագործի: Իսկ ծրագիրը կարելի յե և հարկավոր է իրագործել: Յերբ կուսակցութունն արդյունաբերության բոլոր աշխատողների հետ միասին ծավալում է ահազին պայքար հանուն այս ծրագրի,—մենք այդ ծրագիրը կիրադործենք և պատվավոր տեղ կզբավենք համաշխարհային մետաղագործության ասպարեզում:

1932 թ. ծրագրի իրագործումն ապահովում է 1933 թ. 13—13,5 միլիոն տոնն չուգունի դործը:

Սեվ մետաղագործության արտադրության և կապիտալ շինարարության պլանի խնդիրը կայանում է վոչ միայն նրանում, վոր ահազին չափով ավելացնենք մետաղագործության արտադրանքի կարողութունը, այլև իրականացնենք կտրուկ վորակային բեկում մետաղագործության արտադրանքի կառուցվածքի մեջ, կտրուկ կերպով ավելացնենք բարձրորակ պողպատների և խողովակների արտադրությունը:

Հատուկ տեղ են գրավում վորակային, բարձրորակ պողպատ-

ների, և ֆերրոձուլվածքները, վորոնք գործադրվում են վերոհիշյալ վորակային պողպատների ձուլման համար:

Վորակային պողպատների կառուցվող և վերակառուցվող գործարանների լրիվ կարողութունն է—1400 հազար տոնն, իսկ ֆերրոձուլվածքների գործարանների կարողութունը՝ 170 հազար տոնն:

Արտադրությունը 1932 թ. մինչև 660 հազար տոնն ավելացնելը, 1931 թվի 200.000 տոննի դիմաց, կախված է մի շարք կառուցվող գործարանների առաջին հերթերի և վերակառուցվողների հաջող գործարկումից:

1932 թ. շինարարությունը պետք է ապահովի այդ գործարանների ամբողջ մնացած կարողությունը արտադրության մեջ մտցնելը 1933 թվի ընթացքում:

- Վորակային պողպատների գործում՝
- Դնեպրովսկի՝ լրիվ կարողությունը—600.000 տոնն:
- Ելեկտրոստալ—120.000 տոնն:
- «Մերալի Մոլոտ»— 100.000 տոնն:
- Չլատաուստի գործարանը՝ 200.000 տոնն:
- Վերինեիսեսոսկի գործարան՝ 50.000 տոնն:
- «Կրասնի Ակտյարը»՝ 300.000 տոնն:
- Զժանդոտող պողքատի (պողպատի թերթ և ժապավեն) Զելյարինսկի գործարան՝ 25.000 տոնն:
- Ֆերրոձուլվածքների գործում՝
- Դնեպրովսկի՝ լրիվ կարողությունը՝ 80.000 տոնն:
- Զելյարինսկիինը՝ 40.000 տոնն:
- Զեստաֆոնինը (Վրաստան, ֆերրոմարդանց)՝ 50.000 տոնն:

Խողովակները մետաղագործական արտադրության ամենասուր դեֆիցիտային տեսակներից մեկն են: Խողովակների պակասութունն արգելակում է ժողովրդաստեղծության մի շարք կարեվորագույն ճյուղերի և մանավանդ նավթի ու կոմունալ տնտեսության զարգացումը: Այս տարի մենք ունենյինք խողովակների հսկայական սով: 1932 թվին կառուցվում են խողովակի մի շարք գործարաններ: Գործող գործարաններում դրվում են խողովակի մի շարք սպրեդատներ, վորոնք նշանակալից չափով կավելացնեն խողովակների քանակը: Յերկաթե խողովակ արտադրված է:

- 1930 թ.—263.000 տոնն:
- 1931 թ.—292.000 տոնն: Շ: 3
- 1932 թ. պլանն է—432.000 տոնն:

Պողոպակի բոլոր կառուցվող և վերակառուցվող գործարանների լրիվ կարողությունն է—1.700.000 տոնն:

Մազնիստոգորակի գործարան (խողովակի ցեխ)—470.000 տոնն:

Նիկոպոլինը—410.000 տոնն:

Մարիուպոլի գործարանինը գործարկվելու յե (1933 թ. սերգբին. 100.000 տոնն կարողությունը նոր պիլգերնյան դաղգյաճ)' 265 4. տ.:

Տաղանրոզինը (գործարկվելու յե 1932 թ. վերջին. 100.000 տոնն կարողությունը նոր պիլգերնյան դաղգյաճ)' 155.000 տոնն:

Լիբինևստի անվան գործարանինը (գործարկվելու յե 1931 թ.վի կեսերին 100.000 տոնն կարողությունը նոր պիլգերնյան դաղգյաճ)—127.000 տոնն:

Պերվոուրալակի գործարանինը՝ 85.000 տոնն:

Դրանցից 1932 թ.վին պետք է գործարկվեն՝ Տաղանրոզի գործարանը (նոր պիլգերնյան դաղգյաճ)—100.000 տոնն, Լիբինևստի անվան գործարանի գործող դաղգյաճների վերակառուցման ավարտումը կավելացնի նրա կարողությունը 15.000 տոննով: Լենինգրադի և Մոսկվայի «Պրասնայա Տրուբա» գործարաններում գործարկվելու յե հնոց՝ 27.000 տոնն կարողությունը, չուգունից խողովակ ձուլող 5 գործարան (Ռոստով, Լենինգրադ, Բելիմբայ, Ախիլկա, Մազիլյով), պետք է գործարկվեն 1932 թ. առաջին կիսամյակում, յուրաքանչյուրը 15.000 տոնն կարողությունը, իսկ բոլորը միասին՝ 75.000 տոնն կարողությունը:

Այն ժամանակ, յերբ մենք իրականացնում ենք իր վիթխարիությունը չտեսնված մի ծրագիր, ըստ ելույթյան նոր գործող մետաղագործություն ստեղծման ծրագիր, կապիտալի առաջավոր յերկրներում ճգնաժամը հետ է շարտել սե մետաղագործությունը տասնյակ տարիներով:

ՆՐԱՆՅ ՄՈՏ ՀԱՆՈՑՆԵՐԸ ՀԱՆԳՅՎՈՒՄ ԵՆ, ՄԵՁ ՄՈՏ՝ ՎԱՍՎՈՒՄ ԵՆ

ՀԱՄՆ. յեղած 307 հալոցից 1931 թ. հոկտեմբերի վերջին գործում էր 69, այնինչ 1929 թ. հունիսին գործում էին 220:

Գերմանիայում 155 հալոցից 1931 թ. նոյեմբերին աշխատում էր 47, այն ժամանակ, յերբ 1929 թ. աշխատում էր 103:

Անգլիայում 400 հալոցից 1931 թ. նոյեմբերին աշխատում էր 70-ը, մինչդեռ 1929 թ. ոգոստոսին աշխատում էր 170:

Նույնիսկ յերենց համար լավագույն ժամանակաչափներում

վերջին չողտագործելով հալոցների ամբողջ կարողությունը, կապիտալիստները հանգցնում են վերջին տասնյակ հալոցները՝ ճգնաժամի հարվածների տակ:

Իսկ մենք վառում ենք և կվառենք հալոց-հալոցի հետևից:

ԱՄՈՒՆ

Քնկերներ, 2-րդ արմատական խնդիրը—ածուխն է: Ածխի այն քանակությունը, վոր մենք ներկայումս արդյունահանում ենք, չի բավականացնի մետաղագործությունն ապահովելու համար: Այն հանգամանքը, վոր մետաղագործական գործարանները ունեն 2-3 որվա պաշարներ—հավերի ծիծաղն անգամ կշարժի: Յեթե վաղը տրանսպորտում վորեև խանգարում առաջանա և նա ժամանակին ածուխ չհասցնի, հալոցները պետք է կանգ առնեն:

Այն ածուխը, վոր ստանում են այսօր մետաղագործական գործարանները, վատ վորակի յե՝ տալիս է մոխրի շատ մեծ տոկոս:

Ածխի վորակին հարկավոր է ուժ տալ: Հարկավոր է ուժ տալ թե քանակին և թե վորակին: Այս տարի մենք պետք է տանք 90 միլիոն տոնն: Այլապես վառելանյութի սովը չի վերացվի: Դրա համար գոյություն ունեցող հանրահորերում մենք պետք է առաջ գնանաք մեքենացման զծով:

Այս տարի մենք տվինք 31,7 միլիոն տոնն ածուխ մեքենացված ճանապարհով, կամ 57,1 տոկոսն ամբողջ հանույթի: 1932 թ. մենք պետք է տանք 63 միլիոն կամ ամբողջ հանույթի 72 տոկոսը, վորից Դոնբասում՝ 44,5 միլիոն տոնն կամ 81 տոկոս: Քարածխի արդյունաբերությունն ասպարիղում 1932 թ. բանելու յե ավելի քան 1000 ծանր վրուբյան (փորող) մեքենա. փոխանակ 1931 թ. 880-ի: Թեթև վրուբյան մեքենա լինելու յե 342 հատ, փոխանակ 1931 թ. 260-ի: Հատող մուրճ լինելու յե 4.073 հատ, փոխանակ 1931 թ. 2900-ի:

Մեքենացման ասպարիղում մենք անչուչտ այժմ ունենք հաջողություն: Այդ հաջողությունը հարկավոր է ավելի զարգացնել: Որեքս ինճ հաղորդեցին թե ինժեներների և տեխնիկների մի խումբ ավել է այսպես կոչված «բադի կտուց» մեքենա, վորը նշանակելի չափով լուծում է «Նավալկայի» հարցը: Յեթե մեքենան հաջող դուբս դա, յեթե իսկապես նա լայնորեն տարածվի, ապա միայն Դոնբասում մենք հնարավորություն կունենանք աղատել 24-30 հազար բանվոր: Այդ անչուչտ նշանակալից չափով կավելացնի առաջընթացի արագությունը:

Օսլիսովիկն.— Շուտով կտանք ածուխի կոմբայն:

Կապիտալ շինարարութիւն: Մենք քարածխի արդյունաբերութեան մեջ այս տարի ներդրում ենք 810 միլիոն ռուբլի, փոխանականցյալ տարվա 627 միլիոն ռուբլու և 1930 թ. 320 միլիոն ռուբլու: 1932 թ. կառուցման ընթացքի մեջ են գտնվելու (1931 թ. շահագործման դրված հանքահորերի ավարտման հետ միասին) 380 հանքահոր, տարեկան 240 միլիոն տոնն արտադրողականութեամբ: Դրանցից 1932 թ. պետք է շահագործման դրվի 89 հանքահոր՝ տարեկան 38 միլիոն տոնն արտադրողականութեամբ:

Ահա ածխի կապիտալ շինարարութեան և արտադրական ծրագրի ծավալը:

Այս տարի մենք պետք է վճարար դրաւիկներ, այսպեօկոչված, տեղական շրջանների տեղական ածխի, պարզացման գործով: Մինչև այժմ Դոնբասը մատակարարել է և մինչև այսօր էլ մատակարարում է Մոսկվային և Լենինգրադին: Դոնբասի ածուխը հասնում է նույնիսկ մինչև Բերեզնյակի և Պերմ: Այս բանը ակնհայտ է, վոր ապագայում այլևս չի հաջողվի: Նախ և առաջ՝ Ուկրաինայում մետաղագործութունն ավելի լայն շափերով ծավալվելու դեպքում, այստեղ կհարկավորվի ածխի հսկայական քանակութուն: Ախար 2-րդ մետաղագործական պատվանդանն ստեղծելիս մենք ընավ չէինք մոռացել Ուկրաինան: Ուկրաինայի մետաղագործութունը զարգանում է հսկայական չափերով. յես խոսել եմ արդեն Մակեյեվկայի Վարաչիլովի անվան, Չերտինսկու անվան գործարանների վերակառուցման մասին. կառուցվում են նոր գործարաններ՝ Կրիվորոժսկի (ձայն՝ «Մարիուպոլինը»), Մարիուպոլի, Նիկոպոլի խողովակի գործարանները:

Կոսիոր.— Դնեսպրոստրոյը:

Որջանկիմն.— Դնեսպրոստրոյը, Կերչի գործարանը: Ահա թե ինչքան գործարան է կառուցվում Ուկրաինայում: Չե՞ վոր այդ պահանջելու յես կըքսացվող ածխի հսկայական քանակութուն: Բայց բացի դրանից, հարկավոր է աջակցել նաև Հագորդակցութեան ձանապարհների ժողովմատին: Չի կարելի շարունակել այն խայտառակութունը, յերբ մենք ածուխն այդպիսով մեր Միդլ-թեյն մի յերկրից մյուսն կնք փոխադրում և ապա ինքներս ենք աղաղակում՝ թե փոխադրական կազմը չի բավականացնում: Յեվ այս պատճառով, ընկերներ, Մերձ-մոսկովյան ավազանի, Բարավիչի, Դալուգոլի, Տկվարչիլի ածխի, Ուկրաինայի, Թուրքմենստանի, Կադակստանի, Պեչորիայի ածխի հարցը, Սախալինի ածխի

հարցը, — այս հարցերը պետք է դրվեն ամբողջ վճռականութեամբ: Հարկավոր է վճարար առաջ շարժել այս գործը, վորպեսզի առաջելագույն չափով աղատվենք Մոսկվայի շրջանի համար ածուխ բերելուց: Մոսկվայի շրջակայքում, որինակի համար, կա հսկայական քանակութեամբ ածուխ, վորը հարկավոր է արդյունահանել: Յեթե համեմատենք անցյալ տարվա հետ, ավելացում կա, բայց այդ քիչ է:

Լենինգրադի շրջակայքում գտնվող Բարովիչի մասին: Այդ հարցը պետք է պարզել վերջնականապես. յեթե դուրս գա, վոր մենք այստեղ ունենք ածխի բավարար պաշարներ, դրանք պետք է մշակել և այդ կլինի խոշոր թեթևութուն:

Հեռավոր արևելքի ածուխը (Դալուգոլ): Չե՞ վոր մինչև այժմ մենք ինչ վոր աներեվակայելի բան ենք անում: Չերյոմուխովսկի շրջանից ածուխ ենք տանում, սատանան դիտի թե մինչև ուր, վորպեսզի բավարարենք յերկաթուղիներին մինչև Վլադիվատոկ: Ընդ վորում այդ ածխի կիսից ավելին «ուտում են» այդ ածուխը տանող շողեկառքերը: Այնինչ հենց Վլադիվատոկի մոտ մենք ունենք սքանչելի ածուխ. միայն հարկավոր է այդ ածուխն արդյունահանել ավելի մեծ քանակութեամբ, քան մենք այսօր արդյունահանում ենք:

Ռոյգեմման.— Այո՛, այո՛, իհարկէ:

Որջանկիմն.— հատուկ կերպով պետք է դրվի Ուրալի կոքսացվող ածխի հարցը: Ուրալում մենք ունենք կոքսացվող ածուխներ: Ուրալում մենք ունենք գորշ ածխի մեծ հանքավայրեր: Ուրալի ածխի մշակումը հարկավոր է ուժեղնապես ընդարձակել:

1931 թվին Ուրալում շահագործման են դրվել չորս հանքահոր 240.000 տոնն տարեկան արտադրողականութեամբ: Այստեղ կառուցվում են 36 հանքահոր տարեկան 20 միլիոն տոնն արտադրողականութեամբ: 1932 թ. կառուցվում են հանքահորեր՝ տարեկան 1.600.000 տոնն արտադրողականութեամբ: Ուրալուգոլը 1931 թ. ավել է մոտավորապես 2.800.000 տոնն, յեկ 1932 թ. ծրագրերը հավասար է 5.900.000 տոննի: Դեհ, ըստ յերեույթին մենք հարկադրված կլինենք ավելացնել այդ ծրագրերը և ավելացնել նշանակելի չափով:

Չայն տեղից.— Ուրալին քիչ էք ավել:

Որջանկիմն.— Յերեվի սխալ հաշիվ ենք արել: Այս տարի տեղական ածխային շրջաններում մենք ներդրում ենք խոշոր միջոցներ: Մոսկվաուգոլի համար ներդրում ենք այս տարի 55 միլիոն

ուսրլի, փոխանակ անցյալ տարվա 44 միլիոն ուսրլու: Դարագոյլի համար մենք ներգրում ենք 26 միլիոն ուսրլի, փոխանակ 15 միլիոնի:

Մոսկվամերձ շրջանում 1931 թ. մենք դործարկել ենք 16 հանքահոր, տարեկան չորս միլիոն տոնն արտադրողականությամբ, կառուցվում են 36 հանքահոր՝ տարեկան 9.600.000 տոնն արտադրողականությամբ: 1932 թ. հիմնվում է 14 հանքահոր՝ տարեկան 4.200.000 տոնն արտադրողականությամբ: Մոսկվաուղուր 1932 թ. պետք է տա 5,7 միլիոն տոնն՝ 1931 թ. 2.340.000 տոննի փոխարեն: Ածխի հանույթը մի տարվա ընթացքում 2 1/2 անգամ ավելացնելու համար հարկավոր է թունդ աշխատել:

Ընկերներ, մեզ համար հատուկ նշանակություն ունի Կուզնեցկու ավազանը՝ Մադնիտադորսկը, Կուզնեցկի դործարանը, ապագա-Տագիլի դործարանը—այդ բոլորը հենվում են Կուզնեցկի ածխի վրա: Այստեղ մենք 1931 թ. շահագործման դրինք 44 հանքահոր, տարեկան 6,3 միլիոն տոնն արտադրողականությամբ: Կառուցվում է 49 հանքահոր, տարեկան 45,2 միլիոն տոնն արտադրողականությամբ, 1932 թ. շահագործման պետք է հանձնվի 13 հանքահոր՝ 7 միլիոն տոնն տարեկան արտադրողականությամբ: 1932 թ. հիմնվում է 5 նոր հանքահոր՝ տարեկան 16 միլիոն տոնն արտադրողականությամբ: 1932 թ. Կուդբասը պետք է տա 10 1/2 միլիոն տոնն ածուխ. այս ծրագիրը լրիվ իրագործելու պեպքում էլ վառելանյութի հաշվեկշռի լարվածութունը չի վերացվի:

Ածխային 3-րդ բազան—Կարագանդան է: Այստեղ աշխատանքը սկսվել է միայն անցյալ տարի: Այժմ կառուցվում է 23 հանքահոր, 7,2 միլիոն տոնն տարեկան արտադրողականությամբ: 32 թ. հիմնվում է 14 հանքահոր, տարեկան 11 միլիոն տոնն արտադրողականությամբ:

1931 թ. Կարագանդայում կապիտալ շինարարություն վրա ծախսված է 22 միլիոն ուսրլի, իսկ այս տարի հատկացված է 40 միլիոն ուսրլի:

Վառելանյութի մյուս տեսակներից 1931/32 թվերին մենք պետք է տանք՝ 14,3 միլիոն տոնն տորֆ, սակայն մի վերադասությամբ՝ վոչ այնպիսի տորֆ, վորպիսին մեզ հրամցրին այս տարի:

Այն, ինչ վոր այս տարի մեր դուրսը բերին տորֆի խնդրում, վեր է ամեն տեսակ խայտառակությունից: Մեծ քանակություն մեծ թիվ տալու համար՝ չքաշվեցին տորֆի հետ միասին հանձնել մեզ վորքան կարելի չե շատ ջուր:

Ռոյգեման — Այ քեզ բան: Այ քեզ մարդկանց աչքը փոշի փչողներ:

Որչոնիկիձե.—Նավթ այս տարի մենք պետք է ստանանք 27,4 միլիոն տոնն, փոխանակ անցյալ տարվա 23,1 միլիոն տոննի:

Նավթարդյունարերությունը մեզ մոտ իր տեխնիկական մակարդակով թերևս բարձր է բոլոր մյուս յերկրներից: Իր վերահատուցմանը նա վաղուց է անցել: Նավթարդյունարերությունն այս տարի կարող է տալ մեզ ավելի նավթ, յեթե այստեղ խողովակների, մեքենաների ձգձգում չլիներ:

Ռոյգեման. — Ճիշտ է:

Որչոնիկիձե.—Այստեղ կա ևս մի պատճառ—այ թե մեր տրանսպորտը կարողանա նավթավայրերից դուրս տանել մեր սենցած ամբողջ նավթը: Ներկայումս Բազվում և Գրոդնիում տառացի տասն լցված են բոլոր նավթամբարները, իսկ յերբ նավթամբարները չեն բավականացրել, մենք հարկադրված ենք յեղել հորեր փորել և նավթն այնտեղ բաց թողնել: Այն ժամանակ, յերբ մեզ մոտ, յերկրի ներսում նավթը չի բավականացնում, Բազվում և Գրոդնիում դուրս չտարված նավթ մնացել է մոտ 1 1/2 միլիոն տոնն:

Կասիար. — Մեռած կապիտալ:

Որչոնիկիձե.—Այս տարի պետք է ինչպես հարկն է դրվի թերթս քարի մշակությունը: 1931 թ. մենք ստացանք 146.000, իսկ 1930 թվին շատ ավելի պակաս էր յեղել: 1932 թ. մենք պետք է տանք 600.000 տոնն թերթար: Անկասկած, վառելանյութի այս տեսակը պետք է յաղա նշանակելի դեր, յեթե ինչպես հարկն է դարգացնենք այն:

Ահա այն խնդիրները, վոր կանգնած են մեր առաջ վառելանյութի ասպարիզում:

ՄԵՔԵՆԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Խորհրդային մեքենաշինությունը զարգացման հարցը Խորհրդային պետություն տնտեսական անկախություն ամբողջման հարցն է:

Գիմիական արդյունարերությունը զարգացումը, մետադարձություն, նավթարդյունարերություն, տրանսպորտի, էլեկտրոֆիկացիայի, գյուղատնտեսություն մեքենացումը, շինարարություն և փայտեղենի մթերումների մեքենացումը, ժողովրդական լայն մասնաների պահանջների սպասարկումը, մեր ամբողջ կառուցվածքի վերակազմությունը կախված է, Խորհրդային մեքենաշինություն հետագա ուժեղ և ծավալուն զարգացումից:

Մենք ունենք հաջողութիւններ, բայց մեզ անհրաժեշտ է մեքենաշինութեան հետադա վիթխարի աճումը: Կոնկրետ կերպով 1932 թ. մեր մեքենաշինութեան առջև կանգնած են հետևյալ խնդիրները.—

Սարքավորումով ապահովել կառուցվող մետաղագործական գործարանները, այդ նպատակով ստեղծելով ողամուղի հանքային ամբարձիչների, հալոցներին անհրաժեշտ Ուիսի վերահանիչների, ծանր մարտենյան ամբարձիչների, խիանների, դազգուրներների, գեղինտեղրանտորների, դլանման դազգլասների, հատուկ մետաղագործական ելկարոսարքավորման, ինքնաբեռնաթափ վազոնների, վազոն-կշեռների, տանկ-չոգեկառքերի, չափման դործիքների և այդ բոլոր սարքավորումների պահեստի մասերի արտագրութուն:

Արագացնել կրամատրոսի և Ուրալի ծանր մեքենաշինութեան գործարանների կառուցման ավարտումը, — դործարաններ, վորոնք ապահովում են՝ իրենց արտադրութեանը լրիվ կարողութեան չափով ընդարձակելու դեպքում՝ Ուրալումաշտորոյի 120 հազաթոնն պատրաստի արտադրանք բաց թողնելը, վորից՝

Հալոց-վեց կոմպլեկտ:

Մարտենյան հնոց — 20 կոմպլեկտ:

Գլանող դազգլաս — 12.

Այդ թվում յերկու բլյումինգ:

50 դազոգեներատոր:

Սարքավորում գունավոր մետաղագործութեան համար 5000 տոնն:

Լեռնարդյունաբերութեան սարքավորում — 17.000 տոնն:

Դարբնոցի մամլիչներ — 5000 տոնն:

Պահեստի մասեր — 2000 տոնն:

Պոչոր դլան — 20.000 տոնն:

Կրամաշտորոյի 150.000 տոնն տարեկան արտադրանքը, վորից՝

Հալոց՝ վեց կոմպլեկտ.

Մարտենյան հնոց՝ 30 կոմպլեկտ.

Գազոգեներատոր՝ 150 կոմպլեկտ.

Գլանող դազգլաս՝ 16 կոմպլեկտ.

Բլյումինգ՝ 3 հատ.

Ստատի մեքենական դազգլաս՝ 16 հատ.

Հուժկու փերահանիչ՝ 30 հատ.

Կոչսի արտամղիչ՝ 20 հատ.

Գազոգամուղ՝ 16 հատ.

Միակուի թմբկամեքենա և դլան՝ 24.000 տոնն:

Այսպիսով, այս յերկու մեքենաշինական վիթխարի դործարանները՝ Ուրալինը և Կրամատրոսիինը հնարավորութեան են տալու մեզ մեկ կամ մեկ ու կես տարուց հետո միայն սե մետաղագործութեան համար տարեկան ապահովել յերկու այնպիսի դործարանների սարքավորում, վորպիսին է Մագնիտոգորսկինը: Երչենք խոսում մեծ քանակով սարքավորման մասին, վոր պատրաստվելու յե լեռնարդյունաբերութեան, գունավոր մետաղագործութեան, հուժկու կաթսաների և խողովակների կառուցման համար չինվելիք դլանների մասին:

Մասնակի կերպով այդ դործարանները պետք է սկսեն արտադրանք տալ արդեն 1932 թ.:

Իրենց հզորութեամբ և տեխնիկական կատարելագործված սարքավորումով այդ դործարաններն իրենց հովասարը չունեն աշխարհում: Այսպիսով, այս աստարիկում իՍՂՄ-ն վոչ միայն հառնում, այլև առաջ է անցնում տեխնիկական տեսակետով առաջավոր կապիտալիստական յերկրներից:

Պետք է ապահովել ամխարդյունաբերութեան անհրաժեշտ սարքավորումով, վորի համար արագացնել հանքարդյունաբերութեան սարքավորման Սիբիրի դործարանի շինարարութեանն ու աւարտել Ուկրաինայի և Ուրալի վերակառուցվող դործարանները:

Պետք է իրագործեն ամեն դնով չոգեկառքերի և վազոնների պատրաստման ծրագիրը. ավարտել 1932 թ. Լուգանիկի չոգեկառքի դործարանը և ծավալել Ն.-Տաբլի վազոնի դործարանի կառուցումը:

Հենց այս տարի ձեռնարկել չոգեկառքերի յերկու դործարանների կառուցմանը, և մի վազոնաշինական դործարանի կառուցմանը: Լայն հիմքերի վրա դնել մեքենաների արտադրութեանը քիմիական դործարանների համար (Ուրալխիմաշտորոյ):

Ավարտել Չելյաբինսկի տրակտորի դործարանը և դործարկել 1932 թ. վերջերին:

Ելեկտրոտեխնիկական արդյունաբերութեան և կաթսասուրբիների շինարարութեան զարգացումը հանդիսանում է մեր ժողովրդական տնտեսութեան ելեկտրիֆիկացիայի վիթխարի թափու ծավալի հիմքը: Այս տարի մենք Միութեան ելեկտրականներում պետք է մտցնենք նոր ուժի մեկ և կես միլիոն կիլովատ:

Յուրք արդեն յերկրորդ հնգամյակի թեղիսներից դիտեք, վոր

հաջորդ հնգամյակի վերջում, 1937 թվականին, մենք մեր յերկրին պետք է տանք 100 միլիարդ կելովատ ժամ էլեկտրական եներդիս:

Ճողովրդական տնտեսութեան էլեկտրիֆիկացիայի այդ վիթխարի ծավալը սարքավորումով և մեքենաներով ապահովելու համար, անհրաժեշտ է ամեն կերպ զարկ տալ եներդետիկ մեքենաշինութեանը: Դրա համար անհրաժեշտ է՝

1932 թ. առաջին կիսամյակում զործարկել հարկավի տուրքինի գործարանը 1,5 միլիոն կելովատ ուժով:

Նույն թվականին պետք է ձեռնամուխ լինել էլեկտրոմեքենաշինական մեծ կոմբինատի շինարարութեանը Արևելքում:

Վերականգնել 1932 թվականին Տագանոգի շոգեկաքսայի գործարանը, վորի տարեկան արտադրանքը 1933 թվականին կազմելու յե 400 հազար քառ. մետր, իսկ կաթսա-տուրբինները շինարարութեան 1932 թ. ամբողջ ծրագիրը կազմում է միայն 326 հազար քառ. մետր:

Անհրաժեշտ է ձեռնարկել շոգեկաքսաների գործարանի շինարարութեանը Ուրալում, վորպետի 1934 թվականին նրա արտադրականութեանը հասնի 700 հազար քառ. մետր ընդհանուր մակերես ունեցող կաթսայի:

Կառուցել Տագանոգում նոր հզոր ցեխ (զործարկումը 1933 թ.)՝ մինչև 40 միլիոն ճնշում ունեցող շոգեկաթսաների համար դողման գլաններ պատրաստելու նպատակով:

Ավարտել Աենիգրադի մետաղագործական գործարանի նոր հիդրատուրբինային արհեստանոցի կառուցումը, վորը պետք է արտադրի տարեկան 500 հազար ձիու ուժի հիդրոտուրբին:

Նավթի արդյունաբերութեան հետադադրման զործարանի նոր հանում է սարքավորման՝ խողովակների, նավթահանների, վորոյ դազգյահանների և մեծ թվով կրեդինդների և տրուբչատիաների պակասութեամբ:

Նավթարդյունաբերութեան համար սարքավորում արտադրելու հարցը պետք է դնել ամենասուր կերպով: 1932 թ. պետք է առանձնացվեն վորոշ քանակութեամբ զործարաններ, նավթարդյունաբերութեան սարքավորման պահանջը լրիվ բավարարելու համար: Այդ հարցի լուծումը չի կարելի հետաձգել վոչ մի որով:

Նույնը պետք է ասել նաև գունավոր մետաղաձուլման համար սարքավորում արտադրելու և գետային ու ծովային նավաշինութեանը ծավալելու մասին: Դուք բոլորդ էլ գիտեք, թե ինչպիսի հակառակ միջոցներ ենք ծախում մենք փոխադրումների վրա: Յես արդեն ասացի, վոր վոլգայի և կասպից ծովի նավթատար

նավատորմը չկարողացավ լրիվ կատարել նավթի փոխադրումը հազվից: Այս տարի մենք ձեռնարկում ենք յերկու նոր մեծ նավաշինարանների կառուցմանը՝ մեկը Ուկրաինայում, մյուսը՝ Հեռավոր Արևելքում:

Միաժամանակ պետք է ծավալենք մեկ մոտ մեքենաշինութեանը սնունդի արդյունաբերութեան և կոմունալ տնտեսութեան համար: Մեկ մոտ ներկայումս ծավալվող կոմունալ տնտեսութեան հակառակ զարգացումը մեծ քանակութեամբ մեքենա յե պահանջում մեղնից. այդ մեքենաները մենք պետք է տանք նրան:

Անհրաժեշտ է տեքստիլ արդյունաբերութեանը, ամբողջ բեքի արդյունաբերութեանը ապահովել անհրաժեշտ սարքավորումով և մեքենաներով: Հիմնական ուշադրութեան պետք է հատկացվի միլիտարիզմի կառուցմանը, վայտարդյունաբերութեան և կառուցման աշխատակիցների մեքենայացմանը: Առանց վճարար մեքենայացնելու մեր անտառաչահագործումը և հակառակ հիմնական շինարարութեան աշխատանքները, մենք կվիժեցնենք մեր սլանները:

Պետք է լրիվ կատարել 1932 թվականի գյուղատնտեսական մեքենաշինութեան ծրագիրը:

Այդպիսով, խորհրդային մեքենաշինութեան սոջև դրված է պատվազոր խնդիր՝ գտնվել մեր յերկրում սոցիալիզմ կառուցողների առաջավոր շարքերում:

Մենք հակառակ հնարավորութեաններ ունենք մեքենաշինութեան վոչ միայն նոր, այլև հին գործարաններում: Որինակ՝ Իժոբսկի գործարանը, վորը 1931 թ. կառուցեց 2 բլումինգ, որինակ՝ Ռիկովի մետաղաձուլական գործարանը Ուկրաինայում, վորը կառուցեց առաջին խորհրդային թափող մեքենան՝ ամբողջ վորը կառուցեց առաջին խորհրդային թափող մեքենան, «Երեկ-որոսիլա» գործարանը, վորը կառուցեց ամենաբարդ էլեկտրոսարքավորում բլումինգի համար, Ստալինի անվան մետաղի գործարանը, վորն արտադրեց հզոր տուրբիններ: Այս բոլորը վկայում է, վոր մեր գործարաններում հնարավոր է կառուցել ամենաբարդ և կատարելագործված մեքենաներ:

ՆԵԿՏՐԻՖԻԿԱՑԻԱ

Չնայած, վոր 1931 թ. մենք գործարկել ենք մեկ միլիոն կելովատ ուժի նոր էլեկտրակայաններ, այնուամենայնիվ շատ չբուժաններում, մանավանդ Ուրալում, մենք էլեկտրոներգիայի

պահաս ենք զգում: Յեվ այդ շնայած այն հանդամանքին, վոր 1931 թ. մենք Ուրալում ելեկտրոկայանների հյորությունը ավելացրինք վեց անգամ: Ընթացիկ տարում մենք գործարկելու յենք 1,5 միլիոն կիլովատ ուժ: Այդ կազմում և ճիշտ այնքան, վորքան յենթադրվում էր գործարկել 10-15 տարվա ընթացքում ԳՈՆԼՈՍ-ի պլանի համաձայն: 1932 թվականին գործարկվող ելեկտրոկայանների եներգիայի համարյա կեսը մտնում է մետաղաձուլման կարիքների վրա:

1932 թ. գործարկվելիք կարևորագույն որպեկոտներն են հետևյալները՝

Կարևորագույն հիդրոկայաններ — Դնեպրի կայանը 372 հազար կիլովատ ուժով, Սվիրի կայանը 24 հազար, Ռիոնի՝ 36 հազար, Ձորադեսի՝ 22,5 հազար կիլովատ ուժի:

Բացի Դնեպրի կայանից, վորը սպասարկելու յե մետաղաձուլումը, գործարկվելու յեն մետաղաձուլում սպասարկող հետեւվյալ ելեկտրոկայանները՝ Մադնիտոգորսկի կայանը՝ 112 հազար կիլովատ, Կուզնեցկի՝ 98 հազար, Ձերժենսկի՝ 48 հազար, Մարիուպոլի՝ 24 հազար, Լիպեցկի՝ 24 հազար, Յուրտի՝ 24 հազար, Մակեևկայի՝ 24 հազար, Վարաչիլովսկի՝ 24 հազար կիլովատ ուժով:

Բացի դրանցից, գործարկվելու յեն տնտեսական կարևորագույն շրջանները սպասարկող մի շարք խոշոր կայաններ՝

Դարբովկա 100 հազար կիլովատ, Չելյաբինսկ՝ 48 հազար, Կիզելովսկի՝ 48 հազար, Կաշրի՝ 50 հազար, Նիդբես՝ 46 հազար, Շաթուր՝ 44 հազար, Շախտի՝ 24 հազար, Բադու՝ 48 հազար:

1932 թ. պլանը նախատեսում է հիդրոկայանների և կենտրոնական ջերմեկտրակայանների շինարարության մեծ զարգացում:

1932 թ. գործարկվելիք հիդրոկայաններն ունենալու յեն 500 հազար կիլովատ ուժ (Դնեպրի կայանի հետ միասին) և հին կայանների հետ միասին 620 հազար կիլովատ ուժ:

Մենք անցնում ենք մի շարք նոր խոշոր հիդրոկայանների կառուցմանը՝ Վոլգայի վրա յերկու հիդրոկայան, Լենինգրադի մարզում, Ձիրչիկի, Սրամի, Ազհիդրոցենտրալը, Բադուի-Գյուլմուշի հիդրոկայանը կառուցվում են՝ Բաքսանի, Գիզել-Դոնի հիդրոկայանները և այլն:

Ջերմոֆիկացիա. — 1931 թվին շահագործման է դրված 110 հազար կիլովատ, 1932 թվին նախատեսված է մոտավորապես 300 հազար կիլովատ ջերմոֆիկացիոն ուժ: Ահա, ընկերներ,

1932 թ. ելեկտրիֆիկացիայի ծրագիրը: Դրա հետ միասին մենք պետք է վերացնենք մեր կայանների նորմալ աշխատանքը խանգարող բոլոր անկանոնությունները:

ԳՈՒՆԱՎՈՐ ՄԵՏԱԼՈՒՐԳԻԱ

1932 թվի պլանով մենք պետք է 90 հազար տոնն պղինձ տանք: Դա քիչ է: Սակայն այս տարի մենք ավելի տալ չենք կարող և այդ ծրագրի լրիվ կատարման դեպքում ևլ մենք հարկադրված ենք արտասահմանից գունավոր մետաղներ ներմուծել: 1932 թվի 90 հազար տոնն ընդհանուր արտադրանքից 75 հազար տոնն ստացված է հանքանյութից: Անցյալ տարվա 13 տոկոսի դիմաց այս տարի ամբողջ հանքանյութային պղնձի 72 տոկոսը պետք է ստացվի արտացոլիչ վառարաններում, 16,6 հազար տոնն (հանքանյութային պղնձի ամբողջ ծրագրի 22 տոկոս) 1932 թվին պետք է արտադրվի Կրասնուրալսկի պղնձաձուլման կամբինատում: 1932 թվին այդ կոմբինատը պետք է ավարտվի մի ամբողջ, 20 հազար տոնն, կարողությունով: Ելեկտրոլիտային պղնձի արտադրության համար 1932 թվին պետք է գործարկվի Պիշմինի ելեկտրոլիտի գործարանը, 50 հազար տոնն կարողությունով, այսինքն՝ ավելի, քան մինչև այժմ գոյություն ունեցող կարողությունը: Ծախարվում է շինարարությունը մեծ բալխաշյան կամբինատի՝ 175 հազար տոնն պղնձի ընդհանուր կարողությունով և Միջին Ուրալյան 50 հազար տոնն: Այս տարի առաջին անգամ շահագործման կըրվեն այլումինի նոր գործարաններ: 1932 թվին կգործարկվեն. — Լենինգրադի գործարանը՝ 6 հազար տոնն կարողությամբ, Դնեպրովսկոնը՝ 20 հազար տոնն կարողությամբ:

Վորպեսզի կարողանանք լիովին դնահատել, թե ինչ է նշանակում այլումինի այդ յերկու նոր գործարանների գործարկումը, բավական է ասել, վոր Ֆրանսիան 1929 թ. (իրա լավագույն տարին) արտադրել է 29 հազար տոնն այլումին, Գերմանիան՝ 32 հազար տոնն:

1932 թվին մենք պետք է 28,5 հազար տոնն ցինկ արտադրենք, այսինքն յերեք անգամ ավելի, քան 1931 թվին: 1932 թվին գունավոր մետալուրգիայի բնագավառի աշխատողները պետք է տիրապետեն արտադրությանը, լիակատար շահագործման դեպքին Բելովսկու և Կոնստանտինովսկու գործարանների ամբողջ կարողությունը-յուրաքանչյուրը 12 հազար տոնն և ապահովեն Չելյաբինսկի ելեկտրոլիտի գործարանի գործարկումը, 20 հազար տոնն ելեկտրոլիտային ցինկի արտադրական կարողությամբ:

կապարի արտադրութեան պլանը 1932 թվին 38 հազար տոնն է — 3 անգամ ավելի, քան 1931 թվին: 1932 թվի վերջին պետք է գործարկվի կազալուիմետալի կոմբինատը, վորի լիակատար կարողութունը կազմում է տարեկան 60 հազար տոնն կապար:

Հազվագույտ մետաղներ.—Նիկելի արտադրութիւնը մեզանում 1932 թվին առաջին անգամն է ձեռնարկվում: Կգործարկվի Ուֆալէյեվսկի կոմբինատը՝ 3 հազար տոնն կարողութեամբ: 1932 թվին սկսվում է կազմայի արտադրութիւնը (ցինկի գործարաններին կից), վորը տալու յե 8 հազար տոնն: Վոլֆրամի, մոլիբդենի, լիտիումի, սնդիկի, սոււրմայի կոնցենտրանտների արտադրութեան հանքանյութերի հանույթն է ծավալվում: 1931 թվին մենք առաջին անգամ ուղիւ ստացանք: 1932 թվին մենք, ինչ էլ վոր լինի, պետք է գտնենք անագի համֆատեղիներ և սկսենք արտադրութիւնը մեզանում: Մինչև այժմ մենք դա ամբողջութեամբ ներմուծում էլինք:

ՔԻՄԻԱ

1932 թվին մենք գործարկում ենք ջիմիայի մի շարք խոշոր ձեռնարկութիւններ: Մծմբաթթվուտի արտադրանքը 1932 թվի հունվարի 675 հազարից 1933 թվի հունվարին կրարձրացվի 1350 հազարի: Այսպիսով ծծմբաթթվուտի արտադրանքը կկրկնապատկվի շնորհիւ այս տարի նոր գործարկվող ձեռնարկութիւնների: Փոսֆատային պարարտանյութի արտադրանքը 1932 թվի հունվարի 1180 հազար տոննից կբարձրացվի 1860 հազար տոննի 1933 թվի հունվարին: Բերեզնյակովի և Բորրիկովի կոմբինատների գործարկմամբ 1932 թվին մենք կստեղծենք ջիմիական արդյունաբերութեան նոր ուժեղ ճյուղ—Ալոտի արդյունաբերութիւն: Ամբողջ ջիմիական արդյունաբերութեան կենտրոնական խնդիրն է— խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկութիւնների մասշտաբով տիրապետել տեխնոլոգիական պրոցեսին: Քիմիական արդյունաբերութեան խոշոր ծավալում մենք կունենանք, ըստ յերեվոյթին, յերկրորդ հընդամյակում: Առաջին հնգամյակում մենք այդ բնագավառում նշանակալի չափով յետ ենք մնում: Ընկերներ, առաջին անգամ մեր յերկրում կառուցվում են սինտետիկ կաուչուկի գործարաններ: Երանցից 3-ը կավարտվեն այս տարվա առաջին կիսամյակում: Յուրաքանչյուրը նրանցից կունենա 10 հազար տոնն կարողութիւն, ըզամենը 30 հազար տոնն սինտետիկ կաուչուկ: Այս տարի մենք ուզում ենք ստանալ 12 հազար տոնն սինտետիկ կաուչուկ: Արտադրութեան կանոնավորումն այդ գործարաններում կնշանակի մեր մեծագույն հաղթանակը—մեր անկախութեան ամրապնդումը:

Հանգալից հուլիս. 1930 թ. ծծումբ արտադրվում է 500 տոնն, 1931 թ.— 2500 տոնն, 1932 թվի պլանով նախատեսված է 23 հազար տոնն:

1931 թվին արտադրված է 6,3 հազար տոնն կորունդ, այս տարվա պլանով — 13,7 հազար տոնն: Բյուրեղյա գրաֆիտ—2700 տոնն, այս տարվա պլանով 8 հազար տոնն: Սլյուշա— 345 տոնն, ընթացիկ տարում՝ 600 տոնն:

Այս նյութեղենների արտադրութեան զարգացումը չափազանց անհրաժեշտ է: Մենք մինչև այժմ դրանք ներմուծում էլինք արտասահմանից, այն ժամանակ, յերբ մենք հնարավորութիւն ունենք այդ արտադրելու մեզ մոտ:

ԿԱՊԻՏԱԼ ԵՒ ՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Կապիտալ շինարարութեան հսկայական ծախսը, վորն ամբողջ արդյունաբերութեան համար հասնում է համարյա 12 միլիարդ ռուբլու, ծանր արդյունաբերութեանը՝ 9,200 միլիոն ռուբլու, վիթխարի ջանք է պահանջում մեզանից: Ընկերներ, մենք այս տարի գործարկեցինք մոտավորապես 7 միլիարդ ռուբլի: Մենք գործարկեցինք նոր ձեռնարկութիւններ 3,5 միլիարդ ռուբլու: Այդ բոլորն այդպես է: Բայց յեթե, ինչպես հարկն է, հաշվենք, թե ինչ է նստում այդ շինարարութիւնը, հարկավոր է ուղղակի ասել, վոր թանգ է նստում, քան պետք է: Մի բան ճիշտ է.—Մենք սովորեցինք կառուցել և գործարանների կեղևը մենք ուղղակի վարպետորեն ենք բարձրացնում: Տեմպերը բավարար են, սակայն շինարարութիւնը թանգ է նստում: Ընթացիկ տարում գործի այդ կողմի վրա ամենալուրջ ուշադրութիւնը պիտի դարձվի: Կապիտալ շինարարութեան պլանի հաջող կատարման համար 1932 թվին անհրաժեշտ է.

Առաջին: Նյութեղեն, ֆինանսային, մարդկային միջոցների կանցեմտրացիա՝ շինարարութեան կարևորագույն որյեկտներում, վորոնք կարող են շահագործման դրվել այս տարում: Մտածել, թե ամենայն ինչ կարելի յե նույն արդութեամբ շարժել, սխալ է: Բայց նշանակում է, արդյոք, դա, վոր կարևորագույն որյեկտներում կոնցենտրացիան քաղաքականութիւն վարելով, դրանք ընթացիկ տարում մաքսիմալ չափով գործարկելու համար, մենք վորեւէ աստիճանով պետք է թուլացնենք մեր կապիտալ շինարարութեան տեմպը: Իհարկէ՝ վո՛չ: Ընդհակառակն՝ կոնցենտրացիան կարևորագույն որյեկտներում կապահովի կապիտալ շինարարութեան ծախսման և արագ ավարտման իսկական տեմպը:

Յերկրորդ. — Նախ քան հիմնական ցեխերի կառուցումն սկը-
սելը, անհրաժեշտ է խնամքով նախապատրաստել շինարարութեան
ծավալման պլանը: Նոր գործարանների կառուցմանը անցնելով,
մենք անմիջապես սկսում ենք հոգալ կադրեր պատրաստելու մա-
սին այդ նոր գործարանների համար, պատրաստելու հայթայթման
բաղաններ միջանկյալ արտադրութունների համար և այլն: Դա
բացարձակորեն ճիշտ է. դա տալիս է իր լավ արդյունքները:
Այդպիսի նախնական պատրաստութունն էլ ավելի անհրաժեշտ է
չինարարութունը ճիշտ և ռացիոնալ կերպով տանելու համար:
Պատահում է և այնպես, վոր մենք շինում ենք և հետո պարզվում
է, վոր այն տեղում չենք շինել, վորտղ հարկավոր է և ստիպված
ենք լինում քանդել: Ունենալ կառուցման լուրջ մտածված տեխ-
նիկական պլան, դա նշանակում է՝ նշանակելի չափով եժան և ա-
վելի քիչ սխալներով կառուցել: Առանձնահատուկ ուշադրութուն
պետք է դարձվի հրապարակի ընտրութեանը, հողի ուսումնասի-
րութեանը, ջրի անհրաժեշտ քանակի առկայութեանը և այլն: Յեն-
թաճեռնարկութունների կառուցումը շինարարութեան անխափան
ընթացքի կարևորագույն պայմաններից մեկն է:

Յերրորդ. Տեղական շինանյութերի լայն ոգտագործումը
և նրանց պատրաստման գարգացումը հենց շինարարական
ռաշյուններում: Անթույլատրելի չէ, յերբ այն շինանյութը, վորն
իր տեղում կարող է արտադրվել, մենք քարչ ենք տալիս հարյուրա-
վոր և հազարավոր կիրմետր տարածութուն: Տեղական կազմա-
կերպութունները պետք է ամենայնոպան մասնակցութունը
հայտարարեն տեղական շինանյութերի արտադրութեան ծավալման
գործում:

Չորրորդ. Յերկաթի փոխարինումը փայտով վնականորեն շարու-
նակել: Մենք արդեն այդպիսի փոխարինման փայլուն որինակներ
ունենք. — Սարկովի տրակտորի գործարանը, Ամոն և ուրիշ շատ
չատերը:

Հինգերորդ. — Ստանդարտային և շարժական շինարարութեան
նը, վորն արդարացրել է իրան փորձով, պետք է լայն տարածում
ստանա, դա հատկապես պետք է գործադրվի շինարարութեան բը-
նագավառում:

Վեցերորդ. — շինարարութեան աշխատանքների մեխանիզա-
ցիան և գայութուն ունեցող շինմեքենաների լիակատար ոգտա-
գործումը: Մենք շատ ենք խոսում շինմեքենաների մասին, իսկ
այդ ոգտագործում ենք շատ վատ, վոչ ավելի քան 40—50 տոկոսով:
Հարկավոր է վոչ միայն մեխանիզմ պահանջել, այլ հարկավոր է
նաև ոգտագործել սովորել:

Վերջին հարցը, վորի վրա յես ուզում եմ կանգ առնել յերկու-
խոսքով, դա սեգունակամութունն է: Ներկայումս ամուր կերպով
արժատացել է այն միտքը, վոր կառուցել կարելի չէ միայն դար-
նան, ամուսն և աշնան առաջին մեկ ու կես ամիսներին: Դա պետք է
վճարահանորեն դեն չպրովի և շատ տեղերում արդեն դրան վերջ է
տրվել. — Մագնիտը և Կուզնեցկը կառուցվում են կլոր տարին: Ել
թե՛նչ միտք կա սեգունակամութունը պահպանելու Միութեան հարա-
վային և կենտրոնական շրջաններում: Սեգունակամութունը մի ան-
գամ ընդմիջտ արխիվը պետք է հանձնվի: Դրա համապատասխան
էլ Ֆինանսավորման և հայթայթման պլան պետք է մշակվի: Յեր-
կու խոսք էլ տեղական նյութեղենի թանգացման մասին. — խիճը,
ավազը դառնում են ամենաթանգ նյութեղենները: Տեղական ու-
ղանները ցանկանալով ուժեղացնել իրենց Ֆինանսները, այդ նյու-
թեղենների գներն անթույլատրելի կերպով բարձրացնում են 150—
200 տոկոսով: Դուրս է դալիս, վոր ամենաթանգ շինանյութը խիճն
ու ավազն են:

Ռոյգեմմալն. Փողը չեն ավստում, ինչ դժվար բան է նրանց հա-
մար փողը չաղ տալը:

Այս տարի ավելի մեծ համառութուն և տոկունութուն պետք
է հանդես բերվի ձեռնարկութունները գործարկելու նախապատ-
րաստութեան համար: Յերբ մենք շինարարութեան ավարտածից
շատ առաջ սկսում ենք նախապատրաստվել, դա տալիս է իր դրա-
կան հետևանքները: 1931 թվին մեղանում այլևս չի պատահել այն,
վոր գործարանը պատրաստ լինի, սակայն բանվորներ, ինժեներ-
ներ, տեխնիքական ուժեր չլինեն և վոչինչ նախապատրաստված
չլինի: Սակայն հարկավոր է էլ ավելի լավ դնել այդ գործը: Մենք
այս տարվա վերջին կգործարկենք Չեկյարինսկի տրակտորի գործա-
րանը: Գործարանին հարկավոր կլինի հսկայական քանակութեամբ
վորակյալ պողպատ, հսկայական քանակութեամբ մետաղներ և ու-
րիշ այլ նյութեղեններ: Յեթե այժմվանից չզբաղվենք այդ հարցե-
րով, հետո շատ ուշ կլինի: Գործարանի գործարկման համար
հարկավոր կլինի բարձրորակ տեխնիքական անձնակազմ, հարկա-
վոր է նախապատրաստել բանվորական կադրեր: Հարկավոր է ան-
միջապես մոնտաժից հետո սկսել գործարանի շահագործումը,
չաղապելով վոչ մի տոնական հանդիսավոր բացումի: Այդ բոլորի
մասին պետք է հոգալ այժմվանից իսկ:

ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մի քանի խոսք ել խնայողութեան ուժի մը և արտադրանքի վորակի մասին: Այս բաները վերջին ժամանակներս, կարծես թէ, անհայտացել են մեր ամենորոյս լեզուիկոնից: Դա ճիշտ չէ: 1932 թիվը պետք է լինի բարձր վորակի նվաճման, ներքին միջոցների վճարահան մոբիլիզացիայի և նյութեղենի ծախսման խիստ խնայողութեան տարի: Մեզ մոտ տեղի չե ունենում չորրժածվող նյութեղենի անհույս կուտակում, և, փոխանակ մտածելու, վորպեսզի նվազեցվի ռուսական ձեռնարկութեան մեջ չորրժածվող նյութեղենի կուտակումն ու հանձնվի այդ այն ձեռնարկութեաններին, ուր դրատուր կարիքն է զգացվում, նրանք անշարժ ընկած են մնում նույն տեղում: Հարկավոր է վճարահանորեն վերջ տալ դրան: Արդյունաբերութեան փոխանցվող մնացորդները ամսեամիս աճում և տարփա վերջին հասնում են հսկա չափերի: Հասկանալի չէ, վոր այնպիսի խոշոր անտեսութեան, վորպիսին մեր արդյունաբերութեանն է, չի կարող փոխանցվող մնացորդներ չունենալ: Հարկավոր է այդ միջինումի հասցնել: Առանձնապէս մետաղի խնայողութեան մասին: Վերցնում եմ այսպիսի որինակ.— շոգեմեքենա կառուցող 4 գործարաններում շինվում են նույն Ծ սերիայի շոգեմեքենաներ: Թվում էր, թէ այդ չորս գործարաններում, վորպէս նույնատիպ շոգեմեքենա կառուցողների, պետք է գնար նույն քանակութեամբ մետաղ: Այդ այդպէս չէ: Խարկովի գործարանը ծախսում է 117 տոնն, Կոլոմենսկին—125 տոնն, Բրիանսկին—127 տոնն, Լուգանսկին—130 տոնն:

Բանն ինչո՞ւմն է: Շոգեմեքենան նույնը, մետաղը՝ նույնը: Բոլոր գործարաններումն էլ շոգեմեքենայի չորս քաշը հավասար է 96,5 տոննի իսկ փչացումը մի գործարանում 25 տոնն է, մյուսում՝ 28,5 տոնն, իսկ յերրորդում՝ 30 տոնն: Պատասխանը պարզ է: Մի գործարանում աշխատում են այնպի լավ, քան մյուս գործարանում, մի գործարանում մտածում են մետաղի խնայողութեան մասին, մյուսում այնքան էլ հոգ չեն տանում դրա համար: Պատրաստի իրի մեջ մեկ միավորի վրա մենք շատ այնչի մետաղ ենք ծախսում, քան վորեն այլ յերկրում: Յեվ այդ այն ժամանակ, յերբ մենք մետաղի տուր կարիք ենք զգում: Նույնիսկ ամենատարրական ռացիոնալիզացիայի դեպքում մենք կունենանք մետաղի նշանակալից խնայողութեան: Մենք ունենք լավ որինակներ. Յեռֆազային էլեկտրոհոսանքի հին տիպի մատորը փոխարինված է նույն ուժի T տիպով, սակայն ռացիոնալիզացիայի գործադրման հետևանքով չուղղունի ծախսումը 246 կիլոգրամից իջեցվել է 97 կիլոգրամի:

գունավոր մետաղների ծախսումն 62 կիլոգրամից իջեցվել է 32 կիլոգրամի, դինամոյի յերկաթի ծախսումը 133-ից՝ 74 կիլոգրամի: Մհա՛ մեր միջոցների խնայողարար ծախսման գործին մտածված վերաբերմունքը ցույց տալու արդյունքները:

Կասիոր.— Այդ նույն յերկաթից յերկու մոտոր են պատրաստում:

Որչոնիկի՞ձե.— Այո՛, ճիշտ նույն քանակի մետաղից, նույն ուժի յերկու մոտոր են պատրաստում: Այդպիսի որինակներ էլի կարելի չէ բերել: «Նլեկտրոստալ» գործարանից ինձ այլիոմոտորի համար յերկաթի կտոր բերին: Խարտոցելուց—տաշելուց հետո այդ յերկաթի քաշը պակասում է յերկու անգամ: Չե՞ վոր դա կարելի չէ վերացնել և դա մետաղի մեծ խնայողութեան կտա և կպահպանի պարագայ տեղը ծախսված բանվորական ուժը: Հատուկ ուշադրութեան պետք է դարձվի ավտոգեմային և էլեկտրոգոյման վրա:

Դա 20—30 տոկոս մետաղի խնայողութեան է տալիս և ուժեղ կերպով արագացնում է աշխատանքը: Մենք այս բնագավառում ել հաջողութեաններ ունենք, սակայն այդ պետք է էլի ծախվել: Նլեկտրոգոյման ապարատների քանակը մեղանում 1930 թվին հասնում էր 2 հազարի, 1931 թ. 4,500-ի, իսկ 1932 թվին մենք պետք է բաց թողնենք էլեկտրոգոյման 8 հազար ապարատ: Զոողու՞մք մեզ մոտ սկսում են գործադրել շատ յեռանդուն կերպով: Նյութեղենի, հատկապէս մետաղի խնայողութեան հարցերը, արտադրանքի վորակի հարցերը, պետք է լինեն յուրաքանչյուր ձեռնարկութեան աշխատանքի չափանիշը:

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ ՎՈՐՊԵՍ ՊԼԱՆԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՅՄԱՆ

Արտադրութեան և կապիտալ շինարարութեան պլանի կատարումը 1932 թվին պահանջում է աշխատանքի, արտադրութեան պարզորոշ կազմակերպում: Դիմադրկութեան վերացումը, մարդկանց նիշտ դասավորումը, աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման, ձեռնարկութեան արտադրութեան արագ տիբայետման կարևորագույն միջոցառումներից մեկն են: Առանց այն բանի, վոր յուրաքանչյուր դադդյահի, յուրաքանչյուր մեքենայի, յուրաքանչյուր ադրեգատի դրուլի չկանգնի դրանց աշխատանքին ու անխափանութեան պատասխանատու բանվոր, գործը չի կարող հաջող ընթանալ: Այս բանն այժմ ամենքիս պարզ է: Հարկավոր է, վորքան կարելի չէ, շուտ վերացնել դիմադրկութեան

այնտեղ, ուր դեռ այդ կա: Յես արդեն խոսեցի այն մասին, թե վորքան վատ է դրված աշխատանքի կազմակերպումը մեզանում: Այդ գործը մինչև այժմ էլ բարդված է Աշխատանքի Նորմավորման Բյուրոյի (ԱՆԲ) թույլ ուսերին: Ինքնին հասկանալի չէ, վոր միայն ԱՆԲ-ն այդ աշխատանքի հետ յուր դեպի չի կարող: Իսկ գործարանի դիրեկտորի, տեխնիկական դիրեկտորի, ցեխի պետի, վարպետի գործն է: Նրանք պետք է ընդհուպ զբաղվեն այդ գործով և վոչ թե ԱՆԲ-ի վրա գցեն: Վոչ վոր այնքան լավ չի էմանում, թե ինչպես է դնում աշխատանքը ձեռնարկութան մեջ, վորքան դիրեկտորը, տեխնիկական դիրեկտորը, ցեխի պետն ու վարպետը: Եւ յեթե նրանք չըլտեն այդ, նշանակում է, վոր նրանք վատ դեկավարներ են:

Յեխի պետին և վարպետին պետք է իրավունք տրվի կարգավորելու աշխատավարձը տվյալ ցեխի աշխատավարձի ֆոնդի սահմաններում:

Յիխոն.— Վարպետին իրավունք չի տրված, վորպեսզի նա կարողանա գնահատումները փոփոխել:

Որչոնիկիձե.— Բայց չե՞ վոր այդ իրավունքները մեր ձեռքումն են գտնվում: Եկեք տանք: Ինքը աշխատանքի ժողովոմ, իսկ յես կանգնած եմ ծանր արդյունաբերութան դուրս: Կենտրոնն ինձ ու քեզ յերբեք չի կշտամբի, յեթե մենք լավ կազմակերպենք աշխատանքը գործարանում: Մենք շատ ենք պտտում այդ հարցի շուրջը, տեսնում ենք, վոր գործը վատ է դրված, շատ թունդ քննադատում ենք, իսկ իր ժամանակին ուղղել այդ, մենք չենք կարողանում: Յես քո հասցեյին չե, վոր ասում եմ, ընկ. Յիխոն:

Վոչ մի դեպքում չպետք է աշխատող գործարանների աշխատանքը հակադրվի կապիտալ շինարարութանը, չպետք է վոչ մի բան պետք անտես անել աշխատող գործարանների աշխատանքը: Աշխատող գործարանների հայթայթումը, անխափան աշխատանքը, արտադրական պլանի կատարումը հանդիսանում են կապիտալ շինարարութան պլանի հաջող կատարման անվիճելի նախապայմանը: Անկասկած, կոպիտ սխալ պետք է համարել այն, յերբ արտադրութանը հարկավոր ուշադրութունը չի դարձվում: Գիզանտների կառուցման հոգսը, իհարկե, կմնա ուշադրութան կենտրոնում, սակայն ու մտածում է, վոր զիզանանք կարելի չէ կառուցել առանց ծավալելու աշխատող գործարանների արտադրութունը, նա շատ խորը սխալվում է: Աշխատող գործարանների աշխատանքը գիզանտների կառուցման համար դեկավար սկզբունք դառնա: Գրոչ չարժե այն դեկավար անտեսավարը, վորը սահմանափակվում է ընդհանուր կարգադրութուններով, ընդհանուր դիրեկտիվներով: Միայն այն դեկավարն է ընդունելի, վորը կարող է կոնկրետորեն գործնականորեն դեկավարել, ողնել ձեռնարկութանը: Նույնպես գրոչ չարժե այն դեկավար անտեսավարը, վորը չի կարող կատարման ստուգման գործը լավ դնել: Վարդիմիր Իլյիչը համարում էր Վստուգել մարդկանց, ստուգել գործի փաստացի կատարումը, դրանում, կրկին դրանում, միայն դրանում է ամբողջ աշխատանքի, ամբողջ քաղաքականութան միտքը» (Լենին, Հատ. 27): Այբանը մեզնում մինչև այժմ կաղում է: Միավորման, տրեստի նախագահը, ձեռնարկութան դիրեկտորը պետք է իրենց վրա վերցնեն կատարման ստուգումը և վոչ թե այդ գործը հանձնեն ապարատի յերկրորդական աշխատակիցներին: Միայն այդ դեպքում նրանք կարող են տեղյակ լինել ձեռնարկութան ամենորջա աշխատանքին, անտեսապես, տեխնիկապես ճիշտ դեկավարել յիսկ դանրանց ԳԼՍՎՈՐ պարտականութունն է: Միայն կատարման ստուգումը պետք է չլինի ձեռնարկ, բյուրոկրատիկ, այլ ողնելու, ուղղելու սխալներն ու կանխելու նրանց: Հեշտ է ասել, վոր այդ մեկը վատ է, այն մեկը բաց է թողել, — դու ողնիր, վոր լավ կատարեն: Յես արդեն ասացի, վոր կադրերի պատրաստման հարց մեր ամենաեյական հարցերից մեկն է: Մենք ամենից ավելի շատ կարգեր ենք պատրաստում: Այս տարի մեզ մոտ արդյունաբերութան մեջ կտվորեն մոտ յերեք միլիոն մարդ: Ամենից կարևոր յարցը, պատրաստման վորակն է, վորովհետև յերիտասարդ ինձներները, տեխնիկները պետք է պատրաստվեն գործարաններում աշխատելու նոր տեխնիկայով և բարդ տեխնիկական պրոցեսով:

* * *

Մեր յերկրի բանվոր դասակարգի ենտուղիազմը, նրա անսահման նվիրվածութունն իր խորհրդային իշխանութան, սոցմրցումը, հարվածայնութունը նախորդեցին 1931 թվի արդյունաբերութան հաջողութունը: Բանվոր դասակարգի շարքերում մեր յերիտասարդութունը, հատկապես կոմյերիտական յերիտասարդութունը, հակայական դեր է խաղացել գործարաններում, կառուցումներում, իր ենտուղիազմով վարակելով բոլոր շրջապատողներին: Ահա բանվորական մասսաների, բանվորական յերիտասարդների:

տարդութեան այդ վերաբերմունքը հնարագորութեան տվեց մի շարք հազթանակներ տանելու: Բանվոր դասակարգի ենտուղիադ-
նը, կուսակցութեան ղեկավարութեանը, կոմսոմոլի աշխատանքը
ավին մեզ 1931 թ. հաջողութեանները:

1932 թվին, ինչպես յես ձեզ ասացի, խնդիրները նշանակելի
շափով շատ են, քան 1931 թվին: Այդ պիտի կատարվի վոչ պակաս
յետանդով, վոչ պակաս աշխատանքով: Այդ ծրագիրը մենք կարող
ենք կատարել միայն այն դեպքում, յեթե ձեռքներս քշտելով,
բայլչեկիտրեն ղեկավարելով բանվոր դասակարգի ենտուղիադմը՝
մեր կենտկոմի ղեկավարութեամբ ծախայինք այդ պայքարն այսօր
իսկ, վոչ մի բողբոջի չհետաձգելով այս տարվա արդյունարեբու-
թեան ծրագրի կատարումը: Դա նշանակում է վոչ միայն հնգա-
մյակի կատարումը չորս տարում, այլև նրա գերակատարումը,
վորն իր հերթին հարթում է ճանապարհը յերկրորդ հնգամյակի
ծավալման առաջնթացման համար: Վոչ մի կասկած չկա, վոր
չայսօր բոլոր գծավարութեաններին, 1932 թվի հաջողութեաններն
անհամեմատ ավելի շատ են 1931 թվից: Ինչ էլ վոր լինի, նույ-
նիսկ սե մետալուրգիյում 1931 թվի աշխատանքը դուր չի անցնի
1932 թվի համար:

Յեթե մենք 1931 թվին մեծ գծավարութեամբ կարողացանք դուր-
ծարկել միայն 4 վառարան, այդ արդեն 1932 թվի միայն առաջին
կեսամյակում կգործարկվեն առնվազն 10 վառարան, վորոնց թվում
այնպիսի վառարաններ, վորպիսին են Մագնիտոգորսկի, Կուզ-
նեցկի վառարանները: Յեթե մենք 1931 թվին մեծ ջանքով, ամբողջ
կուսակցութեան հետ միասին, առաջ մղեցինք քարածխի արտա-
դրութեանը և հասցրինք նրան, վոր Դոնբասն այսօր որակյան ցա-
լիս է 144,000 տոնն քարածուխ, և ամբողջ յերկիրը—մինչև 200
հազար տոնն, այդ վոչ մի հիմք չկա, վոր 1932 թվին մենք այդ
առաջ չենք մղի մինչև 250—270 հազար տոնն որակյան և կկատա-
րենք ներկա տարվա պլանը:

Ընկերներ, մեր կուսակցութեանը, վլադիմիր Իլյիչի անմի-
ջական ղեկավարութեամբ, հոկտեմբերյան օրերին համաշխարհա-
լին պատմական նշանակութեան ունեցող հազթանակ տարավ և
պաշտպանեց Հոկտեմբերի նվաճումներն ամենաանողոք քաղաքա-
ցիական պայքարում՝ ընդդեմ սպիտակ գվարդիականների ու մի-
ջողակային խմայերիալիզմի:

Մեր կուսակցութեանը, վոր հավատարիմ է մնացել Իլյիչի
ավանդներին, վոր ջանջատել է հակահեղափոխական արոցկիզմը

և աջ ոպորտունիստներին ու ձեռք է բերել հսկայական հաջողու-
թեաններ սոցիալիստական շինարարութեան ասպարիզում՝ ղեկա-
յար ունենալով Կ. Կ. և ընկ. ՍՍԱԼԻՆԻՆՆ՝ մեր կուսակցութեան
ինչպես և նախորդ օրերներում կատաջնորդի Միութեան բանվոր
դասակարգին ղեկի նոր հազթանակներ, ղեկի 1932 թ. պլանի կա-
տարումն ու զբանով իսկ ղեկի 5-ամյակի ավարտումը չորս տա-
րում (յերկարատե ծախեր):

ՅԵԶՐԱՓԱԿՄԱՆ ԽՈՍՔ

Ընկերներ, թույլ տվեք սահմանափակել միքանի կարծ դի-
տողութեաններով: Յես հեմ կարծում, վոր կարիք լինի այժմ կոն-
ֆերանսում պատասխանել այն ընկերներին, վորոնք իրենց պրե-
տենդիտներն ելին ներկայացնում այս կամ այն հատկացումների,
այս կամ այն շրջանում, այս կամ այն սրբեկտի շինարարութեան,
կամ, նրանց կարծիքով՝ անբավարար շինարարութեան առթիվ:
Մեզ մտա արդեն ստուգիչ թվերը հաստատված են, տրված են ի
կատարումն, յեկեք կատարենք:

Յես ուզում եմ միայն միքանի խոսք ասել մեր ընկերներից վո-
մանց, մասնավորապես ընկ. Գրյադինսկու յեւույթի առթիվ: Ընկ.
Գրյադինսկին միանգամայն ճիշտ մատնանչեց, վոր քիչ է աներ
կառուցելը, պետք է տանն ունենալ թեկուզ տարրական կահավո-
րում, նստարաններ, սեղաններ: Դա միանգամայն ճիշտ է: Բայց,
յոմ կարծիքով, ընկ. Գրյադինսկին բացարձակապես անիրավացի
յե, յերբ ինքն ուզում է ազատվել այդ նստարանները և սեղանները
արտադրելուց: Նա իրավացի չէ, յերբ նստարաններ ու սեղաններ
արտադրելու հոգն ուզում է դնել ծանր արդյունաբերութեան,
կամ ընկ. Լորովի վրա: Դա սխալ է, թեկուզ այն պատճառով, վոր
յեթե մենք սկսենք այստեղ զբաղվել նստարաններով, սեղաններով
և աթոռներով, այդ յես չլիտեմ թե դուր այդ ղեկքում ի՞նչով
էր զբաղվելու:

Ռոյզենման.— ձիշտ է:

Որչոնիկիձե.— Այդ ինչով են զբաղվելու մարդային անտե-
սական կազմակերպութեանները, մարդային գործարկումները:

Գրյադինսկի.— Փայտ տվեք, կշինենք:

Որչոնիկիձե.— Փայտ տվե՛ք: Այ քեզ պատասխան: Միբերում
փայտ չկա, այ քեզ բա՛ն (ծիծաղ): Ուրեմն պետք է Մոսկվայից
փայտ ուղարկել Նովո-Միբերով: Ընկ. Գրյադինսկին հարցը ճիշտ

դրեց, ապա ինչ լուծու՞մը սխալ և տալիս: Յեթե մեր տեղական մար-
դային կազմակերպութիւնները, մեր անտեսական կազմակերպու-
թիւնները չգրադիւն աշխարհի հարցերով, ինչպիսին և նստարան-
ներ չինել իրենց համար, ինչպիսին և սեղան շինել իրենց համար,
ինչպիսին և չինել իրենց համար անանհրաժեշտ և բազ-
մաթիւ այլ իրեր, վորոնք անհրաժեշտ են և վորոնց ար-
տադրութիւնը պետք է կազմակերպեն նրանք իրենց համար, ապա
ներեցեք, դուք ուզում եք բռնել զիտողների դիրքը, կոնֆերանսներ
յեկող, պլենումներ յեկող ու պահանջներ առաջադրողների դիրքը
և այլքան միայն: Այդ դատարկ բան է: Դրանից վոչինչ չի դուրս
գա: Յես կրկնում եմ՝ յեթե դուք մեզ հարկադրեք դրադիւն միան-
գամայն անհրաժեշտ նստարաններով, ապա ինչո՞վ եք դրադիւն
դուք: Ինչ էլ ասե՞ք մենք կուզենցի՞ր դործարանով աշուճմանայ-
նիվ գրադիւնու յենք, այդ դործը ձեզ չենք հանձնարարի, կուզա-
սի ամիսով, օւղեք-չուղեք, հիմնականում ստիպված կլինեք
դրադիւն մենք, թեև ձեզ վրա. ընկ. Գրյադինսկի (յես սովյալ դեպ-
քում խոսում եմ, ընկ. Գրյադինսկի, վոչ միայն առանձնապես
ձեր մասին, այլև մեր մարդային կազմակերպութիւնների մա-
սին), — ձեզ վրա պակաս պարտականութիւն չի ընկնում, քան
մեզանից ամեն մեկի վրա: Իայց յեթե դուք ինքնիրդ նստարան
սեղան և աթոռ չեք չինելու, ապա, աստված վկա, չեմ իմանում,
թե ի՞նչ եք անելու դուք: Զրադիւնու յեք համաշխարհային քաղա-
քականութեամբ, արտաքին քաղաքականութեամբ: Այդ դործը
Լիտվինովը ձեզ չի զիջի (ծիծաղ): Ուրեմն ի՞նչ, դուք առանց
դործի՞ յեք ման գալու:

Գրյադինսկի. — Ուզում ենք դործ անել, փայտ չեն տալիս:

Որջոնիկիձն. — Դարձյալ «փայտ չեն տալիս»: Ընկ. Գրյադին-
սկի, անտառը մեզանից բաժանելուց հետո, յես հուլիսուհի
և այդ հուլիսը չեմ կորցրել և ներկայումս, վոր մենք բնիկ կուն-
նանք մեր մարդային կազմակերպութիւնների հետ, վորոնք կող-
նեն մեր ծանր արդյունաբերութեանը շինարարութեան համար
փայտ հայթայթելու, իսկ դուք ինձանից պահանջում եք, վոր ձեզ
նստարանները համար փայտ տամ: Իս անհեթեթութիւն է: Փայտ
կտրիք և քեզ համար նստարաններ չինիր, ահա թե ինչ: Մի՞թե դե-
ռօվար բան է: Մի՞թե Սիբիրում փայտ չկա:

Ընկ. Գրյադինսկու արծարծած հարցը տեղական նախաձեռնու-
թեան, տեղական անտեսական որդանները աշխատանքի հարցն է:
Այդ այն հարցն է, թե ո՞վ է դրադիւնու հսկայական թվով տեղա-
կան մանր ձեռնարկութիւններով, վորոնք կարող են զգալի քանա-

կութեամբ արտադրանք տալ: Մինչևայժմ այդ ձեռնարկութիւննե-
րը գտնվում էյին հանրապետական մարդային ժողտնտեսութեան
տնօրինութեան տակ: ԺՏԳՍ-ի վերակառուցմամբ այդ ձեռնարկու-
թիւններն անցնում են տեղերի տնօրինութեանը:

Յես գտնում եմ, վոր այստեղ պետք է մի ուղղում մտցնել սահ-
մանադրութեան մեջ և չվերցնել այդ ձեռնարկութիւնները մար-
դային որդանների ձեռքից: Ընդհակառակն՝ թերևս անհրաժեշտ է
ե՛լ ավելի բեռնավորել նրանց:

Դուք լսեցիք, թե ինչ ասաց ընկ. Սուխոմլինը: Մենք մի տարի,
իես տարի առաջ գլուխ էյինք ջարդում, թե ի՞նչպես կազմակեր-
պենք եքսկավատորների արտադրութիւնը, իսկ Սուխոմլինն ասում
է, թե նրա փոքր դործարաններից մեկը եքսկավատորներ է շինում:
Այդ փոքր դործարանից 1932 թ. ընթացքում մենք ստանալու յենք
մոտ 45 եքսկավատոր: Յե՛վ նրան անհրաժեշտ է միմիայն 400 տոնն
մետաղ, այդ մետաղը մենք կգտնենք: Համենայն դեպս, ավելի
չեշտ կլինի գտնել 400 և 1000 տոնն մետաղ, քան արտասահմանից
եքսկավատորներ բերել տալ: Մի այլ որինակ. այստեղ, Մոսկվա-
յում «Մետալիստ» փոքրիկ դործարանն իր նախաձեռնութեամբ
կազմակերպել է եքսկավատորների արտադրութիւն: Ահա թե
ինչպես պետք է աշխատել:

Գլխավորեցեք տեղական աշխատավորների նախաձեռնութիւ-
նը դործարաններում, վորոնք հենց ձեր կողքին, ձեր ձեռքի տակ
են գտնվում, առաջ շարժեցեք դործը: Չե՞ վոր այդ փոքրիկ դոր-
ծարանի համար այնքան էլ հեշտ չե դալ հասնել Մոսկվա, մինչև
մեր կոմիսարիատը: Յես ինձ բյուրոկրատ չեմ համարում, սիրում
եմ մարդկանց հետ խոսել, սակայն դիտեմ, թե ինչպես դժվար է
ինձ համար խոսել բոլորի հետ, ժամանակ հերիք չի տալիս: Իսկ
յեթե դուք Նովո-Սիբիրիկից ինձ մոտ դաք և նստարան պահանջեք,
յես, ճիշտն ասած, չգիտեմ թե վո՞ր դրողի ծոցը կուղարկեմ ձեզ
(ծիծաղ): Այդ բաները դուք կարող եք անել և պետք է անեք:

Ահնհայտորեն մեզ անհրաժեշտ կլինի հենց այդ կոնֆերանսում
ընդմիջումների ժամանակ հավաքել և մտածել, թե կազմակերպ-
չական ի՞նչպիսի ձև պետք է տալ մարդային որդանների դործակ-
ցութեանը, ծանր արդյունաբերութեան ժողկոմատի հետ: Ըստ իս,
յեթե այն, ինչ վոր ասում եր այստեղ Սուխոմլինը և այն, ինչ վոր
գիտենք մենք Մոսկվայի մասին, Գրյադինսկու մոտ ևս յերևի այդ-
պիսի որինակներ կան (նա դուր տեղը նստարանները դուրս քաշեց),
ձեռնամուխ լինենք այդ փոքր դործարաններին և արհեստանոցնե-

րին, ապա մարդային կազմակերպութիւնները ուղեւթյամբ, մեծ գործ կծովալենք: Յետ մի այլ որինակ բերեմ ձեզ: Կրասնադարում կա «Կուբանով» գործարան: Դա փոքրիկ գործարան է: Բայց գիտե՞ք ինչ՝ նա կազմակերպել է Ոստիսի լեբյոդկաների (բացիչները) արտադրութիւնը, նույն այն բացիչների արտադրութիւնը, վորը մեր հալոցների համար մենք ներմուծում ենք արտասահմանից, այն էլ Ամերիկայից, վորովհետեւ նույնիսկ Գերմանիայում և Անգլիայում չեն շինում այդ բացիչները: «Կուբանովն» իր նախաձեռնութեամբ կազմակերպեց այդ գործը և սկիզբ առաջին բացիչը: Ճիշտ է, դրանք փոքր չափ ունեն, սակայն փոչինչ, մեծն էլ կշինենք: Կարևորն այն է, վոր մենք կառուցեցինք այդ չափազանց բարձր մեխանիզմը: Իսկ վորքա՞ն՝ այդպիսի հարավորութիւններ ունենք մենք, մեր գործի խանդավառութեամբ համակված, վորքա՞ն փոքր գործարաններ կան մեր Միութեան մեջ: Ձեր գործն է, ընկ. մարդայիններ, գտնել այդ գործարանները և ուղեւ իրանց:

Չգիտեմ՝ ճիշտ է արդո՞ք այն դիրքը, վոր փորձեցին բռնել լեբկու նոր ժողովրդամաներ և մի հին ժողովրդատ՝ Մատթոզիովատը: Նրանք հարցը դրին այնպես, թե նրանք անելիք չունեն այլևս, յետեւ փոչ հույ տալ, հույ տալ և հույ տալ ծանր արդյունաբերութիւնը:

Յետ պետք է ուղղակի ասեմ՝ յերկուշարաթական ժողովրդի համար ավելի հեշտ է հանդես դալ կուսակցութեան ամբիոնի վրա, բան թեկուզ մի տարեկան ստաթ ունեցող ժողովրդի համար (ընդհանուր ծիծաղ, ծափեր): Իմ նկատմամբ ձեր առավելութիւնն այն է, վոր դուք հանդես եք գալիս քննադատել և թեթեւ արդյունաբերութիւնը համարող Իվան Կալիտայի դերում, իսկ յետ պետք է հաշիվ տամ մի ամբողջ տարվա աշխատանքի համար:

Դրանով յետ բնալ չեմ ուղում ծանր արդյունաբերութիւնից վերցնել այն պարտավորութիւնները, վորոնք դրված են նրա վրա թեթեւ արդյունաբերութեան, սննդի արդյունաբերութեան և փայտարդյունաբերութեան նկատմամբ: Պարզ է, վոր մեքենաներ մենք պետք է տանք ձեզ, ուրիշ փոչ վոք չի տա: Պարզ է, վոր Լորովին մենք պետք է տանք մեխանիզմներ: Պարզ է, վոր տեքստիլ մեքենաները մենք պետք է տանք և ուրիշ փոչ վոք: Պարզ է, վոր սննդարդյունաբերութեան սարքավորում մենք պետք է տանք: Այդ է բոլորը: Սակայն ձեր պարտականութիւնները սպառփում են սոսկ պահանջներով:

Կրկնում եմ, յետ փոչ մի գեղքում չեմ ուղում խոստովել՝ անելու այն առավելագոյնը, վոր հնարավոր է անել թե՛ սննդի արդյունաբերութեան, թե՛ թեթեւ արդյունաբերութեան և թե՛ ընկ. Լորովի համար, վորովհետեւ առանց նրա մատակարարելիք փայտի, առանց նրա կանոնավոր փայտամատակարարման մենք կպիտալ շինարարութիւնը կվիժեցնենք:

Հույս ունեմ, վոր Լորովը, վորն իդեպ՝ այստեղ խոսում էր կացինների մասին և շատ խելոք էր խոսում, ցույց կտա թե ինչպիսի կացիններ են պետք նրան: Նա ավելի յերկար ժամանակ է նստել փայտի արտադրութեան ասպարիդում և ԺՏԳԽ-ում. ի դեպ՝ նա նստած էր կացին գործերի վրա: Մի պարի առաջ նա թողեց այդ գործը: Թող ընկ. Լորովն ասի, թե ի՞նչպես և ի՞նչ է պետք անել՝ մենք կանենք: Յետեւ անհրաժեշտ է կացին շինել, ապա լավ կլինի շինել լավ կացիններ: Սակայն, ընկերներ, իմ խորհուրդն է՝ պատասխանատու լինել հանձնարարված գործի համար և փոչ թե ուրիշի վրին փաթաթել: Լյուբիմովը, Միկոյանը, Լորովը, մի առավելութիւն ունեն՝ նրանք կարող են մեզ վրա դեղ:

Հասուկ ուշադրութեան է արժանի ընկ. Պոստիլնիկ յելույթը:

Ընկ. Պոստիլնիկը շատ ճոխ նյութով, շատ մանրամասնորեն լուսարանեց աշխատավարձի հարցերի, աշխատանքի կազմակերպման հարցերի բոլոր այն բացասական կողմերը, վորոնք գոյութիւն ունեն մեր ձեռնարկութիւններում: Իմ կարծիքով բոլոր անտեսավարները, բոլոր պրոֆեսիոնալիստները, բոլոր կուսակցական աշխատողները պետք է լավ ուսումնասիրեն այդ ճառը, նայեն, թե ի՞նչ վիճակում է գործը նրանց մոտ, վորովհետեւ յուրաքանչյուրի մոտ քիչ չեն այդպիսի թերութիւններ, և արագորեն վերացնեն վերջիններս: Իսկ վոր դրանք կարելի չե ուղեւ և վոր գործի ճիշտ կազմակերպումը վիթխարի արդյունքներ է տալիս, այդ դուք տեսաք մի այլ որինակով: Ընկ. Բուխարինն այստեղ բերեց «Սվետլանա» գործարանի որինակը. այն, ինչ վոր նա ասաց, փայլուն կերպով հաստատում է, թե ինչպիսի հակայական արդյունքներ կարելի չե ստանալ գործը հմուտ վարելիս: Այդ մեկ անգամ ևս հաստատում է ընկ. Ստայինի խոսքերը՝ մեր ունեցած հակարական ուղեւրի մասին:

Մեր պլանների կատարումը կախված է գլխավորապես աշխատանքը կազմակերպելու, արտադրութիւնը կազմակերպելու մեր կարողութիւնից: Այդ փայլուն կերպով լուսարանվում է հաստատվում է «Սվետլանա» գործարանի որինակով:

Հարկավ, մենք միայն մի «Սովետական» չունենք: Դրանցից շատ ունենք: Յեթե դրանք չլինեյին, չեյին լինի այն հաջողությունները, վորոնց մասին խոսեցինք մենք ձեզ հետ այստեղ: Բայց հարկավոր է, վոր չլինեն այն թերությունները, վորոնց մասին խոսեմ եր ընկ: Պոստիչեվը:

Տեղ-տեղ աշխատողների մոտ կան այսպիսի տրամադրություններ: Դե, դուք մշակեցեք մեծ պլան, սակայն ի՞նչ ոգուտ, դուք չեք կատարելու այդ պլանը, չկատարեցի՞ք հա լրիվ 1931 թ. պլանը:

Դրանք, ընկերներ, մեր տրամադրությունները չեն: Դրանք պանիկյորների տրամադրություններ են: Ծրագրերը մենք լրիվ չկատարեցինք, այնուամենայնիվ վիթխարի քայլ արեցինք դեպի առաջ: Յեզ վորքան էլ ինքնաքննադատությամբ դբադվենք, այնուամենայնիվ կարող ենք ասել, վոր արդյունաբերությունը տարվա 2-րդ կիսին ավելի լավ եր աշխատում, քան առաջին կիսամյակում: Այս տարվա հունվարին արդյունաբերությունն աշխատում է ավելի լավ, քան անցյալ տարվա հունվարին: Դեռ ավելին՝ հունվարին արդյունաբերությունն ավելի լավ է աշխատում, քան դեկտեմբերին, թեկուզ ամիս է մետաղի բնագավառում: Ամբողջ 1931 թ. ընթացքում մեր աշխատանքի ամենաթույլ տեղն է յեղեյ արծուլը և մետաղը: Հարկավ մենք չենք կարող հանգստանալ նրա նով, ինչ վոր ունենք: Չի կարելի ընդունել, վոր ամեն ինչ արդեն արված է: Դա ծիծաղելի էլ լինեք, խաբեյություն և յերեխաություն կլինեք: Սակայն փաստը մնում է փաստ, վոր նույն այն հալոցները, վորոնք կես տարի առաջ դժվարությամբ էյին տալիս 12.000 տոնն թուջ, այժմ տալիս են 16 և կիսից 7 հազար տոնն: Ի՞նչ է վկայում այդ: Այն, վոր մենք հնարավորություններ ունենք, և մեծ հնարավորություններ: Իմ կարծիքով, իրաներ ունենք, և մեծ հնարավորություններ գործարանների վացի յեն մեր ընկերները, մեր մետաղաձուլական գործարանների վացի յեն մեր ընկերները, ինժեներները, վորոնք հանդիսանվորները, տնտեսավարները, ինժեներները, վոր դա պահան պլան են առաջադրում: Վոչ թե այն պատճառով, վոր դա մողա յե: Յեթե պարզապես հանդիպական կամպանիա սկսենք, յեթե մողայի վերածենք այդ գործը, ապա մեզ կներկայացնեն թղթի վրա ինչպիսի պլան ուղես, կներկայացնեն, վորքան ուղես: Յես դրա մասին չեմ խոսում, յես ասում եմ, վոր այժմ Ուկրայնայում մի քանի գործարաններ վոչ միայն կատարեցին, այլև գերակատարեցին հունվարի թղի պլանը: Այդ առաջին անգամն է: Ավելի լավ աշխատանք կատարելու դեպքում արդյունքներն ավելի

լավ կլինեն: Մեր 1932 թ. պլանի կատարումը, վորքան էլ մեծ լինի այդ պլանը, նա փոքր պլան չէ, վորքան էլ ծանր լարված լինի նա, նա թեթի պլաններից չէ, բայց միանգամայն իրադրժեղ յե: Սակայն այդ պլանը կատարելու համար անհրաժեշտ է աշխատել բայցը կիրորեն: Այս տարի կուսակցությունն արդյունաբերությանը տվեց ամեն ինչ: Կուսակցությունն ըստ ամենայնի ոճանգահում է, վոչ միայն ոճանգահում է, այլև որ ավելը գրադվում է արդյունաբերության հարցերով: Մեր կուսակցության ԿԿ-ը հսկայական ուշադրություն է նվիրում արդյունաբերությանը, և այլ կերպ չի յե կարող լինել: Այժմ կոմունիստներից, տնտեսավարներից, բանվորներից, տեխնիկներից, ձեռնարկություններից, գործարաններից և կախված, թե կարդարացնենք մենք տրդյոք մեր վստահությունը: Անցյալ տարի տնտեսավարների խորհրդակցությանն ընկ: Ստալինն ասաց՝ դուք խոստանում եք կատարել ճրագիրը, այդ լավ է, սակայն մենք մի անգամ չի, վոր խոստումներ ենք լսել: Ոոստանում ենք, բայց չենք կատարում, տեսեք, վոր 1931 թվականին ևս այդպես դուրս չդա: Դժբախտաբար այդպես դուրս յեկավ: Չվերադառնանք այն հարցին, թե ինչ՞ու չկատարեցինք, թե ո՞վ է մեղավոր և այլն: Այդ մենք գիտենք և վերջիվերջո բանն այդ չէ այսոր: Այսոր մեր առաջն է 1932 թվականը:

1932 թ. մենք պետք է տանք 9 միլիոն տոնն թուջ, իսկ հանդիպական պլանով՝ 10 միլիոն տոնն:

1932 թվականին մենք պետք է հսկայական թուջը գործենք և մետալուրգիայի ասպարեղում: գործելով այդ թուխը՝ մենք առաջ կբարենք մյուս ճյուղերը:

Ընկերներ, մեր տնտեսավարների մեջ քիչ չեն շատ հիանալի աշխատողներ, կուսակցության նվիրած ենուսդիստներ, վորանք կատաղի պայքար են մղում պլանը կատարելու համար, և յեթե այդպիսիները չլինեյին՝ չեյինք ունենա այն հաջողությունները, վոր ունենք:

Բայց կան նաև այնպիսիները, վորոնք այսպես են մտածում՝ ի՞նչ բան է պլանը, մշակեցին, վորոշում հանեցին, տեսենք թե ի՞նչ դուրս կդա: Իսկ սրտանց չեն հավատում այդ պլանին, դես ու դեն են նայում, վոր մի ուրիշի վրա դցին և իրենք տակից դուրս գան և ապա բացականչեն, յես մեղասկից չեմ, ինձ այս ու այն բանը չափեցին:

Յես չեմ ուզում այս ամբիոնից բզկտել վորեն մեկին, չեմ ուզում, կարիք էլ չկա, սակայն այդպիսիները կան: Յեզ յես կուս-

կանֆերանսին հայտարարում եմ, յեթե այդ ընկերներն ինչպե՞ս
հարկն և չաչխտունն, ինդրելու յեմ կենտկոմից, այդպիսի աչխտ-
տողներին հեռու ամենի արգելանքերու թշուրից :

Ընկերնե՛ր. 1932 թ. ծրագիրը մեծ աշխատանքները ծրագիր և,
առաջին հնգամյակը 4 ամիում ավարտող ծրագիր : Կատարել այդ
ծրագիրը՝ նշանակում և թեմակիտել 2-րդ հնգամյակը մեծապես
սեռաբաներով, հսկայական փորձով և կտտարել 2-րդ հնգամ-
յակին ավելի քիչ լարումով :

Ընկերնե՛ր, յեթե այս տարի մենք կատարենք թե սե մեռա-
լուգիայի արտադրական ծրագիրը և թե՛ կապիտալ շինարարու-
թյան պլանը, ապա այդ արգեն կապահովի մեղ 13-13½ միլ. ամեն
թղով, յեթե նույնիսկ 1933 թվականին չգործարկենք վոչ մի
հարց :

Թույլ ավեք, ընկերնե՛ր, ավարտել իմ խոսքը, լիակատար հա-
մուլած լինելով, վոր կուսակցության կողմից ամենապատվավոր
աշխատանքի գրված արգելանքերական աշխատողները, — վորով-
հետև յիս չեմ պատկերացնում ավելի պատվավոր աշխատանք,
քան կառուցել Մագնիտոգորսկը, Կուզնեցկը, Դնեպրոստրոյը, մի
փոքրիկ կամ մի հսկա գործարան միևնույնն և, թե ինչպե՞ս՝ կանգ-
նել ցելսի գլուխ կամ կաղմակերպել ամբողջ ձեռնարկության
սոցիալիստական արգելանքերությունը, այնտեղ, ուր դրվում և
սոցիալիզմի պատվանդանը, այնտեղ կուսակցությունն առաջ և
քաշել տասնյակ հազարավոր աշխատողներ և նրանց վստահել և
այդ մեծ աշխատանքը, — պետք է հպարտանան կուսակցության
վստահությամբ և արգարացնեն այդ վստահությունը : Կատարել
1932 թ. պլանը, նշանակում է՝ արգարացնել այդ վստահությունը
(բացահանություններ՝ ճիշտ և յերկարատև ծափահարությունե-
նեք) :

ՊԵՏԶԲԱՏԻ ՏՊԱԲԱՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

ԳՂԱՎԼԻՏ № 7136 (բ).

ՊԱՏՎԵՐ № 575,

ՏԻՐԱԾ 20-000

Հանձնված է արտագրության 17 փետրվարի 1932 թ. Ստ. Ֆ. А
Տպագրված է 27 փետրվարի 1932 թ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1002799

1932 - 170

ԳՈՒՆԸ 45 ԿՈՊ. (4¹/₄ մ.)

-30-

11
36183

ОРДЖОНИКИДЗЕ
ИТОГИ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ЗА 1931 г.
и ЗАДАЧИ 1932 г.

Госиздат ССР Армении
Эривань—1932